

Simonas Šabanovas
Dovilė Krupickaitė
Rasa Šimanauskienė
Darius Veteikis
Giedrė Godienė

KAIP PARAŠYTI STUDIJŲ RAŠTO DARBĄ?

MOKOMOJI METODINĖ KNYGA

Geografijos ir
kraštovarkos
katedra

Simonas Šabanovas • Dovilė Krupickaitė
Rasa Šimanauskienė • Darijus Veteikis • Giedrė Godienė

KAIP PARAŠYTI STUDIJŲ RAŠTO DARBĄ?

MOKOMOJI METODINĖ KNYGA

Vilniaus universiteto Geomokslų instituto geografijos bakalauro
bei geografijos ir teritorijų planavimo magistro studijų studentams

Apsvarstė ir rekomendavo išleisti
VU Chemijos ir geomokslų fakulteto Taryba
(2026 m. vasario 23 d., protokolo Nr. 1.5.19 E-610000)

Recenzavo:
prof. dr. Donatas Burneika (Lietuvos socialinių mokslų centras)
doc. dr. Ieva Misiūnė (Vilniaus universitetas)

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų
informacinės sistemos (LIBIS) portale *ibiblioteka.lt*

ISBN 978-609-07-1243-6 (skaitmeninis PDF)

© Giedrė Godienė, Dovilė Krupickaitė, Simonas Šabanovas,
Rasa Šimanauskienė, Darijus Veteikis, 2026
© Vilniaus universitetas, 2026

Turinys

PRATARMĖ	6
1. KOKIOS YRA STUDIJŲ RAŠTO DARBŲ RŪŠYS?	7
1.1. Tiriamasis darbas (geografija)	7
1.2. Mokslinis pranešimas	9
1.3. Bakalauro baigiamasis darbas	11
1.4. Magistro mokomasis (teritorijų planavimo) projektas	14
1.5. Magistro baigiamasis darbas arba projektas	17
1.6. Profesinės praktikos ataskaita	21
1.7. Kiti studijų darbai (studijų dalyko pratybų ataskaita, mokomosios praktikos ataskaita, seminaro referatas)	22
2. KOKIA GALI BŪTI STUDIJŲ RAŠTO DARBŲ STRUKTŪRA?	24
2.1. Titulinis (antraštinis) lapas	24
2.2. Anotacija	25
2.3. Turinys	25
2.4. Įvadas	27
2.5. Ankstesnių tyrimų, duomenų šaltinių apžvalga ir darbo teorinis pagrindimas	27
2.6. Tyrimo metodologija	28
2.7. Tyrimo rezultatai	32
2.8. Diskusija ir išvados	32
2.9. Naudota literatūra	33
2.10. Santrauka	33
2.11. Priedai	34
3. KAIP PARENGTI STUDIJŲ RAŠTO DARBUS?	35
3.1. Parengiamasis etapas	35
3.1.1. Kaip pasirinkti ir suformuluoti darbo temą?	35
3.1.2. Kam pateikti suformuluotą temą?	37
3.1.3. Kaip formuluoti darbo tikslą ir uždavinius?	37
3.2. Koks gali būti darbo rengimo procesas?	39
3.2.1. Kokios yra bendrosios darbo rengimo proceso rekomendacijos?	39
3.2.2. Literatūros studijavimas	43
3.2.3. Duomenų rinkimas	45
3.2.3.1. Pirminių duomenų rinkimas	46
3.2.3.2. Antrinių duomenų rinkimas	47
3.3. Tyrimo apibendrinimas	48
3.3.1. Tyrimo rezultatai. Kaip juos pristatyti?	48
3.3.2. Diskusija. Kaip analizuoti rezultatus?	50
3.3.3. Išvados. Kaip apibendrinti rezultatus?	50

4.	KOKIE YRA STUDIJŲ DARBŲ APIPAVIDALINIMO REIKALAVIMAI?	52
4.1.	Bendrosios studentų rašto darbų apipavidalinimo rekomendacijos	52
4.2.	Literatūros ir kitų šaltinių citavimas, bibliografiniai įrašai ir jų pateikimas	53
4.3.	Kartografinių kūrinių (autorinių žemėlapių ir brėžinių) apipavidalinimas.....	54
4.4.	Magistro teritorijų planavimo metinio projekto ir baigiamojo projekto grafinė dalis.....	55
4.5.	Studijų darbų pristatymo ir gynimo vaizdinių pranešimų apipavidalinimas.....	56
5.	KAIP VERTINAMI PAGRINDINIAI STUDIJŲ DARBAI?	58
5.1.	Kokie yra bakalauro baigiamojo darbo vertinimo kriterijai?	59
5.2.	Magistro baigiamojo darbo vertinimo kriterijai	62
5.3.	Magistro baigiamojo projekto vertinimo kriterijai.....	65
5.4.	Darbų viešinimas ir saugojimas.....	69

PRATARMĖ

Mieli studentai, dėstytojai ir visi, kuriuos domina geografijos studijos ir mokslas,

Pasaulio pažinimas ir tyrinėjimas prasideda nuo smalsumo ir klausimų: „Kas?“, „Kodėl?“, „Kaip?“, geografinis pažinimas skatina kelti kitus klausimus, pavyzdžiui, „Kodėl čia?“, „Kaip tai susiję?“, „Kur link tai veda?“ ir kt., o mokslinis pažinimas kelia dar daugiau įvairių klausimų. Tad šiame leidinyje nuosekliai pateiksime visą būtiną informaciją: kaip kelti klausimus ir kaip rasti atsakymus į klausimus, kurių gali kilti Vilniaus universiteto Chemijos ir geomokslų fakulteto Geomokslų instituto Geografijos ir kraštovarkos katedros (toliau vartojamos atitinkamos santrumpos VU, CHGE, GI, GKK) kuruojamų studijų programų „Geografija „(bakalauro studijos) bei „Geografija ir teritorijų planavimas“ (magistrantūros studijos) studentams, rengiantiems studijų rašto darbus.

Šio geografijos studijų programų studentams skirto leidinio pagrindas – prof. Pauliaus Kavaliausko ir doc. Marytės Dumbliauskienės 2015 m. išleista knyga „Studijų darbų rengimo bendrieji metodiniai nurodymai“ (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla). Esame nuoširdžiai dėkingi prof. Pauliui Kavaliauskui ir doc. Marytei Dumbliauskienei už suteiktą leidimą naudotis jų idėjomis ir patirtimi. Šis leidinys tapo parankine knyga kelioms studentų kartoms. Keičiantis studijų programoms, studijavimo būdui, studijas reglamentuojantiems dokumentams ir technologijoms, ją prireikė atnaujinti iš esmės. Leidinio struktūra išliko panaši, tačiau, įvertinę studentų poreikius, informaciją siekėme išdėstyti kuo trumpiau, paprastai ir patraukliai. Tikimės, kad pavyko išlaikyti turinio kokybę ir kad ir šis leidinys taps parankiniu, padedančiu sėkmingai mokytis ir puikiai parengti studijų rašto darbus.

Džiaugtis naujomis mokslinėmis įžvalgomis ir tobulėti yra lengviau, kai tarp studentų ir dėstytojų užsimezga kolegiški, konstruktyvūs santykiai. Studentų smalsumas, atkaklumas ir darbštumas, taip pat vadovų patarimai, parama bei mentorystė yra svarbūs akademinio pasaulio elementai, kaip ir parengtų darbų pristatymai bei vertinimai. Tegul šis leidinys tampa viena iš svarbių stotelių gražaus bendradarbiavimo kelyje.

Skatiname visus, rengiančius savo darbą, kelti kuo daugiau klausimų, padėsiančių rasti atsakymą į svarbiausią rašto darbe suformuluotą klausimą ir pasiekti užsibrėžtą tikslą.

Autoriai

KOKIOS YRA STUDIJŲ RAŠTO DARBŲ RŪŠYS?

Studijos sunkiai įsivaizduojamos be rašto darbų, ugdančių studento gebėjimą koncentruotis ties konkrečia tema, surinkti reikiamą informaciją, netgi paruošti ir atlikti tyrimą, apdoroti turimus duomenis, parengti žemėlapius, apibendrinti ir medžiagą pateikti tokia forma, kuri leistų pasidalyti rezultatais su kitais. Šis procesas apima ir gebėjimą prisiimti atsakomybę, klausimų formulavimą ir bendravimą su dėstytoju arba darbo vadovu. Siekiant palengvinti ir sukongretinti rengimo procesą šiame skyriuje trumpai aprašytos visos galimos studijų rašto darbų rūšys, kiekvienai jų keliami reikalavimai, rengimo eiga ir pristatymo ypatumai.

1.1. Tiriamasis darbas (geografija)

Antrais geografijos bakalauro studijų metais studentas mokosi atlikti mokslinius tyrimus ir rengia tiriamąjį darbą (anksčiau vadintas *kursiniu darbu*).

Tikslas: suformuoti bazinius mokslinio tyrimo įgūdžius ir pradėti plėtoti galimo bakalauro darbo tematiką, atkreipiant dėmesį į duomenų rinkimo, analizės metodų ir šaltinių identifikavimo svarbą.

Temos. Antro kurso rudens semestre studentas pasirenka tiriamojo darbo temą. Galimos sritys: gamtinė geografija, kraštovaizdžio geografija, visuomeninė geografija, kartografija ar (arba) kraštovaizdis (apima ir aplinkosaugą). Tema gali apimti dvi ir daugiau sričių. Dėstytojai siūlo temas, iš kurių galima rinktis norimą, tačiau studentas gali pasiūlyti ir savo temą, suderinęs ją su dėstytoju, sutinkančiu būti darbo vadovu. Pasirinktos ir su dėstytojais suderintos temos tvirtinamos GKK posėdyje. Tiek savarankiškai, tiek konsultuodamasis su darbo vadovu studentas rengia pirmą analitinį apžvalginį darbą, dažniausiai turintį referato bruožų. Darbe gali būti ir empirinių tyrimų elementų.

Ko išmokys dalykas „Tiriamasis darbas (geografija)“?

1. Pasirinkti savarankiško mokslinio darbo kryptį, atsižvelgiant į domėjimosi sritį, ir ją suderinti su dėstytoju.
2. Aiškiai formuluoti darbo tikslą, uždavinius, rezultatus bei išvadas ir glaustai išdėstyti mintis.
3. Rinkti teorinius ir faktinius duomenis iš įvairių šaltinių, savarankiškai pasirinkti tinkamą literatūrą.
4. Analizuoti ir apdoroti surinktus duomenis, atlikti stebėjimą arba apklausą (jei taikoma).
5. Apibendrinti ir pristatyti surinktą medžiagą nuosekliu tekstu.

6. Tinkamai cituoti šaltinius ir sudaryti tvarkingą literatūros sąrašą pagal akademinis reikalavimus.
7. Naudoti grafines priemones (diagramas, lenteles, kartoschemas, žemėlapius) duomenims vizualizuoti.
8. Atskleisti teritorines reiškinių savybes ir jas analizuoti naudojant kartografinius vaizdus.
9. Laikytis formaliųjų darbo reikalavimų, įskaitant teksto tvarkymą, duomenų apdorojimą ir literatūros citavimą.

Darbo rengimas. Pagal studijų programos planą ir aprašą tiriamajam darbui parengti skiriamas antro kurso pavasario semestro dalykas „Tiriamasis darbas (geografija)“, tačiau studentas darbą gali pradėti rašyti rudenį, kai tik jo tema yra patvirtinama GKK posėdyje. Studentas kartu su dėstytoju, kuris sutinka būti jo darbo vadovu, aptaria darbo rengimo eigą – susitikimų (konsultacijų) grafiką, savarankiško darbo etapus, galimų tarpinių ir galutinio atsiskaitymų datas.

Pagal studijų dalyko aprašą pavasario semestre yra numatyti šio **dalyko seminarai, o jų lankymas ir užduočių atlikimas yra privalomi. Neatlikus seminaro užduočių, neleidžiama pateikti baigto darbo semestro pabaigoje** (darbas nevertinamas, pirmiausia turi būti atsiskaityta už seminarus). Kad darbas būtų atliktas kokybiškai, būtina nuosekliai bendrauti su darbo vadovu. Rekomenduojama ne vėliau kaip prieš dvi savaites iki galutinio termino vadovui pateikti galutinės darbo versijos juodrašį. Taip darbo vadovas turės galimybę prireikus pateikti pastabų, pasiūlymų, kaip pagerinti darbo kokybę. Per šį aptarimą studentas gali gauti atsakymus į jam kylančius klausimus ir išsiaiškinti, ką dar reikėtų papildyti ar pataisyti prieš pateikiant baigtą darbą. Ypač svarbu atkreipti dėmesį į darbo formaliosios dalies reikalavimų laikymąsi: citavimą, bibliografinius aprašus, paveikslų ir lentelių pateikimą, taip pat sakinių logiką, rašybą, skyrybą, taisyklingą lietuvių kalbos vartoseną ir kitus aspektus.

Atsiskaičius už seminarą ir pagal reikalavimus parengus darbą, per pavasario sesiją jis turi būti pateiktas darbo vadovui elektronine forma dalyką koordinuojančio dėstytojo (seminaro vadovo) nurodytą dieną.

Darbo apimtis ir formatas. 20–30 puslapių, sutvarkytų pagal VU CHGF patvirtintas „Darbų įforminimo, literatūros ir kitų šaltinio citavimo bei pateikimo rekomendacijas“, 2–5 kartoschemas arba žemėlapiai, darbas gali būti iliustruojamas schemomis, diagramomis, piešiniais ir fotonuotraukomis.

Tiriamąjo darbo pristatymas ir vertinimas. Dėstytojai, kurie nebuvo informuoti apie konkretaus tiriamojo darbo rengimo eigą ir su kuriais nebuvo konsultuotasi dėl darbo turinio, turi teisę atsisakyti vertinti darbą. Šiuo atveju yra laikoma, kad darbas parengtas savarankiškai ir jį vertina dalyko „Tiriamasis darbas“ dėstytojas.

Darbo vadovas, gavęs studento darbą, per savaitę su juo susipažįsta ir paskiria pokalbio su studentu datą. Pokalbio tikslas – aptarti darbą, jo turinį, struktūrą, šaltinių ir išvadų pagrįstumą, įvertinti studento išsigilinimą į temą ir jos supratimą, studento savarankiškumą analizuojant mokslines problemas. Tiriamąjį darbą vertina darbo vadovas, atsižvelgdamas į jo kokybę ir pokalbį su studentu, remdamasis dalyko apraše ir (arba) jo prieduose nurodyta metodika.

1.2. Mokslinis pranešimas

Geografijos bakalauro studijų programos trečio kurso studentai rengia mokslinius pranešimus (įformintus kaip moksliniai straipsniai) ir juos pristato per pavasario sesiją rengiamą **Studentų mokslinę konferenciją**.

Tikslas: pradėti kryptingai rengti bakalauro baigiamąjį darbą, paruošiant vieną iš jo sudėtinių dalių – atskirai išplėtotą mokslinį klausimą ar užduotį, ir išmokti jį pristatyti viešai.

Temos. Mokslinių pranešimų temas kartu su numatytomis baigiamojo bakalauro darbų temomis studentams rekomenduoja GKK dėstytojai. Sutaręs su dėstytoju studentas gali tęsti antrame kurse pasirinktą ir tiriamajame darbe plėtotą temą, tačiau gali rinktis tiek kitą temą, tiek kitą vadovą. Su dėstytoju, kuris sutinka būti mokslinio pranešimo ir baigiamojo darbo vadovu, formuluojamas preliminarus būsimo bakalauro darbo pavadinimas gamtinės, kraštovaizdžio ar (ir) visuomeninės geografijos ar kraštotvarkos (teritorijų planavimo) bei aplinkosaugos sričių temomis. Konkrečiai mokslinei analizei parenkama viena iš svarbesnių šio darbo problemų, kuri, suformulavus pavadinimą, GKK patvirtinama kaip mokslinio pranešimo tema.

Ko išmokys dalykas „Mokslinis pranešimas“?

1. Žengti pirmuosius žingsnius rašant mokslinį straipsnį.
2. Suprasti, kas yra patikimas ir validus mokslinis darbas bei jo rezultatai.
3. Plėtoti kryptingo analitinio mokslinio darbo įgūdžius: kelti mokslinį klausimą, pasirinkti ir naudoti literatūros šaltinius, kaupti ir tvarkyti duomenis, matuoti, atlikti stebėjimą ir (arba) gyventojų apklausą, sociologinį interviu, analizuoti ir apibendrinti gautus duomenis.
4. Praktiškai taikyti formaliuosius mokslinio straipsnio rengimo reikalavimus: tvarkyti tekstą, citatas, surinktus ir apdorotus duomenis, tinkamai parengti lenteles, iliustracijas, pagal specifinio žurnalo reikalavimus sutvarkyti literatūros sąrašą.
5. Glaustai raštu reikšti mintis, aiškinti būsimo bakalauro darbo temos aktualumą ir vietą, apibūdinti tyrimo metodiką, struktūrizuoti tyrimo rezultatų išdėstymą, formuluoti išvadas.
6. Parengti darbą pristatančio žodinio pranešimo vaizdinę medžiagą.
7. Pradinių retorikos pagrindų, reikalingų žodžiu pristatant savo mokslinį darbą, viešai diskutuojant apie jo metodus, rezultatus ir išvadas.

Darbo rengimas. Kaip ir dalyko „Tiriamasis darbas (geografija)“ atveju, pagal studijų programos planą ir aprašą moksliniam pranešimui parengti skiriamas trečio kurso pavasario semestras, tačiau studentas darbą gali pradėti rašyti rudenį, kai tik jo tema patvirtinama GKK posėdyje.

Studentas su dėstytoju, kuris sutinka būti jo darbo vadovu, aptaria darbo rengimo eigą – susitikimų (konsultacijų) su darbo vadovu grafika, savarankiško mokslinio tiriamojo darbo etapus, galimų tarpinių ir galutinio atsiskaitymų datas.

Pagal dalyko „Mokslinis pranešimas“ aprašą pavasario semestre (tvarkaraštyje) yra numatyti šio dalyko seminarai, jų lankymas ir užduočių atlikimas yra privalomi. **Neatlikus seminaro užduočių, neleidžiama pateikti baigto darbo semestro pabaigoje (darbas nevertinamas, pirmiausia turi būti atsiskaityta už seminarus).** Kad darbas būtų atliktas kokybiškai, būtina laiku ir nuosekliai bendrauti su darbo vadovu.

Rekomenduojama ne vėliau kaip prieš dvi savaites iki galutinio termino vadovui pateikti darbo juodrašį. Taip darbo vadovas turės galimybę prireikus pateikti pastabų, siūlymų, kaip pagerinti darbo kokybę. Per šį aptarimą studentas gali gauti atsakymus į jam kylančius klausimus. Ypač svarbu atkreipti dėmesį į darbo formaliosios dalies reikalavimų laikymąsi: citavimą, bibliografinius aprašus, paveikslų ir lentelių pateikimą, taip pat sakinių logiką, rašybą, skyrybą, taisyklingą lietuvių kalbos vartoseną ir kitus aspektus.

Atsiskaičius už seminarą ir pagal reikalavimus parengus darbą, jis pateikiamas Studentų mokslinės konferencijos komisijai įvertinti dviem formomis: elektronine ir atspausdinta (susegta).

Konkrečią darbo pateikimo datą pavasario sesijos metu nurodo dalyką koordinuojantis dėstytojas (seminaro vadovas).

Darbo pateikimo formatas ir apimtis. Mokslinis pranešimas parengiamas ir pristatomas šiomis formomis: 1) mokslinio straipsnio maketas pagal mokslo žurnalo „Geografijos metraštis“ (arba kito recenzuojamo mokslo žurnalo, sutarus su darbo vadovu) reikalavimus autoriams ir 2) viešai pristatomas struktūruotas žodinis pranešimas, naudojantis *MS PowerPoint* arba kita prezentacijų programa.

Pasibaigus semestru pavasario sesijoje numatytu metu studentai įkelia savo mokslinių pranešimų straipsnių maketus (pirmoji darbo forma) į dalyką koordinuojančio dėstytojo (seminaro vadovo) nurodytą internetinę erdvę (VU VMA sistemą, kur su jais gali susipažinti Studentų mokslinės konferencijos komisijos nariai ir bendramoksliai).

Straipsnio maketas. Apimtis – kaip numatyta mokslo žurnalo „Geografijos metraštis“ (ar kito pasirinkto) **nurodymuose** autoriams (žiūrėti aktualią, darbo rengimo metu galiojančią šių nurodymų redakciją). Pavyzdžiui, 2024 m. rudenį darbo (pateikiamo spaudai straipsnio) apimtis „ne didesnė kaip 10 puslapių, įskaitant lenteles ir paveikslus“. Darbas turi atitikti šio žurnalo nurodymuose autoriams pateikiamą straipsnio struktūrą, jos sudedamąsias dalis. Straipsnyje turi būti ir 1–3 kartoschemos ar žemėlapiai, galima pateikti lentelių, diagramų, struktūrinių schemų ir piešinių. Titulinis lapas, parengtas pagal VU CHGF patvirtintas „Darbų įforminimo, literatūros ir kitų šaltinio citavimo bei pateikimo rekomendacijas“, į bendrą darbo puslapių skaičių neįskaičiuojamas.

Žodinis pranešimas ir jo vaizdinė medžiaga. Privalomos dalys: titulinis lapas (pagal sudedamąsias dalis, analogiškas straipsnio tituliniam lapui); tyrimo tikslas ir uždaviniai; metodologija (gali būti pateikiama metodologinė schema); rezultatai; išvados; tyrime naudotos literatūros sąrašas.

Žodinio pranešimo vaizdinėje medžiagoje gali būti pateikiama tik ta informacija, kuri yra parengtame straipsnyje. Pristatymui skiriamos **8 minutės**. Didžioji šio laiko dalis turi būti skiriama rezultatams aptarti, išvadoms.

Darbo gynimas ir vertinimas. Numatytą pavasario sesijos dieną vyksta Studentų mokslinė konferencija, per kurią studentai viešai žodžiu pristato savo mokslinius pranešimus *MS PowerPoint* formatu ar kita prezentacijų programa.

Mokslinius pranešimus (straipsnių maketus, elektronines prezentacijas, žodinius pristatymus) vertina GKK dėstytojų komisija, remdamasi dalyko apraše ir (arba) jo prieduose pateikta metodika. Komisijos nariai – darbų vadovai – nusišalina, kai yra vertinami jų studentų darbai.

1.3. Bakalauro baigiamasis darbas

Geografijos bakalauro studijų programos studentai ketvirtame kurse parengia baigiamuosius darbus – dviejų mokslo metų (trečio ir ketvirto kursų) savarankiško mokslinio darbo rezultata.

Tikslas: integruoti bakalauro studijų metu įgytas teorines ir praktines žinias į savarankišką mokslinį darbą, apimantį pasirinktą tyrimo klausimą ir pateikiantį originalias išvagas bei pasirinktos geografijos srities išvadas.

Temos. Baigiamojo bakalauro darbo pagrindą sudaro mokslinis tyrimas, atliekamas konsultuojantis su trečiame kurse pasirinktu moksliniu vadovu ir trečiame kurse suformuluota, metiniame moksliniame pranešime pradėta ir išplėtotą temą. Šiame etape nerekomenduojama keisti darbo temas ir (arba) vadovo, tačiau, atsiradus objektyviai ar motyvuotai subjektyviai būtinybei, studentas gali pasirinkti ir GKK tvirtinimui pasiūlyti kitą temą ir (arba) vadovą.

Baigiamieji bakalauro darbai gali būti rengiami tiek gamtinės, tiek visuomeninės geografijos studijų srityse. Taip pat gali būti rengiami tarpdisciplininiai darbai regioninės, kraštovaizdžio geografijos ir kraštotvarkos srityse.

Kuo skiriasi baigiamasis darbas nuo ankstesnių savarankiško tyrimo darbų?

Baigiamasis bakalauro darbas, skirtingai nei anksčiau rengti daugiau referatinio pobūdžio studijų rašto darbai, yra originalus autorinis tyrimas. Atsižvelgiant į temos specifiką, suformuluotas užduotis ir tyrimo galimybes, šie darbai gali būti įvairaus pobūdžio – nuo empirinės ar statistinės analizės iki apibendrinančio probleminio referato ar taikomojo projekto. Atitinkamai gali būti remiamasi ir skirtingais tyrimo metodais – nuo teorinių iki empirinių. Bakalauro baigiamajame darbe numatomas ir didelio formato žemėlapių parengimas, siekiant apibendrinti svarbiausius darbe atskleistus tiriamo reiškinių teritorinius bruožus.

Ko išmokys dalykas „Baigiamasis bakalauro darbas“?

1. Kryptingai ir savarankiškai atlikti tiriamąjį darbą (iškelti pagrindinį tyrimo klausimą, pasirinkti ir naudoti literatūrą, kaupti ir apdoroti duomenis, atlikti matavimus, stebėjimus ir apklausas, analizuoti ir apibendrinti gautus duomenis).
2. Taikyti formaliuosius tiriamojo darbo rengimo reikalavimus (tvarkyti tekstą, citatas, surinktus ir apdorotus duomenis, iliustracijas, literatūrą).
3. Glaustai reikšti mintis, išaiškinti pasirinktos temos aktualumą ir vietą geografiniame tikrovės pažinime, formuoti ir pristatyti tyrimo metodiką, struktūrizuoti tyrimo rezultatų išdėstymą, formuluoti išvadas.
4. Parengti autorinį kartografinį kūrinį.
5. Parengti darbą pristatančio žodinio pranešimo vaizdinę medžiagą.
6. Pradinių retorikos pagrindų, reikalingų žodžiu pristatant savo mokslinį darbą, viešai diskutuojant apie jo metodus, rezultatus ir išvadas.

Darbo rengimo eiga. Pagal studijų programos planą ir aprašą baigiamajam bakalauro darbui parengti skiriamas ketvirto kurso pavasario semestras, tačiau rekomenduotina, kad baigiamąjį darbą studentas pradėtų rengti rudenį, kai tik jo tema patvirtinama GKK posėdyje. Studentas su savo darbo vadovu aptaria darbo rengimo eigą – susitikimų (konsultacijų) su darbo vadovu grafiką, savarankiško darbo etapus, galimų tarpinių ir galutinio atsiskaitymų datas. Per pavasario semestrą (tvarkaraštyje) numatyti šio dalyko seminarai, kurių lankymas ir užduočių atlikimas yra privalomi. Neatlikus seminaro užduočių, neišdžiama pateikti pabaigto darbo semestro pabaigoje (darbas nevertinamas, pirmiausia turi būti atsiskaityta už seminarus). Kad darbas būtų atliktas kokybiškai, būtina laiku ir nuosekliai bendrauti su darbo vadovu.

Rekomenduojama likus mažiausiai dviem savaitėms iki numatyto galutinio termino vadovui pateikti parengto bakalauro darbo juodrašį. Taip darbo vadovas turės galimybę prireikus pateikti pastabų, pasiūlymų, kaip pagerinti darbo kokybę.

Darbo pateikimo formatas ir apimtis. Baigiamąjį bakalauro darbą sudaro dvi dalys: 1) tekstas ir 2) pagrindinis žemėlapis (brėžinys).

Tekstinę dalį sudaro 30–50 puslapių teksto (A4; 1,15 int., techninius reikalavimus žr. **CHGF rekomendacijose** rašto darbams) su 3–5 atitinkamo formato kartoschemomis ar žemėlapiams; darbe galima pateikti lentelių, diagramų, struktūrinių loginių schemų, geros rezoliucijos piešinių ar fotonuotraukų, padedančių suprasti tekstą. Darbo tikslais sukaupus didelį kiekį duomenų (įvairių lentelių pavidalu ir pan.), panaudotų analizei atlikti, rekomenduojama juos pateikti darbo prieduose po paskutinės darbo dalies, numeruojant jų puslapius ta pačia eilės tvarka kaip ir visas darbo dalis, o priedų dalis nurodant turinyje.

Pagrindinis žemėlapis (brėžinys) – A2, A1 ar A0 formato autorinis kartografinis kūrinys, integruojamas į bakalauro baigiamąjį darbą kaip vieno ar kelių svarbiausių geografinių reiškinių, analizuojamų darbe, teritorinių savybių vaizdinis apibendrinimas. Lapo formatas, orientacija (vertikali ar horizontali) ir žemėlapio mastelis pasirenkami konsul-

tuojantis su darbo vadovu ir atsižvelgiant į žemėlapių informacinę apkrovą, kitus aktualius kriterijus.

Žemėlapis pateikiamas: 1) darbe integruotas į darbo tekstinį failą (paskutiniame puslapyje originaliu formatu); 2) atskirai, skaitmenine forma, *PNG, *JPG formatu, ne mažesniu negu 10 000 KB apimties originaliu failu ir jo sumažinta versija > 4000KB; 3) gynimo vaizdiniame pristatyme; 4) atspausdintas atskirame atitinkamo formato (A2, A1 ar A0) lape.

Baigiamasis bakalauro darbas pateikiamas:

1. *PDF formato failu (apjungiant tekstinę dalį ir pagrindinį žemėlapi), įdedant jį VUSIS sistemą.
2. Analoginiu formatu, atspausdintas ir įrištas kietu viršeliu, pagrindinį žemėlapi atspausdinant ant atskiro lapo (nelankstant) ir pristatant į Katedrą iki darbo pateikimo recenzentui.
3. Pagrindinio žemėlapi skaitmenine forma, *PNG, *JPG formato failu, skirtu darbui viešinti (dėl geriausių darbų viešinimo sprendžia autorius ir gynimo komisija), pristatant jį į GKK iki darbo pateikimo recenzentui.
4. Žodiniu pranešimu su vaizdine medžiaga.

Žodinis pranešimas ir jo vaizdinė medžiaga. Gynimo metu baigiamasis bakalauro darbas pristatomas viešai žodžiu, demonstruojant ir vaizdinę medžiagą. Privalomos vaizdinės medžiagos dalys: titulinis lapas; tyrimo tikslas ir uždaviniai; metodologija (gali būti pateikiama metodologinė schema); rezultatai; išvados; pagrindinis žemėlapis; tyrime naudotos literatūros sąrašas. Žodinio pranešimo vaizdinėje medžiagoje turi būti pateikiama tik ta informacija, kuri yra darbo tekste ar pagrindiniame žemėlapyje. Pristatymui skiriama 10 minučių. Didžioji šio laiko dalis turi būti skiriama rezultatams aptarti, išvadoms.

Darbo gynimas. GKK posėdyje numatomos ir VU CHGF dekanų įsakymu patvirtinamos baigiamųjų darbų gynimo datos per pavasario sesiją (įprastai birželio mėn. pirmą savaitę). Pagal VU ir CHGF numatytas baigiamųjų darbų gynimo tvarkas nustatoma paskutinė darbo pateikimo į VU elektroninę sistemą data. Atlikus plagiatų patikrą darbas perduodamas recenzentui, kuris jį išanalizuoja ir parašo nustatytos formos recenziją. Dekano įsakymu numatytą dieną vyksta baigiamojo darbo viešas gynimas dalyvaujant patvirtintai bakalauro darbų gynimo komisijai.

Gynimo metu studentas per **10 minučių** pristato savo darbo tikslą, uždavinius, metodus, rezultatus ir išvadas, pateikia vertinimui pagrindinį darbo brėžinį – stambaus formato žemėlapi. Paskui bakalaurantui pateikiami komisijos narių ir gynime dalyvaujančių svečių klausimai, recenzentas arba komisijos pirmininkas perskaito darbo recenziją, studentas atsako į pateiktus recenzento, gynimo komisijos ir gynimo svečių klausimus, apie darbo eigą pasisako darbo vadovas.

Darbo vertinimas. Pirmasis darbą įvertina recenzentas. Savo vertinimą jis pateikia detalai susipažinęs su darbu ir vadovaudamasis VU CHGF patvirtintais vertinimo kriterijais

(išsamiau žr. 5 skyrių). Recenzento vertinimas ir atsiliepimas išsiunčiami darbo autoriui, darbo vadovui ir vertinimo komisijos nariams. Recenzento pateiktas darbo vertinimo balas yra rekomendacinis ir į bendrą vertinimą neįskaičiuojamas.

Baigiamuosius bakalauro darbus vertina VU CHGF dekanų įsakymu pavirtinta dėstytojų komisija, vadovaujama studijų programos socialinio partnerio atstovo. Komisija per darbų gynimo posėdį išklauso darbus ginančių studentų pranešimus, o vėliau uždaramame posėdyje sprendžia dėl baigiamojo darbo galutinio įvertinimo. Komisijos nariai atsižvelgia į recenzento pastabas ir vertinimą, darbo mokslinę, formaliųjų reikalavimų bei apipavidalinimo kokybę, pagrindinio žemėlapių kartografinės raiškos ir estetinę kokybę, žodinių ir vaizdinių darbo pristatymą gynimo metu. Komisijos nariai – darbų vadovai – nusišalina, kai yra vertinami jų studentų darbai.

1.4. Magistro mokomasis (teritorijų planavimo) projektas

Geografijos ir teritorijų planavimo magistro studijų programos pirmo kurso studentai dviejų semestrų laikotarpiu rengia mokomuosius teritorijų planavimo projektus, kuriuos pristato per pavasario sesiją rengiamą **Studentų mokslinę konferenciją** ir pateikia **teritorijų planavimo dokumento** forma.

Tikslas: supažindinti su teritorijų planavimo reglamentavimu ir praktiniais aspektais, rengiant teritorijų planavimo dokumentą.

Uždaviniai

- Susipažinti su teritorijų planavimo teisiniu reglamentavimu ir praktika, gamtinio ir urbanistinio karkasų koncepcijomis, jų formavimo ir bendromis teritorijų planavimo metodologijomis, konceptualaus planavimo principais.
- Ugdyti savarankiško ir darbo grupėje kompetencijas, rengiant mokomąjį teritorijų planavimo dokumentą, pagal kurį, atsižvelgiant į teises normas, antrinius šaltinius, teritorijos analizę, atliktą kartografiniais, statistiniais, apklausų metodais, GIS, formuojama racionali teritorijos naudojimo koncepcija ir sprendiniai. Parengtas projektas pristatomas viešai.

Temos. Mokomojo teritorijų planavimo dokumento tipas, planuojama teritorija ir kiekvieno studento rengiamo plano tematika kasmet parenkama dalyko „Teritorijų planavimo metodologija ir teisė“ dėstytojų, tariantis su programos studentais.

Ko išmokys dalykas „Teritorijų planavimo metodologija ir teisė“?

1. Pagilinti žinias apie bendruosius teritorijos vystymo pagrindus, racionalų ir žiniomis, duomenimis pagrįstą visuomenės veiklą erdvinį organizavimą, išsiaiškinti, kaip teritoriškai įgyvendinti tvaraus vystymosi ir bendruosius, ir specialiuosius kraštotvarkos tikslus.

2. Padidinti supratimą apie bendrojo ir specialiojo teritorijų planavimo sistemą ir jos teisinį reglamentavimą, surinkti reikiamą teisinę informaciją (planavimo sąlygas), ją cituoti ir remtis ja priimant sprendimus kraštovarkos srityje, vertinti, kiek galiojantys teritorijų planavimo dokumentų sprendiniai atitinka teisės normas.
3. Savarankiškai rinkti informaciją, reikalingą teritorijų planavimo erdviniams sprendiniams pagrįsti, numatyti ir atlikti reikalingus taikomuosius teritorijos tyrimus.
4. Parengti mokomąjį teritorijų planavimo dokumentą (teritorijos esamos būklės įvertinimą, vystymo koncepciją ir sprendinius), jų aiškinamuosius raštus ir grafines dalis.
5. Konkretizuoti planuojamos teritorijos naudojimo problemas ir iššūkius, teritorijos potencialą, kūrybiškai kelti galimus vystymo scenarijus ir juos palyginti, formuluoti sprendinių idėjas, jas aptarti diskutuojant, taip pat savo projektus, jų tarpinius variantus pristatyti viešai.
6. Pagrįstai suformuoti nagrinėjamos teritorijos gamtinį karkasą.
7. Įvairiapusių gebėjimų integravimo – sieti gamtinės ir visuomeninės geografijos disciplinų žinias, pasitelkti skirtingo pobūdžio duomenų rinkimo, analizės, šiuolaikinių GIS technologijų taikymo gebėjimus, kritinį mąstymą, kūrybines galias ir komunikacinius gebėjimus konkrečios teritorijos tvarios ateities erdvinio vystymo scenarijams formuoti.
8. Pasirengti profesinei darbo rinkai teritorijų planavimo srityje.
9. Kritinio mąstymo, kūrybiško ir praktiško erdvinio problemų sprendimo, kalbėjimo ir diskutavimo, savo idėjų pristatymo.

Darbo rengimo eiga. Darbas rengiamas du semestrus per dalyko „Teritorijų planavimo metodologija ir teisė“ praktinius užsiėmimus ir savarankiškai. Procesas skaidomas į tris etapus: esamos būklės įvertinimo, koncepcijos, sprendinių rengimo. Kiekviename etape vyksta tarpinės kūrybinės dirbtuvės (tarpinių juodraščių pristatymai ir konsultacijos su vadovaujančiais dėstytojais, diskusijos su bendramoksliais).

Atsiskaitoma: 1) tarpinė ataskaita vadovaujantiems dėstytojams rudens semestre (esamos būklės įvertinimas) ir 2) galutinė ataskaita, visas projektas (trys jo dalys) viešai per Studentų mokslinę konferenciją.

Rengiant darbą analizuojama teritorija apžiūrima su dėstytojais, tačiau studentai privalo ją aplankyti ir savarankiškai. Esant galimybei, drauge su dėstytojais dalyvaujama projekto rengimo laikotarpiu vykstančiuose aktualiuose viešuose teritorijos vystymo projektų aptarimuose, diskusijose, kituose su teritorijų planavimu susijusiuose renginiuose, lankomasi projektavimo įmonėse.

Per visą procesą – seminarus, kūrybines dirbtuves – individualiai susitarus konsultuojamasi su vadovaujančiais dėstytojais tiek dėl projekto turinio, jo atitikimo teisės aktams, tiek dėl vaizdinio pateikimo. Rengiant projektą, pagal galimybes integruojamos kitų mokomųjų dalykų („Visuomenės ir kraštovaizdžio taikomųjų tyrimų“, GIS ir kt.) užduotys. Rekomenduojama mažiausiai prieš dvi savaites iki atsiskaitymų termino pateikti planavimo dokumento tekstinės ir grafines dalies juodraščius, kad darbo vadovai galėtų į juos įsigilinti, pateikti pastabų ir patarimų, kaip darbą patobulinti.

Darbo pateikimo formatai ir apimtis. Teritorijų planavimo mokomasis projektas galutiniam atsiskaitymui pateikiamas:

1. Tekstu – aiškinamasis raštas, *PDF formato failas ir atspausdintas, susegtas, atitinkantis **CHGF rekomendacijas rašto darbams**.
2. Grafiškai – grafinė dalis. Teritorijų planavimo įstatymo nustatyti kaip privalomi: esamos būklės išvadų brėžinys, koncepcijų brėžiniai, pagrindinis brėžinys, gamtinio karkaso brėžinys, infrastruktūros vystymo brėžinys, gali būti ir kitų brėžinių, *JPG arba *PNG formatais ir atspausdintų A0 formatais (visi privalomi bei pasirinktiniai brėžiniai ir kartoschemos maketuojami į bendrą A0 formatais vieną arba du plakatus (planšetų)).
3. Žodiniu 10 min. pranešimu su vaizdine medžiaga, parengtu *MS PowerPoint* formatais arba kita prezentacijų programa.
4. Parodos formatais: grafinės dalies fiziniai planšetai kabinami Studentų mokslinės konferencijos erdvėje (vaizduojama: esama būklė, koncepcijos, sprendiniai, gamtinis karkasas bei kiti brėžiniai ir papildoma informacija). Taip pat GKK pateikiami projekto parodos planšetų skaitmeninė forma *PNG, *JPG formatais, ne mažesniu nei 20 MB apimtį originaliu failu ir jo sumažinta versija > 4000KB, skirta studijoms viešinti, jei taip nutartų autorius ir konferencijos komisija.

Projekto tekstinė apimtis: ne daugiau kaip 20 puslapių, neįskaitant grafinės dalies. Galima naudoti lenteles, diagramas, struktūrines schemas ir piešinius. Titulinis lapas, parengiamas pagal **CHGF rekomendacijas rašto darbams**, į bendrą darbo puslapių skaičių neįskaičiuojamas.

Projekto tekstinės dalies ir žodinio pranešimo privalomos dalys:

1. Titulinis lapas, įvadas (bendrieji duomenys, plano rengimo tikslai ir uždaviniai, rengimo eiga ir atlikti veiksmai, planavimo sąlygos).
2. Esamos būklės įvertinimas (antrinių šaltinių analizė, atlikti tyrimai, tiriamos teritorijos probleminės situacijos ir arealai; teritorijos vystymo tendencijos ir prognozės; plėtros, atnaujinimo ir konversijos galimybės).
3. Koncepcija (teritorijos vystymo vizijos / idėjos: A ir B koncepcija, teritorijos vystymo kryptys, alternatyvų lyginamoji analizė).
4. Sprendiniai (funkcinis zonavimas, vystymo režimai, tematinės dalys (urbanistinės struktūros, susisiekimo infrastruktūros, gamtinio karkaso vystymo reglamentai).
5. Naudotos literatūros sąrašas.

Rudens semestro pabaigoje vyksta tarpinis atsiskaitymas, per kurį studentai pristato esamos būklės įvertinimo dalies medžiagą vadovaujantiems dėstytojams. Atsiskaitant tekstinė esamos būklės įvertinimo dalis pateikiama *PDF formatais, vyksta žodinis pristatymas su vaizdine medžiaga.

Pavasario sesijoje numatytu metu studentai įkelia savo teritorijų planavimo metinio mokojo projekto maketus, bendrą tekstą *PDF formatais ir atskirai grafinės dalies brėžinius *PNG, *JPG formatais (1, 2 darbo dalys) į dėstytojų nurodytą internetinę erdvę (VMA sistema arba *MS Teams*), siekdami su darbais supažindinti konferencijos komisiją.

Darbo gynimas ir vertinimas. Per rudens sesiją vadovaujantys dėstytojai tarpinio atsiskaitymo metu vertina esamos būklės įvertinimo dalies medžiagą. Nustatytą dieną vyksta Studentų mokslinė konferencija, per kurią studentai per **10 minučių** viešai pristato savo projektus visais keturiais formatais.

Viešai pristatytą magistro teritorijų planavimo metinį mokomąjį projektą vertina GKK dėstytojų komisija, remdamasi dalyko apraše ir (arba) jo prieduose pateikta metodika, darbų vadovai gali komentuoti projektus, tačiau nuo jų vertinimo nusišalina.

1.5. Magistro baigiamasis darbas arba projektas

Geografijos ir teritorijų planavimo magistro studijų programos studentas antrame kurse parengia baigiamąjį darbą, kuris yra dviejų magistrantūros studijų metų savarankiško mokslo tiriamojo arba taikomojo projektinio darbo rezultatas.

Magistro baigiamieji darbai gali būti dviejų tipų – moksliniai tiriamieji darbai arba taikomieji (teritorijų planavimo) projektai:

1. Magistro baigiamasis mokslinis darbas
2. Magistro baigiamasis projektas

Magistro baigiamojo mokslinio darbo tikslas: parengti išsamų savarankišką mokslinį tiriamąjį arba taikomosios mokslinės veiklos darbą.

Magistro baigiamojo projekto tikslas: parengti savarankišką taikomąjį teritorijų planavimo dokumento pavyzdį.

Magistro baigiamojo mokslinio darbo tematika. Pirmame magistrantūros studijų kurse patariama rinktis dėstytoją, kurio mokslinių tyrimų sritis atitinka studento interesus, ir su juo suderinti mokslinio darbo temą. Tiems, kurie tęsia geografijos studijas tame pačiame VU fakultete, rekomenduojama toliau plėtoti bakalauro baigiamojo darbo temą arba imtis naujo tyrimo bendradarbiaujant su tuo pačiu vadovu.

Magistro baigiamojo projekto tematika. Studentams, kuriems artimesni praktiniai teritorijų planavimo aspektai, rekomenduojama atlikti taikomąjį teritorijų planavimo projektą parengiant kompleksinio arba specialiojo planavimo dokumento projektą.

Darbo pobūdis ir metodai. Atsižvelgiant į temos ypatumus, užduotis ir tyrimo galimybes, darbo pobūdis gali būti labai įvairus – nuo originalios, pirminiais duomenų šaltiniais paremtos, empirinės ar teorinės analizės (magistro baigiamasis mokslinis darbas) iki sisteminės koncepcijos ar moksliskai pagrįstų siūlymų teritorijų vystymui (magistro baigiamasis projektas). Atsižvelgiant į pasirinktą (epistemologinį) požiūrį, kuriuo remiasi tyrimas, ir darbo pobūdį, gali būti naudojami skirtingi moksliniai tyrimo metodai.

Kokie reikalavimai keliami magistro baigiamajam darbui?

Magistro baigiamasis darbas – tai magistranto savarankiškai atliktas ir tinkamai įformintas tyrimas arba teritorinis modeliavimas, rodantis gebėjimą taikyti per studijas įgytas žinias, pasirinkti tinkamą mokslinę literatūrą ir ja naudotis (pristatyti, analizuoti ir pan.), taikyti ir modifikuoti tyrimo metodus, savarankiškai spręsti iškeltas užduotis, formuluoti geografinio tyrimo rekomendacijas ar teritorijos vystymo gaires ir pateikti išvadas, taip pat gebėjimą glaustai, taisyklinga kalba aprašyti tyrimą ir (ar) parengtą modelį ir jį viešai pristatyti.

Geografijos ir teritorijų planavimo magistro baigiamasis darbas rengiamas kartu su išsamią santrauka – moksliniu straipsniu, parengtu pagal mokslo leidinio reikalavimus, kuriame apibendrinami baigiamojo darbo metodai ir rezultatai.

Kuo magistro baigiamasis darbas skiriasi nuo bakalauro baigiamojo darbo?

Magistro baigiamasis darbas yra originalus mokslinis arba taikomasis darbas, skirtas gauti ir pateikti moksliniais metodais pagrįstų teorinių arba teritorijų planavimo išvalgų, o bakalauro darbas gali būti referatyvinio pobūdžio. Magistro darbas turi būti grindžiamas moksline analize, turėti mokslinį (magistro baigiamasis mokslinis darbas) ir (arba) teisinį (magistro baigiamasis projektas) tyrimo pagrindą, pasiūlyti naujų mokslinių išvalgų ir metodologinių sprendimų, prisidedančių prie geografijos mokslo plėtros ar teritorijų planavimo vystymo. Magistrantas turi gebėti savarankiškai plėtoti hipotezes ar teritorijų planavimo tikslus ir atlikti kompleksiskus tyrimus, gebėti formuluoti išvadas, praktines rekomendacijas, atskleisti darbo pritaikomumą.

Ko išmokys dalykas „Magistro baigiamasis darbas“?

1. Kryptingai ir savarankiškai atlikti tiriamąjį darbą, pasirinkti ir remtis literatūros bei kitais šaltiniais.
2. Parengti teoriškai pagrįstą tyrimo metodologiją ir ją taikyti duomenų rinkimui, apdorojimui, analizei ir apibendrinimui.
3. Formuluoti tyrimo ar planavimo metodiką ir struktūrizuoti tyrimo ar planavimo rezultatus, pateikti aiškias išvadas.
4. Rengti analitinius žemėlapius ar brėžinius ir iliustracijas pagal surinktus ir apdorotus duomenis.
5. Taikyti formaliuosius rašto bei analitinio darbo rengimo reikalavimus (teksto tvarkymas, citavimas, duomenų apdorojimas) ir glaustai reikšti mintis.
6. Parengti mokslinį straipsnį.
7. Parengti darbą pristatančio žodinio pranešimo vaizdinę medžiagą.
8. Lavinti kalbėjimo, argumentavimo, mokslinės diskusijos bei žodinio ir vaizdinio pristatymo įgūdžius.

Darbo eiga. Magistro baigiamajam darbui oficialiai (pagal studijų programos planą) parengti skiriamas paskutinis (antro kurso pavasario) semestras, tačiau rekomenduotina jį rengti visą studijų laikotarpį, pradedant rudenį pirmame magistrantūros studijų kurse, kai tik jo tema patvirtinama GKK posėdyje. Studentas su darbo vadovu aptaria darbo rengimo eigą – susitikimų (konsultacijų) grafiką, savarankiško darbo etapus, galimų tarpinių ir galutinio atsiskaitymų datas.

Viena iš galimybių pakelti baigiamojo darbo kokybę – profesinė praktika, atliekama antrame kurse rudenį. Per praktiką galima koncentruotis į atskiras baigiamojo darbo užduotis, rinkti medžiagą aktualiose institucijose ir pan.

Pagal magistro baigiamojo darbo dalyko aprašą pavasario semest্রে (tvarkaraštyje) numatyti šio dalyko seminarai, kurių lankymas ir užduočių atlikimas yra privalomi.

Magistro baigiamasis darbas rengiamas savarankiškai, konsultuojantis su vadovu.

Neatlikus seminaro užduočių, neleidžiama pateikti baigto darbo semestro pabaigoje (darbas nevertinamas, pirmiausia turi būti atsiskaityta už seminarus). Kad darbas būtų atliktas kokybiškai, būtina nuosekliai bendrauti su darbo vadovu. Rekomenduojama ne vėliau kaip prieš dvi savaites iki galutinio termino vadovui pateikti parengto magistro darbo juodrašį. Taip darbo vadovas turės galimybę prirėikus pateikti pastabų ir pasiūlymų, kaip pagerinti darbo kokybę.

Darbo pateikimo formatas ir apimtis

Magistro baigiamąjį mokslinį darbą sudaro tekstas – 40–60 puslapių (A4; 1,15 int. – techninius reikalavimus žr. **CHGF rekomendacijose baigiamiesiems darbams**), įskaitant 3–7 kartoschemas ar žemėlapius, gali būti pateikiama lentelių, diagramų, struktūrinių schemų ir aukštos rezoliucijos piešinių ar fotonuotraukų.

Magistro baigiamąjį projektą sudaro dvi dalys: 1) tekstinė (pagrindinis tekstas ir jo santrauka mokslinio straipsnio pavidalu) ir 2) grafinė (pagrindinis brėžinys, gamtinio karkaso schema, koncepcijų brėžiniai, esamos būklės brėžinys). Tekstinė dalis sudaro 25–40 puslapių A4; 1,15 int. – techninius reikalavimus žr. **CHGF rekomendacijas baigiamiesiems darbams**.

Darbo (mokslinio ar teritorijų planavimo dokumento projekto) santrauka mokslinio straipsnio pavidalu rengiama nurodant bendraautorystę su darbo vadovu pagal vieno iš mokslinių žurnalų reikalavimus: a) „Geografijos metraštis“, b) „Baltica“, c) „Filosofija. Sociologija“; d) kitas žurnalas, suderintas su darbo vadovu (tiksliniam publikavimui). Straipsnio turinys turi atspindėti pagrindinius baigiamojo darbo metodus ir rezultatus.

Grafinė dalis. Magistro baigiamajame projekte privalomai rengiami Teritorijų planavimo įstatyme nustatyti privalomieji brėžiniai: esamos būklės brėžinys, koncepcijų brėžiniai, pagrindinis brėžinys, gamtinio karkaso brėžinys, infrastruktūros vystymo brėžinys, gali būti ir kitų brėžinių. Lapo formatas, orientacija (vertikali ar horizontali), mastelis, maketas pasirenkami konsultuojantis su darbo vadovu, atsižvelgiant į kitus projekto informavimo reikalavimus, analogiškus Magistro teritorijų planavimo projektui.

Parodos formatas: grafinės dalies fiziniai planšetai kabinami patalpoje, kurioje vyksta baigiamojo darbo gynimas (vaizduojami: esama būklė, koncepcijos, sprendiniai, gamtinis karkasas, kiti brėžiniai ir papildoma informacija).

Magistro baigiamasis darbas pateikiamas:

1. *PDF formato failu (apjungiant tekstinę dalį, grafinę dalį magistro projekto atveju, ir santrauką-straipsnį) patalpinant jį VUSIS sistemoje.
2. Analoginiu formatu, pagrindinį tekstą atspausdinant ir įrišant kietu viršeliu, pagrindinį žemėlapi atspausdinant ant atskiro lapo (nelankstant).
3. Žodiniu pranešimu su vaizdine medžiaga.

Projekto atveju, GKK pateikiama grafinės dalies atskirų brėžinių ir projekto parodos planšetų skaitmeninė forma *PNG, *JPG formatu, ne mažesne kaip 10 000 KB apimties originaliais failais ir jų sumažintos versijos > 4000KB, skirtos studijoms viešinti, jei taip nutartų autorius ir baigiamojo darbo gynimo komisija.

Analoginiu formatu. Baigiamieji darbai arba projektai turi būti pristatomi į GKK galutinę darbo patalpinimo VUSIS sistemoje dieną.

Žodinis pranešimas ir jo vaizdinė medžiaga. Gynimo metu magistro baigiamasis darbas pristatomas viešai žodžiu, demonstruojant ir vaizdinę medžiagą. Privalomos vaizdinės medžiagos dalys: titulinis lapas (pagal sudedamąsias dalis analogiškas straipsnio tituliniam lapui); tyrimo tikslas ir uždaviniai; metodologija (gali būti pateikiama metodologinė schema); rezultatai; išvados; pagrindinis žemėlapis arba brėžiniai; tyrime naudotos literatūros sąrašas. Žodinio pranešimo vaizdinėje medžiagoje turi būti pateikiama tik ta informacija, kuri yra darbo tekstinėje ar grafinėje dalyse. Pristatymo trukmė – **12 minučių**. Didžioji laiko dalis turi būti skiriama rezultatams aptarti, išvadoms.

Parodos formatu (planšetuose) maketuojami konkrečiam planavimo dokumentui teisės aktais nustatyti brėžiniai ir juos pagrindžianti analitinė bei paaiškinamoji informacija. Grafinės dalies privalomieji brėžiniai rengiami vadovaujantis teisės aktais, o paaiškinamieji žemėlapiai, planšetų maketai – konsultuojantis su vadovaujančiais dėstytojais. Jų rekomenduojami pavyzdžiai yra saugomi GKK archyve (kreiptis į GKK administratorę).

Darbo gynimas ir vertinimas. GKK posėdyje numatomos ir VU CHGF dekanų įsakymu patvirtinamos baigiamųjų darbų gynimo datos pavasario sesijos metu (dažniausiai birželio mėn. pirmą savaitę). Pagal Vilniaus universitete ir Chemijos ir geomokslų fakultete numatytas baigiamųjų darbų gynimo tvarkas nustatoma paskutinė darbo pateikimo į VU elektroninę sistemą data. Atliekama patikra dėl plagiatų.

Pateikus darbą VUSIS, darbas perduodamas recenzentui. Recenzavimą organizuoja GKK dėstytojai ir administracija. Recenzentas savo vertinimą pateikia detalčiai susipažinęs su darbu ir vadovaudamasis VU CHGF patvirtintais vertinimo kriterijais (išsamiau žr. 5 skyrių). Jo vertinimas ir atsiliepinimas išsiunčiami darbo autoriui, darbo vadovui ir vertinimo komisijos nariams. Recenzento balas yra tik rekomendacinis ir į bendrą vertinimą neįskaičiuojamas.

VU CHGF dekanas įsakymu numatytu laiku, dalyvaujant jo įsakymu patvirtintai baigiamojo darbo gynimo komisijai, vyksta baigiamojo darbo (projekto) gynimas. Baigiamuosius magistro darbus arba projektus vertina baigiamojo darbo gynimo komisija. Ji išklauso studentų baigiamųjų darbų gynimus, o vėliau uždarame posėdyje sprendžia dėl galutinio jų įvertinimo. Komisija atsižvelgia į recenzento pastabas ir vertinimą, darbo mokslinę, formaliųjų reikalavimų ir apipavidalinimo kokybę, santraukos (mokslinio straipsnio) mokslinę, projekto pagrįstumą ir išbaigtumą, jo grafinės dalies estetinę kokybę, darbo pristatymą gynimo metu. Komisijos nariai – darbų vadovai – nusišalina, kai yra vertinami jų studentų darbai.

1.6. Profesinės praktikos ataskaita

Atlikdamas profesinę praktiką ir dirbdamas vienoje iš su geografijos žinių taikymu susijusią veiklą vykdančią įmonėje, įstaigoje ar organizacijoje studentas turi galimybę patikrinti savo interesus ir gebėjimus. Profesinė praktika gali padidinti studentų galimybes po studijų įsidarbinti pagal įgytą specialybę, suteikti darbo patirties įmonėse, įstaigose ar organizacijose, o magistro studijų metu – ir mokslinio darbo patirties mokslo tyrimo institucijose bei Vilniaus universitete.

Profesinė praktika gali būti atliekama ir pagal ERASMUS+ programą arba kita forma, suderinta su atitinkamos studijų programos komiteto pirmininku. Visa informacija apie atitinkamos studijų programos profesinę praktiką, jos eigą yra pateikiama dalykų aprašuose, taip pat [VU CHGF interneto svetainėje](#). Joje yra ir praktikos dokumentų šablonai.

Ką turite atlikti prieš profesinę praktiką?

Iki studijų programoje numatyto praktikos laiko likus ne mažiau kaip dviem mėnesiams turite:

1. Apgalvoti, kokio pobūdžio praktiką ir kokioje įmonėje ar įstaigoje norėtumėte atlikti. Jos vykdomos veiklos pobūdis turėtų būti susijęs su atitinkamos studijų programos turiniu.
2. Jeigu norite praktiką atlikti įmonėje ar įstaigoje, kurios veiklos pobūdis yra susijęs su baigiamojo darbo tema, vertėtų dėl praktikos vietos pasitarti su baigiamojo darbo vadovu.
3. Pasirinkti įstaigą iš praktikos vadovo pateikto sąrašo arba patiems susirasti įstaigą, kuri priims atlikti praktiką.
4. Su baigiamojo darbo vadovu ir priimančios įstaigos praktikos vadovu suderinti ir parengti praktikos programą.
5. Pasirašyti trišalę praktikos sutartį arba pateikti prašymą atlikti praktiką VU padalinyje. Visa informacija pateikiama [VU CHGF svetainėje](#).

Kaip atsiskaityti už atliktą profesinę praktiką?

Sėkmingai atlikus praktiką, ne vėliau kaip per dvi savaites po praktikos pabaigos reikia:

1. Iš įmonės (įstaigos) praktikos vadovo gauti užpildytą ir pasirašytą studento praktikos įvertinimo anketą.

2. Universiteto praktikos vadovui pateikti ir per vieną mėnesį nuo praktikos pabaigos apginti praktikos ataskaitą.

Profesinės praktikos ataskaitos tikslas – atskleisti studento per profesinę praktiką įgytą patirtį ir atspindėti praktikos programoje numatyto atlikti darbo rezultatus. Tai gali būti:

- atliktų darbų ir įgytos patirties aprašymas, pagrindžiant pavyzdžiais;
- surinkta su baigiamojo darbo tema susijusi medžiaga ir aprašytas jos rinkimo procesas;
- atlikto tyrimo metodologijos bei rezultatų aprašymas ir kt.

Ataskaitos prieduose turi būti šie dokumentai: 1) praktikos planas; 2) įmonės (įstaigos) praktikos vadovo pateikta studento praktikos įvertinimo anketa; 3) studento užpildyta praktikos vietos įvertinimo anketa (to nereikia daryti praktiką atlikus VU); 4) kiti praktikos rezultatus parodantys dokumentai.

Praktikos ataskaitos struktūra (titulinis lapas, turinys, įvadas, dėstyto dalis, atitinkanti praktikos planą, apibendrinimas, literatūros sąrašas, priedai) ir informinimas turi atitikti VU CHGF rašto darbų rengimo rekomendacijas.

Ataskaitos, kurią reikia pateikti atlikus ERASMUS+ praktiką, informacija pateikiama [VU CHGF svetainėje](#).

1.7. Kiti studijų darbai (studijų dalyko pratybų ataskaita, mokomosios praktikos ataskaita, seminaro referatas)

Studijų dalyko referatas. Rašto darbas, vienas populiariausių aukštojo mokslo studijų programų vykdymo būdų, plačiai taikomas ir geografijos bakalauro bei geografijos ir teritorijų planavimo magistro studijose. Konkrečias užduotis ir reikalavimus referatams nustato ir studentams paskelbia studijų dalyko dėstytojas ir pateikia dalyko apraše. Rekomenduojama referato apimtis (10–20 puslapių) yra nustatoma dalyko dėstytojui atsižvelgiant į referato tikslus ir tematiką. Referato maketavimo ir apipavidalinimo reikalavimai išdėstyti [CHGF studentų rašto darbų rengimo rekomendacijose](#).

Studijų dalyko pratybų ataskaita. Kai kurių dalykų pratybų darbai privalo būti pateikti specialioje ataskaitoje. Konkrečias užduotis ir reikalavimus pratybų darbų ataskaitoms nustato ir studentams paskelbia tokius darbus vedantis dėstytojas ir pateikia dalyko apraše. Rekomenduojama pratybų darbų ataskaitos tekstinės dalies apimtis – 7–15 puslapių, iliustracinę medžiagą lemia konkretus pratybų darbų objektas ir užduotis. Prie ataskaitos gali būti pridedami darbo medžiagą pateikiantys arba kiti dalyko apraše numatyti priedai. Ataskaitos maketavimo ir apipavidalinimo reikalavimai išdėstyti [CHGF studentų rašto darbų rengimo rekomendacijose](#).

Mokomosios praktikos ataskaita. Atliekant mokomąją praktiką gali būti formuluojamos tiek grupinės, tiek individualios užduotys, kurias atlikus parengiamos atitinkamos ataskaitos. Konkrečias užduotis ir reikalavimus mokomosios praktikos ataskaitai nustato ir studentams paskelbia jas vedantis dėstytojas (vedantys dėstytojai) ir pateikia dalyko apraše. Rekomenduojama mokomosios praktikos ataskaitos apimtis – 10–15 puslapių, iliustracinę medžiagą apibrėžia mokomosios praktikos pobūdis ir konkreti užduotis. Ataskaitos maketavimo ir apipavidalinimo reikalavimai išdėstyti [CHGF studentų rašto darbų rengimo rekomendacijose](#).

KOKIA GALI BŪTI STUDIJŲ RAŠTO DARBŲ STRUKTŪRA?

Pagrindinių studijų rašto darbų struktūra turi atitikti moksliniams darbams keliamus reikalavimus, t. y. juos turėtų sudaryti šie sudėtiniai elementai:

- Titulinis (antraštinis) lapas
- Anotacija
- Turinys
- Įvadas
- Tyrimų apžvalga ir (rekomenduojamas) teorinis pagrindimas
- Darbo metodologija
- Tyrimo rezultatų pristatymas
- Diskusija (rekomenduojama magistro darbe)
- Išvados
- Naudota literatūra
- Santrauka
- Priedai

Rašto darbo dalys ir jų apimtis priklauso nuo darbo tipo ir gali skirtis. Pavyzdžiui, mokslinio pranešimo ar baigiamojo magistro darbo santraukos (straipsnio) sudėti tiksliau nustato pasirinkto mokslo leidinio reikalavimai („**Geografijos metraštis**“, „**Filologija. Sociologija**“).

Teritorijų planavimo projektai (magistro projektas, magistro baigiamasis projektas) yra praktiniai tam tikrų kraštovarkinių užduočių sprendimo rezultatai. Jų parengimas, struktūra, be šių reikalavimų, turi atitikti susijusių dalykų aprašus, VU CHGF patvirtintas rekomendacijas rašto darbams, **Kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklių**, **Teritorijų planavimo normų** ir kitų teritorijų planavimo srities teisės aktų nuostatas. Teritorijų planavimo projektą sudaro tekstinė ir grafinė dalys. Jų privaloma sudėtis pateikta 1.4. ir 1.5. skyreliuose.

2.1. Titulinis (antraštinis) lapas

Rengiamas visuose studijų rašto darbuose, jis atstoja darbo viršelį. Jame pateikiama būtini darbą oficialiai pristatanti informacija: mokymo įstaiga, darbo pavadinimas, autorius, vadovas, sukūrimo metai ir kt.

2.2. Anotacija

Anotacija skirta glaustai ir sklandžiai perteikti darbo esmę, sudominti skaitytoją nagrinėti visą kūrinį. Anotacija dažnai yra vienintelis būdas paviešinti savo idėjas, pavyzdžiui, jas pateikia duomenų bazės ir referuojami mokslo leidiniai. Anotacija anglų arba lietuvių kalba rengiama metiniam moksliniam pranešimui (straipsniui) ir magistrinio darbo pagrindu parengtam straipsniui. Joje 3–5 sakiniais glaustai nusakoma darbo esmė, nurodant pagrindines atliktas užduotis. Pabaigoje pateikiami 3–5 prasminiai (raktiniai) žodžiai ar jų junginiai. Anotacija rengiama pagal mokslinių geografijos leidinių (pavyzdžiui, „Geografijos metraštis“) ar kitų, su vadovu suderintų, mokslo recenzuojamų leidinių reikalavimus.

2.3. Turinys

Turinyje parodoma darbo struktūra, nuoseklumas, temos nagrinėjimo ir iškeltų darbo uždavinių įgyvendinimo, tyrimo eiga bei sudėtinių dalių apimtis.

Studijų rašto darbai turi būti suskirstyti į dalis. Tiriamajame ir bakalauro baigiamajame darbuose (pasirinkus darbo struktūrą pagal pirmąjį pavyzdį, žr. 1 lentelė.) jų gali būti 3–5. Magistro baigiamąjį darbą (pasirinkus darbo struktūrą pagal antrąjį ar trečiąjį pavyzdį, žr. 1 lentelę) sudaro trys pagrindinės dalys: pirmoji skiriama tyrimams apžvelgti, antroje pateikiama darbo metodologija, trečioji skiriama darbo rezultatams aptarti.

Turinys privalo būti pateiktas visuose studijų rašto darbuose, išskyrus metinį mokslinį pranešimą (straipsnį). Pirminiame darbo etape turinys tampa tam tikru darbo planu, nustatančiu būsimo tyrimo kryptis, parodančiu, kokių rezultatų norima pasiekti. Metiniame moksliniame pranešime (straipsnyje) turinys gali būti sudarytas kaip darbo plano juodraštis.

Turinį sudaro visų rašto darbo dalių, skyrių ir poskyrių pavadinimai, nurodant, kuriame puslapyje jie prasideda. Rašto darbo dalys skirstomos į skyrius, o šie, prireikus, į poskyrius. Kiekvienai darbo daliai, skyriui ar poskyriui suteikiami numeriai, išlaikant jų taksonominę hierarchiją. Tekste turi būti išlaikyta tokia pati dalių, skyrių ir poskyrių žymėjimo bei numeravimo sistema.

Moksliniuose pranešimuose (straipsniuose) laikomasi pasirinkto leidinio reikalavimų („Geografijos metraštis“; „Filosofija. Sociologija“ (trečio kurso bakalaurams) ir (ar) pagal pasirinkto užsienio žurnalo reikalavimus (antro kurso magistrams)).

1 lentelė. Turinio pavyzdžiai

1 pavyzdys (monografijos tipas) taikomas visiems studijų rašto darbams, išskyrus magistro baigiamąjį darbą	2 pavyzdys (mokslinio darbo tipas) taikomas bakalauro (pasirinktinai) ir magistro (privalomai) baigiamuosiuose darbuose	3 pavyzdys (teritorijų planavimo projekto darbo tipas) magistro (privalomai) baigiamuosiuose darbuose
<p>TURINYS</p> <p>ĮVADAS</p> <p>1. DALIES PAVADINIMAS</p> <p>1.1. Skyriaus pavadinimas</p> <p>1.1.1. Poskyrio pavadinimas</p> <p>1.1.2. Poskyrio pavadinimas</p> <p>1.2. Skyriaus pavadinimas</p> <p>1.2.1. Poskyrio pavadinimas</p> <p>1.2.2. Poskyrio pavadinimas</p> <p>1.2.3. Poskyrio pavadinimas</p> <p>2. DALIES PAVADINIMAS</p> <p>2.1. Skyriaus pavadinimas</p> <p>2.1.1. Poskyrio pavadinimas</p> <p>2.1.2. Poskyrio pavadinimas</p> <p>2.1.3. Poskyrio pavadinimas</p> <p>2.2. Skyriaus pavadinimas</p> <p>2.2.1. Poskyrio pavadinimas</p> <p>2.2.2. Poskyrio pavadinimas</p> <p>2.3. Skyriaus pavadinimas <i>ir t.t.</i></p> <p>3. DALIES PAVADINIMAS</p> <p>3.1. Skyriaus pavadinimas</p> <p>3.1.1. Poskyrio pavadinimas</p> <p>3.1.2. Poskyrio pavadinimas</p> <p>3.1.3. Poskyrio pavadinimas</p> <p>3.2. Skyriaus pavadinimas</p> <p>3.2.1. Poskyrio pavadinimas</p> <p>3.2.2. Poskyrio pavadinimas</p> <p>3.3. Skyriaus pavadinimas <i>ir t.t.</i></p> <p>.....</p> <p>ĮŠVADOS</p> <p>NAUDOTA LITERATŪRA</p> <p>SANTRAUKA (baigiamiesiems darbams)</p> <p>SUMMARY (baigiamiesiems darbams)</p> <p>PRIEDAI (esant reikalui)</p>	<p>TURINYS</p> <p>ĮVADAS</p> <p>1. TYRIMŲ APŽVALGA</p> <p>1.1. Skyriaus pavadinimas</p> <p>1.1.1. Poskyrio pavadinimas</p> <p>1.1.2. Poskyrio pavadinimas</p> <p>1.2. Skyriaus pavadinimas</p> <p>1.2.1. Poskyrio pavadinimas</p> <p>1.2.2. Poskyrio pavadinimas</p> <p>1.2.3. Poskyrio pavadinimas</p> <p>2. DARBO METODOLOGIJA</p> <p>2.1. Skyriaus pavadinimas</p> <p>2.1.1. Poskyrio pavadinimas</p> <p>2.1.2. Poskyrio pavadinimas</p> <p>2.1.3. Poskyrio pavadinimas</p> <p>2.2. Skyriaus pavadinimas</p> <p>2.2.1. Poskyrio pavadinimas</p> <p>2.2.2. Poskyrio pavadinimas</p> <p>2.3. Skyriaus pavadinimas <i>ir t.t.</i></p> <p>3. TYRIMŲ REZULTATAI</p> <p>3.1. Skyriaus pavadinimas</p> <p>3.1.1. Poskyrio pavadinimas</p> <p>3.1.2. Poskyrio pavadinimas</p> <p>3.2. Skyriaus pavadinimas</p> <p>3.2.1. Poskyrio pavadinimas</p> <p>3.2.2. Poskyrio pavadinimas</p> <p>3.2.3. Poskyrio pavadinimas</p> <p>3.3. Skyriaus pavadinimas <i>ir t.t.</i></p> <p>.....</p> <p>ĮŠVADOS</p> <p>NAUDOTA LITERATŪRA</p> <p>SANTRAUKA (baigiamiesiems darbams)</p> <p>SUMMARY (baigiamiesiems darbams)</p> <p>PRIEDAI (esant reikalui)</p>	<p>TURINYS</p> <p>ĮVADAS</p> <p>PLANAVIMO SĄLYGOS</p> <p>1. ESAMOS BŪKLĖS APŽVALGA</p> <p>1.1. Skyriaus pavadinimas</p> <p>1.1.1. Poskyrio pavadinimas</p> <p>1.1.2. Poskyrio pavadinimas</p> <p>1.2. Skyriaus pavadinimas</p> <p>1.2.1. Poskyrio pavadinimas</p> <p>1.2.2. Poskyrio pavadinimas</p> <p>1.2.3. Poskyrio pavadinimas</p> <p>1.3. Skyriaus pavadinimas</p> <p>1.3.1. Poskyrio pavadinimas</p> <p>1.3.2. Poskyrio pavadinimas</p> <p>1.3.3. Poskyrio pavadinimas</p> <p>.....</p> <p>1.4. Probleminiai arealai ir teritorijos potencialas</p> <p>2. KONCEPCIJOS</p> <p>2.1. Skyriaus pavadinimas</p> <p>2.1.1. Poskyrio pavadinimas</p> <p>2.1.2. Poskyrio pavadinimas</p> <p>2.1.3. Poskyrio pavadinimas</p> <p>2.2. Skyriaus pavadinimas</p> <p>2.2.1. Poskyrio pavadinimas</p> <p>2.2.2. Poskyrio pavadinimas</p> <p>2.3. Konceptijos atranka</p> <p>3. SPRENDINIAI</p> <p>3.1. Skyriaus pavadinimas</p> <p>3.1.1. Poskyrio pavadinimas</p> <p>3.1.2. Poskyrio pavadinimas</p> <p>3.2. Skyriaus pavadinimas</p> <p>3.2.1. Poskyrio pavadinimas</p> <p>3.2.2. Poskyrio pavadinimas</p> <p>3.2.3. Poskyrio pavadinimas</p> <p>3.3. Skyriaus pavadinimas <i>ir t.t.</i></p> <p>.....</p> <p>NAUDOTA LITERATŪRA</p> <p>SANTRAUKA (baigiamiesiems darbams)</p> <p>SUMMARY (baigiamiesiems darbams)</p> <p>PRIEDAI (esant reikalui)</p>

2.4. Įvadas

Įvadas privalomas visiems studijų rašto darbams. Tai tarsi darbo vizitinė kortelė, kurioje turi būti nurodyti visi rašto darbų elementai.

- *Temos aktualumas* – paaiškinama, kuo tema svarbi teoriškai, praktiškai, kodėl ji pasirinkta.
- *Tyrimo (darbo) objektas* – nagrinėjama teritorija (teritoriniai vienetai), teritoriniai gamtiniai, kraštovaizdžio ar visuomeniniai kompleksai (reiškiniai, procesai), teritoriniai ryšiai, jų istorinė raida, erdvinė sąveika, naudojimo ar apsaugos teritorinės sistemos ir pan.
- *Darbo naujumas* – tik baigiamuosiuose darbuose, nurodant darbe plėtojamą mažai nagrinėtą klausimą, esamas žinių spragas, naują tyrimo požiūrį, taikytą metodą, sukurta tvarkymo sistemą ar parengtą projektinį modelį ar pan.
- *Tyrimo (darbo) tikslas ir uždaviniai* formuluojami pagal aukščiau nurodytus reikalavimus.
- *Darbo hipotezė* – konkreti darbe atliekamo mokslinio tyrimo prielaida, patvirtinimo reikalaujantis teiginys ar bendriausioji pirminė tyrimo idėja. Pageidautina, kad būtų suformuluota pagrindiniuose, visų pirma, baigiamuosiuose studijų darbuose.
- *Tyrimo metodika* – pateikiama daugelio studijų rašto darbų *įvade*, išskyrus rašto darbus, kurie struktūruojami pagal antrąjį turinio pavyzdį (1 lentelė). Metodologija gali būti pateikiama ir atskiru skyriumi, jeigu ji sudaro svarbią darbo dalį.
- *Darbo rezultatų svarba* – privaloma tik baigiamuosiuose darbuose, nurodant galimo jų metodinio ar praktinio taikymo sritis.
- *Darbo sudėtis* – trumpas darbo struktūros ir turinio aprašymas.
- *Santrumpų sąrašas* – teikiamas, kai darbe naudojamų nestandartinių santrumpų (abreviatūrų) yra 5 ir daugiau.
- *Padėka* neprivaloma, tačiau autorius gali išreikšti padėką darbo vadovui, konsultantui ir visiems darbą rengti padėjusiems ir informaciją teikusiems asmenims bei institucijoms.

Rekomenduojama įvado teksto apimtis: tiriamajame darbe – 2–3 puslapiai, moksliniame pranešime (straipsnyje) – 1–2 puslapiai, baigiamuosiuose darbuose – 3–5 puslapiai.

2.5. Ankstesnių tyrimų, duomenų šaltinių apžvalga ir darbo teorinis pagrindimas

Tyrimų ir duomenų šaltinių apžvalga privaloma kaip atskira mokslinio pranešimo, tiriamojo, bakalauro ir magistro baigiamojo darbų dalis. Joje apžvelgiami užsienio šalyse ir Lietuvoje atlikti paskelbti moksliniai darbai nagrinėjamos mokslinės tiriamosios arba taikomosios (kraštotvarkinės) problemos tema. Aptiriamas tyrimo problemos konteksto ištir-

tumas, identifikuojamos žinių spragos (trūkumai), parodomas tyrimo naujumas ir jo santykis su egzistuojančiais tyrimais, aptariamoms naudotoms metodologijoms. Gali būti atliekama projektinio ar praktinio sprendimo analizė ir apibendrinimas.

Bakalauro darbe rekomenduojama, o magistro darbe privaloma aptarti egzistuojančias teorijas, aiškinančias nagrinėjamą reiškinį ar procesą. Darbe reikia nurodyti savo tyrime naudojamą teorinę koncepciją(-as), kuria(-omis) bus remiamasi vykdomame mokslo tyrime.

Rekomenduojama apimtis baigiamajame darbe yra 5–7 puslapiai, moksliniame pranešime (straipsnyje) – 2–3 puslapiai.

2.6. Tyrimo metodologija

Metodologinėje dalyje (ši dalis privaloma magistro studijų darbuose, rekomenduojama kituose) apibrėžiama tyrimo metodologija, apibūdinanti metodų, naudojamų atliekant tyrimą, visumą, nurodomos jų pasirinkimo priežastys. Šioje dalyje reikia pagrįsti, kaip šiam darbui buvo parinkti tyrimo metodai, kodėl ir kokie naudojami, kaip jie dera tarpusavyje. Metodologija mokslo tyrimuose paaiškina, kaip duomenys yra renkami ir analizuojami (t. y. atskleidžiami duomenų rinkimo ir analizės metodai), todėl šioje dalyje svarbiausia parodyti, kaip vykdytas tyrimas:

- kaip ir kokie duomenys buvo renkami (stebėjimai, matavimai, apklausos, interviu, eksperimentai, duomenų bazės, tekstų analizė ir kt.);
- kokie taikyti duomenų apdorojimo, atvaizdavimo ir analizės metodai (pavyzdžiui, duomenys apdoroti GIS, SPSS ar kita programa, atvaizduoti kartoschemose ir diagramose, atlikta jų vizualinė ar matematinė-statistinė, koreliacinė analizė ir kt.);
- kaip atskleistos etinės tyrimo nuostatos.

Metodologija taip pat turi atskleisti konceptualų mokslo tyrimo pagrindą, paaiškinantį, kodėl tam tikri metodai buvo parinkti (pavyzdžiui, kodėl pasirinkta viena ar kita duomenų gavimo ar apdorojimo programa, kodėl buvo naudoti kokybiniai interviu, o ne apklausa ir kt.). Giminingas terminas „tyrimo metodika“ (retai naudojamas literatūroje anglų kalba) yra artimas terminui „tyrimo metodologija“. Tyrimo metodika labiau akcentuoja tai, kaip žingsnis po žingsnio bus atliekamas tyrimas, labiau atsako į klausimą, kaip jis bus atliekamas, o metodologija pabrėžia, kodėl pasirinkti metodai yra tinkamiausi.

Mokslo tyrimų metodologijos (metodikos) paprastai yra grupuojamos į kelis pagrindinius tipus pagal tai, kokio pobūdžio rezultatus (apibendrinančio, generalizuojančio ar konkretaus, specifinio pobūdžio) siekiama gauti. Paprastai išskiriami trys pagrindiniai metodologijų tipai (pagal tai galima skirstyti ir konkrečius tyrimo metodus, ir pačius tyrimus).

Kiekybinė metodologija naudojama vykdant **apibendrinamojo** pobūdžio tyrimus, kurių tikslas – nustatyti bendruosius analizuojamų reiškinių dėsningumus, bet neanalizuoti konkrečių atvejų.

Renkami tiesioginiai (pavyzdžiui, vykdant gyventojų apklausą, imant dirvožemio pavyzdžius, ar vykdant nuotolinius žemės paviršiaus stebėjimus) arba netiesioginiai (pavyzdžiui,

pasitelkiant egzistuojančią statistiką ar duomenų bazes) duomenys apie vieną ar kitą reiškinių, siekiant nustatyti bendrąsias jų nulemiančias priežastis (pavyzdžiui, susiejant gyventojų elgesį su jų išsilavinimu ir socialine padėtimi, ar Sosnovskio barščių paplitimą su transporto kelių tinklu, taip atskleidžiant Lietuvos gyventojų migracijos į miestus, ar invazinių rūšių plėtros priežastis; duomenys neleidžia nustatyti, kodėl konkretus asmuo liko gyventi savo mieste, kodėl konkrečiame lauke minėtų augalų nėra).

Tokių tyrimų rezultatai yra apibendrinamojo pobūdžio, jie paaiškina bendrąsias geografinių reiškinių priežastis ir atskleidžia tendencijas, padeda kartografiškai vaizduoti reiškinius, atlikti rajonavimą ir pan. Kiekybinių tyrimų informacija leidžia daryti apibendrinimus apie analizuojamą reiškinį (žmones, dirvožemius, augalus ir t. t.) pasirinktoje teritorijoje (mieste, regione, šalyje ar visoje planetoje).

Labai svarbus ir metodologijoje būtinas aptarti duomenų reprezentatyvumo klausimas, t. y. reikia surinkti pakankamą kiekį patikimų duomenų, leidžiančių daryti apibendrinimus (pavyzdžiui, apklausti mažiausiai 1001 gyventoją, paimti tam tikrą kiekį dirvožemio pavyzdžių ir kt.).

Kokybinė metodologija padeda atskleisti **konkrečių** gamtinių ar socialinių reiškinių priežastis, aplinkybes ir pasekmes. Jos tikslas yra parodyti, kokie veiksniai nulemia konkretaus objekto ar reiškinio (žmogaus, vietos, pelkės ir pan.) elgesį, būklę, raidą ar vystymąsi.

Kokybinio tyrimo rezultatas yra išsamios įžvalgos apie konkrečius atvejus, iš kurių įprastai negalima daryti didesnių apibendrinimų apie bendras tendencijas (pavyzdžiui, galima išsiaiškinti, kas konkrečiai nulėmė konkretaus asmens ar kelių žmonių socialinį elgesį, konkretaus medžio ar upės slėnio raidą, bet negalima daryti išvadų apie visus žmones, slėnius ar medžius, kitaip tariant, galima tik daryti prielaidas, kad nustatyti veiksniai galėjo daryti įtaką ir kitiems žmonėms, medžiams, kraštovaizdžiams) ar kontekstą.

Kokybiniuose tyrimuose duomenys renkami stebėjimo, interviu, etnografinio tyrimo, dalyvaujamaisiais, teksto, atvejo analizės ir kitais metodais. Šie metodai leidžia nustatyti labai konkrečias gilumines konkretaus, tiriamo reiškinio (kelių reiškinių) priežastis, jų specifines savybes, atkleisti konkrečių geografinių vietų vystymosi veiksnius, jų reikšmę konkretiems gamtiniams objektams, žmonėms, visuomenės grupėms ir kt., bet ne bendrąsias raidos ypatybes.

Mišri metodologija naudojama tyrimuose, kuriuose derinami kiekybiniais ir kokybiniais metodais (pavyzdžiui, nustatant, iš kokių vietovių ir kokie gyventojai daugiausia yra linkę išvykti, kokios augalų rūšys, kokiose ekosistemose sparčiausiai nyksta, o kitame tyrimo etape tiriami konkrečių vietovių konkretūs žmonės ar augalai, siekiant suprasti, kokios konkrečios priežastis juos priverčia elgtis (augti) vienaip arba kitaip).

Dažnai tyrimas vykdomas vadovaujantis viena metodologija, tačiau naudojama ir kita (pavyzdžiui, remiantis statistiniais duomenimis tiriamos miškų kirtimo tendencijos Lietuvos teritorijoje, bet atliekama ir tam tikrų dokumentų analizė (pavyzdžiui, Miškų įstatymo, Lietuvos Respublikos bendrojo plano ir pan.), padedanti paaiškinti tyrimo kontekstą).

Kaip ir daugelį dalykų, metodologijas galima skirstyti ir pagal kitus kriterijus, pavyzdžiui, jų tikslą (eksperimentinę) ar loginio samprotavimo pobūdį. Pastaruoju atveju galima

būtų skirti deducines, indukcinės arba abdukcines metodologijas. Šiuo atveju labiau pabrėžiame ne skirtingus tyrimo metodus, bet, visų pirma, jų eiliškumą.

Dedukcinė metodologija remiasi deducine logika, kai pagal bendrąją teoriją pirmiausia keliamos hipotezės apie konkrečius reiškinius, o jau tada renkami duomenys siekiant patikrinti arba paneigti šias hipotezes.

Indukcinė metodologija remiasi indukcinė logika, kai pirmiausia renkami duomenys apie įvairius reiškinius, o vėliau daromos išvados apie bendrai jiems būdingas savybes ir priklausomybes, formuojamos teorijos, paaiškinančios šiuos reiškinius.

Apskritai visi moksliniai tyrimai remiasi indukciniais arba dedukciniais loginiais samprotavimais, arba jų deriniu, t. y. **abdukcine metodologija**.

Pagal naudojamų tyrimo duomenų kilmę visus tyrimus (ir metodologijas) galima suskirstyti į du tipus: empirinius ir teorinius.

Empiriniame tyrime duomenys surenkami iš realaus pasaulio jį stebint, matuojant (naudojant eksperimento, apklausos, stebėjimo ir kitus metodus) arba naudojant esamus informacijos rinkinius (statistiką, publikacijas, teisės aktus). Empirinė analizė reiškia tyrimą to, ką galima objektyviai stebėti ir matuoti. Empirinis tyrimas grindžiamas realių duomenų rinkimu ir analize, o ne tik idėjomis ar teorijomis. Duomenys gali būti renkami tiesiogiai lauko tyrimuose (pavyzdžiui, imant aplinkos mėginius, matuojant temperatūrą, vykdant apklausą) arba netiesiogiai (pavyzdžiui, naudojant įvairias duomenų bazines, skaitant kitų autorių tekstus), bet pagrindinis tyrimo tikslas yra nustatyti ir paaiškinti realaus (objektyvaus) pasaulio reiškinius.

Teorinis tyrimas atliekamas remiantis ne pasaulio stebėjimais, o esamomis teorinėmis koncepcijomis. Naudojantis esamomis teorijomis ir loginiais samprotavimais kuriamos naujos žinios (metodologijos, modeliai, teorijos). Pavyzdžiui, žinant svarbiausias žmogaus prigimties savybes, laisvosios rinkos dėsnius, galima samprotauti apie tai, kur kada nors gyvens Lietuvos gyventojai.

Tiek empirinis, tiek teorinis tyrimai remiasi loginiais samprotavimais, bet pirmuoju atveju samprotavimai remiasi pirmiausia turimais duomenimis apie tikrovę, o antruoju atveju samprotavimai remiasi egzistuojančiomis teorijomis ir koncepcijomis. Naudotis neloginiais samprotavimo būdais (pavyzdžiui, intuicija) mokslo tyrimuose nepriimtina.

Metodologinėje dalyje pristatant tyrimo metodus (ar konkrečias tyrimo technikas) svarbu aptarti naudojamus duomenų šaltinius, duomenų rinkimo, apdorojimo, vaizdavimo ir analizės metodus.

Mokslo tyrimo metodai gali būti klasifikuojami pagal įvairius principus (gaunamų duomenų tipą, duomenų rinkimo būdą, tyrėjų kontrolės lygį ir analizei naudojamus įrankius ir t. t.).

Visus tyrime naudojamus metodus **pagal jų tikslą tyrimo atžvilgiu** galima suskirstyti į dvi grupes:

1. Duomenų rinkimo metodai: kaip renkami duomenys (apklausa, lauko tyrimai, paieška duomenų bazėse).

2. Duomenų analizės metodai: kaip duomenys apdorojami ir interpretuojami (kaip tvarkomi, grupuojami, vaizduojami, analizuojami, kaip nustatomi ryšiai ir priklausomybės).

Pagal sąveikos su šaltiniu tipą **duomenų rinkimo** metodai skirstomi į tiesioginius (pavyzdžiui, gamtos objektų arba reiškinių matavimas, grunto pavyzdžių paėmimas, interviu, apklausa) ir netiesioginius (pavyzdžiui, dokumentų, duomenų, literatūros analizė). Abiem atvejais galima gauti pirminius (tyrimo metu surinktus) arba antrinius (anksčiau kieno nors surinktus) duomenis. Plačiau apie duomenų rinkimo metodus skaitykite 3.2.3 skyriuje.

Pagal analizės techniką **duomenų apdorojimo ir interpretacijos** metodai gali būti skirstomi taip:

- Matematiniai-statistiniai metodai (pavyzdžiui, regresija, koreliacija, diagrama, vizualizacija, gaunama matematiškai apdorojant statistinius duomenis).
- Turinio analizė (pavyzdžiui, kodavimas, kategorizavimas).
- Kartografiniai ir kiti vaizdiniai metodai (pavyzdžiui, kartoschemų, loginių schemų kūrimas; šie metodai gali būti skirti ir duomenų vizualizacijai, ir duomenų analizei).
- Kompiuteriniai metodai (pavyzdžiui, mašininis mokymas, simuliacijos).
- Palyginamieji ir kiti metodai (pavyzdžiui, vaizdinis dviejų žemėlapių, fotonuotraukų palyginimas).

Pagrindiniai **duomenų analizės** metodai:

- Aprašomoji analizė: apibendrina tiriamo reiškinio ar teritorijos būklę ir (arba) tai, kas įvyko (pavyzdžiui, tekste aprašomi ir analizuojami vidurkiai, medianos, skaičiai, pasiskirstymas).
- Tiriamoji analizė (pavyzdžiui, EGA, angl. *Exploratory Graph Analysis*, arba EDA, angl. *Exploratory Data Analysis*): tiria duomenų struktūros ypatumus, naudojant jų modelius ir ryšius (dažniausiai naudojant duomenų vizualizaciją, koreliacinius ryšius, klasterius, nukrypimus).
- Išvadinė analizė: daro išvadas apie tirtą reiškinį (hipotezės tikrinimas).

Metodologinėje dalyje rekomenduojama aprašyti visą duomenų tvarkymo procesą. Galimi proceso etapai:

- Duomenų rinkimas: neapdorotų pirminių duomenų rinkimas iš šaltinių. Aprašoma, iš kur (iš jutiklių, apklausų, žurnalų, duomenų bazių) ir kodėl tokie duomenys renkami, kokie jų rinkimo metodai ir instrumentai (fiksavimo būdai).
- Duomenų valymas: klaidų taisymas, dublikatų pašalinimas, trūkstamų verčių tvarkymas – kaip tai buvo atlikta, kokiais principais vadovautasi.
- Duomenų transformavimas: duomenų normalizavimas, agregavimas, kodavimas ar pertvarkymas – kaip tai buvo atlikta, kokiais principais vadovautasi.
- Duomenų integracija: duomenų iš kelių šaltinių sujungimas – kaip tai buvo atlikta, kokiais principais vadovautasi.
- Duomenų vizualizacija: duomenų pateikimas naudojant diagramas, žemėlapius ir pan.
- Duomenų analizė: statistinių, analitinių ar kitų metodų taikymas priklausomybėms

rasti. Tai vizualinė analizė, palyginamoji analizė ir kt. Erdvinė-kiekybinė analizė yra vienas labiausiai paplitusių empirinių geografinių tyrimų metodų. Kiekybinės erdvinės analizės tikslas yra išmatuoti, modeliuoti ir paaiškinti erdvinius reiškinius bei procesus naudojant statistinius ir GIS analizės metodus. Aprašomi analizės metodai.

- Duomenų saugojimas ir valdymas: efektyvus duomenų saugojimas, indeksavimas ir priežiūra – aprašoma, kaip duomenys bus saugomi ir valdomi.

Metodologinės dalies pabaigoje gali būti skyrius, kuriame būtų pristatomos pagrindinės darbo tematikos sąvokos ar išankstinės teorinės nuostatos.

Rekomenduojama darbo metodologijos struktūrą apibendrinti kaip schemą ir pateikti šiame skyriuje.

Rekomenduojama darbo metodologijos dalies baigiamojo darbo teksto apimtis yra 3–5 puslapiai, mokslinio pranešimo (straipsnio) – 1–2 puslapiai.

Daugiau apie geografines metodologijas ir tyrimo metodus išgirsite per bakalauro ir magistro baigiamųjų darbų seminarus ir atskirų dalykų paskaitas.

2.7. Tyrimo rezultatai

Tyrimo rezultatai yra pagrindinė studijų rašto darbo dalis (baigiamuosiuose darbuose) arba grupė dalių (tiriamajame darbe ar moksliniame pranešime), kur pateikiami svarbiausi darbo autoriaus atlikto mokslinio tiriamojo darbo pasiekimai. Remiantis gautais rezultatais turi būti atsakyta į įvade iškeltus tyrimo (darbo) uždavinius, t. y. paaiškinta, kaip jie išspręsti. Rezultatų išdėstymas turi atitikti loginę nustatytų tyrimo uždavinių seką ir hierarchiją.

Labai svarbu yra logiškai susieti šios dalies skyrius ir poskyrius. Kiekvienas skyrius turi turėti savo pradžią, dėstomąją dalį ir pabaigą, kurioje būtų trumpai apibendrinamas gautas rezultatas ir parengiamos tolesnės analizės prielaidos. Skyrių skaičius priklauso nuo užsibrėžtų tyrimo uždavinių skaičiaus.

Šios dalies skyrių ir juose išskiriamų poskyrių pavadinimai turi būti trumpi ir aiškūs, nusakantys juose pristatomų atliktų tyrimų uždavinių esmę bei pobūdį. Po tyrimo rezultatų gali būti pateikiamos rekomendacijos, kaip spręsti išaiškintas problemas.

Rekomenduojama šios dalies teksto apimtis yra 30–45 puslapiai, baigiamajame darbe – 8–10 puslapių, moksliniame pranešime (straipsnyje) ir kituose rašto darbuose – apie 6–10 puslapių.

2.8. Diskusija ir išvados

Magistro darbe prieš išvadas rekomenduojamas ir **diskusijos skyrius**. Diskusijos skyrius nepakeičia išvadų. Diskusijos teiginiai nenumeruojami. Diskusijos dalies tikslas yra interpretuoti rezultatus, atsakant į klausimus: *Ką rezultatai reiškia? Kaip jie susiję su tyrimo klausimais, hipotezėmis?* Rezultatai palyginami su ankstesniais tyrimais, atskleidžiamas tolesnių tyrimų poreikis, atlikto tyrimo apribojimai. Diskusijos skyriuje nepateikiami rezultatai ar

duomenys, jis skirtas tik jau gautų rezultatų aiškinimui. Šis skyrius negali kartoti literatūros apžvalgos; šaltiniai jame naudojami tik lyginimui ir interpretacijai pagrįsti.

Studijų darbo išvados privalo remtis tik atlikto tyrimo medžiaga ir rezultatais. Išvados negali būti bendrinės, kurias galima būtų pateikti ir be tyrimo rezultatų. Jas reikėtų atskirti nuo tyrimų rezultatų, kurie yra pateikiami tekste (itin patogu formuluoti išvadas kiekvieno skyriaus ar poskyrio gale pateikus skyriuje aptartų rezultatų apibendrinimą).

Išvados turi atspindėti tik esminius apibendrinimus ar problemų sprendimus, parodyti, kas turėtų sekti iš rezultatų arba kas galėtų būti daroma remiantis gautais rezultatais.

Nerekomenduojama teikti daug išvadų – jų skaičius neturėtų viršyti septynių, optimaliu atveju – penkių. Jos gali būti susietos su struktūrinėmis darbo dalimis (uždaviniais), tačiau bent viena paskutinė išvada turėtų apibendrintai atsakyti į tyrimo tikslą.

Baigiamųjų darbų išvados turi būti ypač gerai pagrįstos, jose pateikiamos naujos studento išvalgos, paremtos atlikto tyrimo rezultatais. Gali būti siūlomos naujos idėjos arba nurodomos tolesnių tyrimų kryptys, kurias būtina plėtoti.

Išvadas rekomenduojama formuluoti vienu sakiniu, būtina jas numeruoti. Bendra išvadų teksto apimtis turi būti 0,5–1,0 puslapio.

2.9. Naudota literatūra

Darbe naudotos literatūros sąrašas rengiamas remiantis 3 skyriaus nurodymais.

2.10. Santrauka

Santrauka – tai sutrauktai parašyta teksto esmė, ji atitinka teksto struktūrą. Santrauka rengiama moksliniam pranešimui (straipsniui), bakalauro baigiamajam darbui. Tai maždaug vieno puslapio ir daugiau, 250–400 ir daugiau žodžių tekstas, kurio pradžioje nurodomas darbo pavadinimas, pobūdis, darbo autoriaus vardas, pavardė ir darbo atlikimo vieta (studijų institucija ir jos padalinys), pateikiamas trumpas darbo apibūdinimas, tikslas ir uždaviniai, metodai, rezultatai ir jų komentaras, pagrindinės išvados. Santraukos struktūra ir turinys turi atitikti darbo struktūrą ir turinį. Vartotini užbaigti teiginiai, trečiojo asmens veiksmažodžiai. Santraukoje negali būti informacijos, kurios nėra pagrindiniame kūrinyje.

Bakalauro ir magistro baigiamuosiuose darbuose santrauka rengiama lietuvių ir anglų kalbomis, santraukos pateikiamos po literatūros sąrašo.

Moksliniame pranešime (straipsnyje) santrauka rengiama pagal „Geografijos metraščio“ arba pagal pasirinkto kito mokslo žurnalo reikalavimus (nurodoma, kokio).

2.11. Priedai

Prieduose pateikiama pagalbini medžiaga, kuri būtina papildomam studijų darbų tekstinės medžiagos pagrindimui, pavyzdžiui, statistinė informacija, kai kurios pagalbinių duomenų lentelės, dokumentų kopijos. Tai gali būti anketos, klausimynai, įvairūs norminiai teisės aktai ir kt. Prieduose gali būti pateikiami ir bakalauro ar magistro baigiamojo darbo autoriaus išspausdintų publikacijų, susijusių su šio darbo tema, arba konferencijose skaitytų pranešimų atspaudai.

Bendras kursiniuose arba baigiamuosiuose darbuose teikiamų priedų sąrašas nurodomas atitinkamo darbo Turinyje.

KAIP PARENGTI STUDIJŲ RAŠTO DARBUS?

3.1. Parengiamasis etapas

3.1.1. Kaip pasirinkti ir suformuluoti darbo temą?

Nuo darbo temos gali priklausyti viso studijų darbo, ypač baigiamojo, sėkmė. Tema turėtų:

- atitikti studijų programos turinį gamtinės ar visuomeninės geografijos, teritorijų planavimo mokslų srityse;
- būti aktuali, svarbi ir nauja, nes bet kurio mokslinio tyrimo ar planavimo priežastis yra žinių, galinčių paaiškinti konkretų reiškinį ar pagrindžiančių racionalų žemės naudojimą, spraga;
- magistro projekto ir magistro baigiamojo projekto tema (užduotis) turi atitikti aktualų teisinį reglamentavimą, atskleisti teritorijų planavimo dokumento projekto pobūdį ir apimtį (pavyzdžiui, kompleksinis, specialusis) bei studento praktinę ir projektinę potencialumą, formuoti jo kritinį praktinį mąstymą.

Palanku, kai darbo tema domina studentą, kai ji yra svarbi ir praktiška darbo rinkoje, kai tyrimui atlikti yra prieinamų duomenų, literatūros. Svarbu, kad tema, tyrimo pobūdis, tyrimo metodai atitiktų studento polinkius ir atskleistų jo gebėjimus (metodų įvairovė aptarta 3.6 poskyryje).

Siekiant išvengti dubliavimo ar noro daryti tai, kas jau padaryta, būtina susipažinti su GKK jau atliktais moksliniais tyrimais, studentų parengtais moksliniais pranešimais, bakalaurų ir magistrų baigiamaisiais darbais, peržiūrėti mokslines publikacijas pasirinkta tematika.

Renkantis darbo vadovą reikėtų įvertinti, ar jis turi patirties konkrečios tematikos, mokslo srities ar metodų srityse. Dėstytojas, kalbėdamas su studentu, įvertina jo motyvaciją ir priima sprendimą sutikti vadovauti darbui. Jeigu yra būtina, galima kviešti į pagalbą mokslinius konsultantus. Studentui jie gali padėti ieškoti duomenų, suteikti kitos reikiamos informacijos, padėti įsigilinti į konkrečius specifinius reikalavimus.

Temos pavadinimas turi būti tikslus, trumpas (iki 10 žodžių) ir aiškiai nusakyti tyrimo objektą bei problemą.

Geografinę studijų darbų specifiką geriausiai išreiškia temos formuluotėje esantys žodžių junginiai: *teritorinė (erdvinė) struktūra, teritoriniai (erdviniai) vienetai, teritorinė (erdvinė) sklaida, teritorinė (erdvinė) raiška, teritorinis (erdvinis) pasiskirstymas, teritoriniai (erdviniai) dėsningumai, teritoriniai (erdviniai) ypatumai, teritorinė (erdvinė) sistema, teri-*

torinės (erdvinės) geosistemos, teritoriniai (erdviniai) ryšiai, teritorinis (erdvinis) balansas, teritorinė (erdvinė) dinamika, teritoriniai (erdviniai) procesai, teritorinė (erdvinė) analizė, bendrasis planas, detalusis planas ir kt.

Teritorijų planavimo studijų darbų specifiką geriausiai išreiškia temos formuluotėms rekomenduojami žodžių junginiai: *bendrasis planas, detalusis planas, specialusis planas, teritorijos (objektų) tvarkymo problemos, teritorijos (objektų) tvarkymo pasiūlymai (rekomendacijos), teritorijos vystymo kryptys, regioninės politikos nuostatos, erdvinė koncepcija, naudojimas ir apsauga, naudojimo optimizavimas (gerinimas), naudojimo teritorinė sistema, apsaugos optimizavimas (gerinimas), teritorijos (objektų) transformacija (rekultivacija, renatūralizacija)* ir kt.

Formuluojant temą rekomenduojama atskleisti numatomą tyrimo sudėtingumą. Pavyzdžiui, visuomeninės geografijos temų formuluotėse galima atskleisti užduoties metodologinį sudėtingumą:

- 1) statistinis lygmuo – visuomeninius reiškinius ir objektus aprašančių statistikos duomenų pateikimas kartoschemomis; gali būti išskirti arealai, tinklai (tik bakalauro studijose);
- 2) atributinis lygmuo – visuomeninių reiškinių ir objektų sklaidos tipologinis teritorinis diferencijavimas bei rajonavimas (bakalauro baigiamuosiuose darbuose ir magistrantūros studijose);
- 3) nodalinis lygmuo – visuomeninių objektų ryšių intensyvumo ir poveikio zonų nustatymas (magistrantūros studijose);
- 4) sisteminis lygmuo – žmonių veiklos teritorinių sistemų išaiškinimas (magistro baigiamuosiuose darbuose).

Esame ribojami laiko ir kitų išteklių, todėl svarbu užsibrėžti nagrinėti palyginti nedaug klausimų, pasirinkti siauresnę temą, apsiriboti viena moksline problema arba net sudėtingos problemos dalimi. Tai ypač svarbu trečiame kurse rengiant mokslinį pranešimą, siekiant, kad jis atitiktų mokslinio straipsnio reikalavimus. Platesnė tematika tinka tik apžvalginio analitinio pobūdžio referatams ir sisteminės koncepcijos pobūdžio darbams.

Prieš teikiant darbo temą tvirtinti, siūlome atsakyti į šiuos klausimus:

- Ar tema aktuali?
- Ar aiški tyrimo problematika?
- Ar numatoma taikyti metodika bus efektyvi?
- Ar pakaks duomenų, ar pakaks laiko juos tinkamai surinkti ir apdoroti?
- Kokio pobūdžio tikėtini rezultatai?
- Kokios galimos didžiausios grėsmės ir kaip jų išvengsite?

3.1.2. Kam pateikti suformuluotą temą?

GKK studijų programose studentai gali rinktis būsimų darbų mokslinius vadovus ir iniciuoti tyrimų temas.

- Antrame kurse GKK dėstytojų suformuluotos temos pagal jų mokslinių interesų lauką rugsėjo pabaigoje pateikiamos studentams el. paštu.
- Studentai iš pateikto temų sąrašo pasirenka jį dominančią temą arba siūlo savo temą, kurią aptaria su atitinkamos srities dėstytojais.
- Per konsultacijas dėstytojai, įvertindami studentų pasiūlymus, savo mokslinių interesų sritį ir galimybę dirbti su studentu, sprendžia, ar vadovaus konkrečiau darbo rengimui.
- Vadovą ir su juo suderintą temą studentas teikia katedros administratorei įregistruoti.
- Aukštesniuose bakalauro studijų kursuose ir magistro studijose pasirinktą temą studentas gali plėtoti, vadovaujamas to paties vadovo, arba pagal jau žinomas dėstytojų mokslinių interesų sritis kreiptis į atitinkamus dėstytojus dėl vadovavimo studento arba dėstytojo siūloma tema.
- Magistrantai jau pirmame kurse pasirenka, ar rengs magistro darbą, ar magistro baigiamąjį projektą.
- Magistro teritorijų planavimo metinio projekto individualios temos pateikiamos per dalyko „Teritorijų planavimo metodologija ir teisė“ įvadinę paskaitą.
- Kitų rašto darbų temos pateikiamos dalykų dėstytojų per įvadinę paskaitą.

3.1.3. Kaip formuluoti darbo tikslą ir uždavinius?

Darbo tikslas turi atspindėti darbo esmę ir jo prasmę, t. y. nusakyti darbe sprendžiamą (mokslinę) problemą. Jis siejamas su įvade išdėstytos darbinės hipotezės – galutinai nepatvirtinto arba tik numanomo teiginio – patikrinimu, patvirtinimu arba paneigimu. Darbo tikslą, priklausomai nuo to ar tai mokslo tyrimo darbas ar projektas, galima išreikšti per tam tikrą praktinę, socialinę, teorinę, metodologinę ar kitą naudą, pavyzdžiui:

- *nustatyti (įvertinti) N-sios teritorijos (objekto) vystymo potencialą; padėti optimizuoti N-sios teritorijos (objektų) naudojimą (apsaugą); pagerinti N-jo tipo objektų išdėstymą; padėti spręsti teritorinius socialinius (politinius, ekonominius, ekologinius) konfliktus; parengti N-sios teritorijos tvarkymo projektą (modelį); pagerinti N-sios srities valdymą; prisidėti prie N-jo tipo reiškinių reguliavimo tobulinimo; prisidėti prie N-sios teritorijos kraštotvarkos optimizavimo ir pan.;*
- *prisidėti prie N-sios mokslo krypties plėtojimo šalyje; suformuoti N-jo reiškinio (objekto) tyrimo metodologiją; parengti N-jo tipo teritorijų (komponentų, objektų) tyrimo metodiką; optimizuoti N-jų reiškinių kartografavimą (žemėlapių sudarymą); apibendrinti N-sios krypties pažinimo raidą; atlikti N-jo tipo rajonavimą; nustatyti N-jo tipo teritorinių sistemų (struktūrų) ypatumus“ ir pan.*

Darbas turėtų turėti tik vieną tikslą. Jis formuluojamas vienu sakiniu, turi būti trumpas, aiškus, derėti su pasirinktos temos pavadinimu ir įvardyti tyrimo objektą (kas bus tiriama), tyrimo vietą, kontekstą ir kokiu tikslu (paaiškinti, nustatyti, suprasti, paaiškinti). Mokslo tyrimo tikslas turi būti susietas su konkrečios mokslo tyrimo problemos sprendimu. Tyrimo tikslas paaiškina, kodėl atliekamas tyrimas ir ką juo bandoma pasiekti. Uždaviniai, klausimai, hipotezės, metodai turėtų logiškai iš to išplaukti. Tyrimo tikslas turėtų būti gana platus, bet konkretus.

Tikslas turi atitikti tyrimo pobūdį. Formuluotę siūlome pradėti:

- empiriniuose tyrimuose – nustatyti, atskleisti, išmatuoti, išanalizuoti;
- teoriniuose tyrimuose – išplėtoti, konceptualizuoti, pasiūlyti.

Tikslo formuluotėje turėtume vengti jungtukų „ir“, parodančių nereikalingą tikslo dvigubinimą ar trigubinimą (tai jau būtų skirtingų darbų užduotys), nes vienas darbas turi turėti tik vieną aiškų tikslą; paaiškinamųjų frazių, nusakančių įvairius tyrimo aspektus ar rezultatų taikymo sąlygas.

Suformulavus darbo tikslą, nustatomi konkretūs uždaviniai, kuriuos numatoma išspręsti norint pasiekti darbo tikslą. Uždaviniai parodo, kokiais žingsniais siekiama darbo tikslo. Rekomenduojama nustatyti 3–5 (baigiamuosiuose darbuose iki 7) darbo uždavinius, nuosekliai atitinkančius svarbiausius studijų rašto darbo vykdymo etapus: pradedant kitų tyrimų (literatūros) apžvalga, nuosekliai ieškant atsakymų į pagrindinį tyrimo klausimą (pavyzdžiui, „Apibūdinti pasirinkto reiškinio teritorinius ypatumus“, „Aptarti erdvinės raidos ypatumus“ ir pan.) ir baigiant siūlymais. Reikėtų išskirti tik svarbiausius uždavinius, išlaikant aiškų bei nuoseklų darbo planą ir atsižvelgiant į realias jo įgyvendinimo galimybes. Tyrimo uždaviniai išvardijami griežtai formalizuota forma, t. y. jie numeruojami, kiekvienas uždavinys pateikiamas iš naujos eilutės, pradedamas veiksmožodžio bendraties forma (Apibūdinti ..., Išanalizuoti ..., Sudaryti ..., Parengti ...).

Magistro projekto ar magistro baigiamojo projekto atveju, darbo tikslas yra bendras – parengti konkretų kompleksinio ar specialiojo teritorijų planavimo dokumento (mokomąjį) projektą. Šie (mokomieji) projektai rengiami vadovaujantis Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymu ir kitais jų rengimą reglamentuojančiais teisės aktais, todėl be pagrindinio darbo tikslo, numatomi planavimo tikslai (daugiskaita).

Planavimo tikslus ir uždavinius studentai parengia per atitinkamų dalykų seminarus, konsultuodamiesi su dėstytojais.

Planavimo tikslai formuluojami pagal teisės aktų reikalavimus, susijusius su planavimo dokumento rūšimi ir lygmeniu, atsižvelgiant į planuojamos teritorijos geografinę padėtį, geologines sąlygas, kraštovaizdį ir biologinę įvairovę, esamą žemės naudojimą ir kitas gamtines, socialines, demografines, funkcines charakteristikas bei į įvairiapusių visuomenės ir bendruomenių poreikius.

Teritorijų planavimo dokumentų tikslai ir bendrieji uždaviniai nurodyti įstatymuose. Jų formuluotės, objektai studentų mokomuosiuose projektuose suaktualinami, t. y. pritaikomi prie konkrečios planuojamos teritorijos ypatybių, planavimo lygmens ir rūšies bei studijų proceso.

Formuluotėse vyrauja žodžiai: *nustatyti, numatyti, suformuoti, plėtoti, sudaryti sąlygas, optimizuoti, detalizuoti*. Kartais planavimo uždaviniai tikslinami atlikus esamos būklės įvertinimą.

3.2. Koks gali būti darbo rengimo procesas?

3.2.1. Kokios yra bendrosios darbo rengimo proceso rekomendacijos?

Studentas studijų darbus rengia sąžiningai ir savarankiškai. Akademinio sąžiningumo principai mokslinėje veikloje ir plagijavimo požymiai pateikiami **Vilniaus universiteto Akademinės etikos kodekso** 18 ir 19 punktuose. Dirbtinio intelekto naudojimo principai yra nurodyti **Dirbtinio intelekto naudojimo Vilniaus universitete gairėse**. Baigiamųjų darbų rengimą reglamentuoja **Vilniaus universiteto rašto darbų rengimo, gynimo ir kaupimo nuostatai**.

Palanku, jeigu studentas per visą studijų laikotarpį gilinasi į tos pačios srities temas arba keletą metų iš eilės gilinasi į konkrečią problemą, bendradarbiauja su tuo pačiu vadovu. Ypač pageidautina bakalauro studijų baigiamojo darbo temą tęsti per magistro studijas. Studijų praktika rodo, kad būtent taip parengiami geriausi magistro baigiamieji darbai.

GKK kuruojamose studijų programose skatinamas nuoseklumas, tačiau, esant tikslingai motyvacijai, galima keisti mokslinio darbo temą ir vadovą, atsižvelgiant į tematikų įvairovę ir tolygią dėstytojų darbo apkrovą. Kiekvienas dėstytojas gali vadovauti ne daugiau kaip (proporcingai etato, kuriuo dirba VU, daliai) trims trečio kurso moksliniams pranešimams ir trims bakalauro baigiamiesiems darbams. Magistro studijų atveju vienam dėstytojui leidžiama vadovauti ne daugiau kaip dviem baigiamiesiems darbams. Šie skaičiai tikslinami mokslo metų pradžioje. Išimtis daroma tuo atveju, jeigu visi trys vieno dėstytojo vadovauti bakalaurai įstoja į magistrantūros studijas ir tvirtai pageidauja toliau tęsti savo ankstesnių studijų temas. Studentas turi teisę keisti pradėto rengti baigiamojo darbo temą ar vadovą tik leidus Studijų programos komiteto pirmininkui.

Pagrindiniai studijų darbai atliekami vadovaujantis GKK aprobuotu šių darbų atlikimo proceso planu.

Antras geografinės bakalauro studijų kursas. Tiriamojo darbo rengimo etapai:

- **Iki spalio 15 d.** GKK vedėja(s) viešai paskelbia galimų pasirinkti tiriamojo darbo temų ir jas kuruojančių vadovų sąrašą.
- **Iki spalio 30 d.** studentas pasirenka temas ir darbo vadovus.
- **Iki gruodžio 1 d.** studentas su darbo vadovu aptaria darbo tikslą, uždavinius, turinį, tekstinės ir iliustracinės dalių apimtį, papildomų konsultantų poreikį.
- **Iki kovo 1 d.** studentas per dalyko „Tiriamasis darbas“ seminarą toliau rengia darbą, dar kartą susitinka su darbo vadovu, išsiaiškina iškilusias problemas ir galutinai patikslina tiriamojo darbo turinį bei numatomas apimtį.

- **Iki balandžio 15 d.** dalyko „Tiriamasis darbas“ dėstytojas paskelbia tiriamojo darbo individualaus gynimo pas vadovus laikotarpį (jį dažniausiai skiriama gegužės paskutinę dekadą).
- **Iki gegužės 1 d.** studentas parengia tiriamojo darbo juodrašį, supažindina su juo darbo vadovą ir aptaria darbo tobulinimo ar koregavimo gaires.
- **Iki gegužės 20 d.** studentas galutinai užbaigia tiriamąjį darbą, sutvarko jį pagal visus nustatytus reikalavimus ir pristato darbo vadovui bei sutaria individualaus gynimo datą ir laiką.
- **Suderintą su darbo vadovu dieną** studentas atvyksta pas darbo vadovą ir individualiai gina tiriamąjį darbą.

Trečias geografijos bakalauro studijų kursas. Mokslinio pranešimo rengimo etapai:

- **Iki spalio 1 d.** GKK vedėja(s) viešai paskelbia baigiamojo darbo temas kuriojančių vadovų sąrašą ir pakviečia studentą rinktis tematiką ir vadovą.
- **Iki spalio 15 d.** studentas pasirenka būsimojo baigiamojo darbo sritį bei būsimą vadovą ir asmeniškai su juo susitikdamas suformuluoja preliminarią būsimo baigiamojo darbo temą, apibrėžia šiame kontekste konkrečią mokslinio pranešimą temą ir abi šias temas užregistruoja GKK.
- **Iki spalio 30 d.** mokslinių pranešimų temos aprobuojamos GKK.
- **Iki gruodžio 1 d.** studentas parengia ir su darbo vadovu aprobuoja preliminarų mokslinių pranešimo tikslą, uždavinius, turinį, tekstinės ir iliustracinės dalių apimtį, konsultanto poreikį.
- **Iki kovo 1 d.** studentas dalyko „Mokslinis pranešimas“ seminare toliau rengia darbą, dar kartą susitinka su darbo vadovu, išsiaiškina kilusias problemas ir galutinai patikslina metinio mokslinio pranešimo turinį bei numatomą apimtį.
- **Iki balandžio 15 d.** GKK vedėja(s) viešai paskelbia Studentų mokslinės konferencijos datą(s) ir mokslinių pranešimų pristatymo tvarką (konferencija dažniausiai vyksta birželio mėn. pradžioje).
- **Iki gegužės 1 d.** studentas parengia mokslinio pranešimo (straipsnio) juodrašį, supažindina su juo darbo vadovą ir aptaria jo tobulinimo ar koregavimo gaires.
- **Iki gegužės 30 d.** studentas pabaigia rašyti metinio mokslinio pranešimo tekstą (straipsnį), jį sutvarko pagal nustatytus reikalavimus ir teikia tvirtinti savo moksliniam vadovui.
- Per **Studentų mokslinę konferenciją** nustatyta tvarka studentas su parengtu moksliniu straipsniu (pateikia atspausdintą ir susegtą) bei jo pagrindu parengtomis mokslinio pranešimo skaidrėmis atvyksta į Studentų mokslinę konferenciją, kurioje viešai pristato ir gina savo darbą.

GKK kuruojamose bakalauro ir magistro studijų programose numatytiems **baigiamiesiems bakalauro ir magistro darbams** yra nustatyta tokia bendroji jų rengimo eiga:

- **Iki rugsėjo 30 d.** IV kurso bakalauro ir II kurso magistro studijų studentai patikslina anksčiau planuotas preliminarias būsimų baigiamųjų bakalauro ir magistro darbų temas asmeniškai susitikdami su būsimais moksliniais vadovais ir aptardami galimą tolesnį bendradarbiavimą.
- **Iki spalio 15 d.** IV kurso bakalauro ir II kurso magistro studijų studentai parengia ir pas darbų vadovus aprobuoja baigiamųjų bakalauro ir magistro darbų turinius, tekstinės ir iliustracinės dalių apimtis, papildomų konsultantų poreikį, o suformuluotas baigiamųjų bakalauro ir magistro darbų temas užregistruoja GKK.
- **Iki spalio 30 d.** IV kurso bakalauro ir II kurso magistro studijų studentų baigiamųjų bakalauro ir magistro darbų temos aprobuojamos GKK ir viešai paskelbiamos.
- **Iki gruodžio 1 d.** IV kurso bakalauro ir II kurso magistro studijų studentai parengia, pas darbo vadovą aprobuoja konkrečius savo baigiamųjų bakalauro ir magistro darbų vykdymo grafikus.
- **Iki kovo 1 d.** IV kurso bakalauro ir II kurso magistro studijų pavasario semestro pradžioje studentai dar kartą susitinka su baigiamųjų bakalauro ir magistro darbų vadovais, išsiaiškina kilusias problemas ir galutinai patikslina baigiamųjų bakalauro ir magistro darbų turinį bei numatomas apimtis.
- **Iki balandžio 15 d.** GKK vedėja(s) viešai paskelbia IV kurso bakalauro ir II kurso magistro studijų baigiamųjų bakalauro ir magistro darbų viešo gynimo datas (jos dažniausiai skiriamos birželio pirmą dekadą).
- **Iki gegužės 15 d.** IV kurso bakalauro ir II kurso magistrantai per Bakalauro seminarą atsiskaito už baigiamųjų bakalauro darbų rengimo eigą, pristatydami jų juodraščius.
- **Iki gegužės 15 d.** II kurso magistrantai per Magistro seminarą atsiskaito už baigiamųjų magistro darbų rengimo eigą, pristatydami jų juodraščius.
- **Iki nustatytos ir viešai paskelbtos datos, likus ne mažiau kaip 10 darbo dienų iki baigiamųjų darbų gynimo dienos** IV kurso bakalauro ir II kurso magistro studijų studentai galutinai baigia rašyti baigiamuosius bakalauro ir magistro darbus, sutvarko juos pagal nustatytus reikalavimus ir teikia tvirtinti savo moksliniam vadovui.

Parengti ir patvirtinti baigiamieji darbai įkeliami į VUSIS, laikantis Rašto darbų administravimo Vilniaus universiteto studijų informacinėje sistemoje tvarkos. Paskirtą dieną pristato į GKK. Jeigu baigiamajame darbe yra priedų, jie turi būti sujungti su pagrindine darbo dalimi, t. y. į VUSIS įkeliamas tik vienas dokumentas *PDF formatu.

Tik įkėlus darbą į VUSIS atsiranda galimybė užpildyti garantiją. Užpildęs garantiją, studentas patvirtina, kad darbas yra parengtas savarankiškai ir sąžiningai. Garantijoje pateikiamas prašymas, ar baigiamajam darbui reikia embargo laikotarpio. Dėl embargo reikalavimo ir jo trukmės (negali viršyti 60 mėnesių) reikia tartis su darbo vadovu prieš įkeliant baigiamąjį darbą į VUSIS.

GKK pristatoma spausdinta ir kietai įrišta darbo tekstinė dalis su darbo savarankiškumo garantija, o Magistro baigiamojo projekto ir bakalauro darbo grafinė dalis pateikiama atspausdinta originaliu formatu atskirai.

- **GKK** administratorė elektroniniu paštu nusiunčia baigiamuosius bakalauro ir magistro darbus recenzentams, parinktiems kartu su darbo vadovais (pageidautina, kad recenzuotų kitų institucijų ar padalinių darbuotojai, baigiamojo *magistro* darbo recenzentu gali būti skiriamas tik mokslų daktaro laipsnį arba viešą pripažinimą turintis specialistas). Parengtas darbo recenzijas studentai ir darbo vadovai gauna el. paštu ne vėliau, kaip likus vienai darbo dienai iki baigiamojo darbo gynimo dienos.
- **Paskelbtomis viešo gynimo dienomis** (*dažniausiai birželio pirmą dekadą*) IV kurso bakalauro ir II kurso magistro studijų studentai su parengtomis vaizdo prezentacijomis, atvyksta į GKK paskirtą auditoriją, kur pristato ir gina savo darbus.

Darbo vadovo leidimas ginti baigiamąjį darbą ir kitos patikros

Baigiamasis darbas gali būti ginamas tik darbo vadovui nusprendus, kad jis parengtas tinkamai, yra parašytas taisyklinga kalba ir atitinka kitus tokiems darbams keliamus reikalavimus.

Studentui įkėlus baigiamąjį darbą į VUSIS, vadovas atlieka baigiamojo darbo savarankiškumo kompiuterinę patikrą EPAS (Elektroninio plagijavimo atpažinimo posistemė). Atlikus patikrą suformuojama baigiamojo darbo patikros ataskaita, kurioje nurodomas baigiamojo darbo elektroninio dokumento sutapimo su kitais elektroniniais dokumentais dydis procentine išraiška, ir, jei nustatomi sutapimai, pateikiamos pastabos.

Baigiamojo darbo vadovo sprendimas leisti ginti baigiamąjį darbą yra patvirtinamas VUSIS (pažymint punktą leista / neleista gintis) **likus ne mažiau kaip 6 darbo dienoms iki baigiamojo darbo gynimo datos.**

GKK administratorius baigiamuosius darbus kartu su recenzento vertinimo forma siunčia **recenzentui likus ne mažiau kaip 5 darbo dienoms** iki baigiamojo darbo gynimo dienos.

Recenzentas užpildytą recenzento vertinimo formą ir atsiliepimą apie baigiamąjį darbą atsiunčia administratoriui ir **studentui į VU suteiktą elektroninio pašto dėžutę likus ne mažiau kaip 1 darbo dienai** iki baigiamojo darbo gynimo.

Baigiamasis darbas, kurio rezultatai neviešintini, gali būti ginamas uždaramė baigiamųjų darbų gynimo komisijos posėdyje. **Uždaro gynimo pageidaujanti institucija** arba baigiamojo darbo vadovas raštu kreipiasi į VU CHGF studijų prodekaną **likus ne mažiau kaip 10 darbo dienų** iki atitinkamos studijų programos, numatytos baigiamųjų darbų gynimo pradžios.

Uždaroje gynimo komisijos posėdžio dalyje dalyvaujantys asmenys turi pasirašyti konfidencialumo pasižadėjimą.

3.2.2. Literatūros studijavimas

Vienas svarbiausių savarankiško mokslinio darbo rašymo pradinių etapų yra literatūros rinkimas ir jos studijavimas. Literatūra naudojama siekiant geriau suprasti temą, atskleisti metodologinius aspektus, plėtoti diskusijas ir kaip duomenų tyrimo šaltinis. Literatūros darbo tema rinkimas ir analizė yra privalomi visuose rašto darbuose.

Literatūros sąrašo sudarymas

Reikiamos literatūros rekomenduojama pagal darbo raktinius žodžius ieškoti **VU virtualioje bibliotekoje**. Joje yra:

- mokslo monografijų, vadovėlių, mokslo žurnalų, rankraščių;
- el. knygų, straipsnių (eLABA talpykla, prenumeruojamos ir atviros prieigos duomenų bazės (*Scope, Web of Science, Cambridge University Press* ir kt.);
- bibliografinių duomenų bazės (VU istorijos bibliografija, Lietuvos bibliografija. C serija);
- institucinė talpykla (VU mokslininkų publikacijos, disertacijos, VU bakalauro ir magistro darbai arba jų metaduomenys).

Informacijos apie literatūros šaltinius, susijusius su darbo tema, rekomenduojama ieškoti ir kitų Lietuvos bibliotekų kataloguose (Lietuvos nacionalinėje M. Mažvydo bibliotekoje, Mokslų akademijos bibliotekoje, kitų universitetų bibliotekose):

- Lietuvos akademinės elektroninės bibliotekos tinklalapyje (www.elaba.lt) galima rasti informacijos apie knygų ir rankraščių kolekcijas, retuosius spaudinius, taip pat disertacijų, baigiamųjų darbų, mokslinių publikacijų ir kt.;
- Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos tinklalapyje (<http://www.lnb.lt>) galima rasti elektroninių katalogų ir lokaliųjų duomenų bazių;
- Lietuvoje yra sudaryta ir veikia Lietuvos integralioji bibliotekų informacijos sistema (**LIBIS**), kuria siekiama jungti visas pagrindines Lietuvos bibliotekas ir jų katalogus.

Šiuose puslapiuose galite rasti ir nuorodų į pasaulio bibliotekų interneto svetaines.

Naudojantis internetu galima pasitelkti mokslinių duomenų bazes, rasti faktinę medžiagą, be to, užsisakyti norimos literatūros iš kitų šalių per tarpbibliotekinius mainus.

Studijų darbams naudingos šalies institucijų, leidyklų ar žurnalų interneto svetainės:

- [LR Seimas](#)
- [LR Vyriausybė](#)
- [LR aplinkos ministerija](#)
- [Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba](#)
- [Kultūros paveldo departamentas](#)
- [Nacionalinė žemės tarnyba](#)
- [Oficialiosios statistikos portalas](#)

- Lietuvos geografų draugija, „Geografijos metraštis“
- Valstybės žemės fondas
- Valstybinė miškų tarnyba
- VilniusTech – Vilniaus Gedimino technikos universitetas
- Klaipėdos universitetas
- Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centras
- MA leidykla

Palyginamojo pobūdžio darbams siūloma naudotis ir kaimyninių šalių atitinkamų tarnybų internetinėmis svetainėmis, taip pat ir ES tarnybų ir institucijų duomenimis (pavyzdžiui, [Eurostato duomenų baze](#)).

Svarbu ieškoti Lietuvoje ir užsienyje atliktų panašios tematikos tyrimų, peržiūrėti per pastaruosius 3–5 metus moksliniuose leidiniuose paskelbtus tyrimus, o prireikus – ir aktualesnius planavimo dokumentus bei naujausius teisės aktus.

Tikslinga surinkti kuo daugiau literatūros nagrinėjama tema, nes tai turi ilgalaikę vertę. Iš surinktos informacijos būtina atrinkti aktualiausius ir naujausius šaltinius. Atrinkta literatūra turi būti tvarkingai surašyta laikantis bibliografijos sudarymo taisyklių. Rengiant darbą kils naujų klausimų, tad reikės ieškoti ir papildomų literatūros šaltinių, todėl sąrašas turėtų būti nuolat pildomas iki pat darbo pabaigos.

Pravartu sudaryti tris literatūros sąrašus:

- 1) literatūros, kurią reikia perskaityti pirmiausia;
- 2) literatūros, su kuria pageidautina susipažinti;
- 3) literatūros, kurią bus galima paanalizuoti, jei liks laiko.

Literatūros studijavimas

Darbo rengimas turi būti kūrybiškas. Būtina pasirinkti literatūrą, kuri yra tiesiogiai susijusi su tema, yra naujausia ir gali praplėsti žinias apie nagrinėjamus klausimus. Taip pat svarbu analizuoti ir apibendrinti literatūros šaltinius.

Darbo pradžioje svarbu suprasti tiriamą problemą ir ją išanalizuoti. Tam rekomenduojama pasitelkti bendresnio pobūdžio literatūros šaltinius – vadovėlius, mokslo monografijas (knygas), disertacijas, teminius mokslo darbų rinkinius, mokslinių konferencijų medžiagą.

Vėliau reikėtų nuosekliai gilintis į siauresnius klausimus, skaityti mokslo straipsnius, tezes, santraukas, nagrinėti statistinių duomenų rinkinius.

Pirmiausia rekomenduojama nagrinėti naujausius šaltinius, o vėliau gilintis į ankstesnes publikacijas. Pravartu peržiūrėti mokslo monografijų, kitų knygų bei straipsnių literatūros sąrašus ir pasižymėti autorių, kurių mintys ar tyrimo metodai pasirodė įdomūs ir sietini su atliekamu tyrimu, publikacijas.

Mokslinės literatūros šaltinių analizė vyksta dviem pagrindiniais etapais:

- I. Susipažinimas: perskaitomas pavadinimas, turinys, anotacija, įvadas; peržiūrima bibliografija; tai padeda nuspręsti, ar reikia skaityti nuosekliai ir išsamiai, ar tik susipažinti su pagrindine idėja, svarbiausiomis mintimis.

II. Konspektavimas: skaitomą veikalą patartina konspektuoti; tai padeda geriau suprasti medžiagą, nes perskaityta informacija geriau įsimenama, įsisąmoninama. Tai ugdo gebėjimą lakoniškai ir tiksliai reikšti ir savas mintis.

Praktiniais metodiniais tikslais šiame leidinyje pateikiamas studentų rengiamos atrinktos literatūros konspektų skirstymas į tris rūšis:

1. Paprastas – nuoseklus trumpas darbo turinio išdėstymas, jo nekommentuojant ir neaiškinant.
2. Sudėtingas – publikacijos turinio išdėstymas apimant faktus, pateikiant jų argumentaciją, įrodymus, analizę, išvadas ir struktūruojant, suskirstant tekstą į punktus ir papunkčius. Įeina citatos, planas, tezės, lentelės, paveikslai.
3. Kryptingas – apibendrina įvairių autorių teiginius vienu klausimu. Tai tampa literatūros apžvalgos juodraščiu.

Literatūros konspektuose gali būti panaudotos įvairios perskaitytos informacijos perėmimo formos:

- citavimas – dėmesį ypač patraukusių minčių išrinkimas ir surašymas autentiškoje formoje;
- struktūrizavimas – lakoniškas pagrindinių publikacijoje sprendžiamų klausimų išdėstymas, padedantis išskirti ir susisteminti publikacijoje perteiktą informaciją;
- selekcija – studijų darbe panaudotinių išvadinių nuostatų ir teiginių kryptingas teminis komplektavimas.

Rengiant didesnės apimties savarankišką darbą, verta naudotis šiuolaikinėmis bibliografinės informacijos saugojimo technologijomis („Zotero“, „Mendeley“ ir kt.). Šiose programose išsaugomos nuorodos į svarbius literatūros šaltinius: mokslo žurnalų straipsnius ar atskirus knygų skyrius, jų nuorodas ir susijusią informaciją. Išsaugotos nuorodos leis lengvai grįžti prie reikiamos medžiagos, patikrinti faktus ar ieškoti atsakymų.

3.2.3. Duomenų rinkimas

Savarankiško duomenų rinkimo etapas nėra būtinas tik referatyvinio pobūdžio rašto darbuose (referatuose), nes referuojami darbai ir yra duomenų šaltinis..

Ką reikia žinoti apie duomenis?

- Duomenys – tai bet kurio mokslinio tyrimo žaliava, svarbiausias, lemiamas dalykas, tikrinant hipotezes.
- Duomenys yra prasmingi tik tada, kai juos gretiname, lyginame su kitais duomenimis, teorine ar žodine sistema (pavyzdžiui, duomenys apie žmonių balsavimą už politines partijas iš vienos apygardos yra tik rezultatas, tačiau jeigu juos lyginsime su kitų apygardų rezultatais, turėsime informacijos apie geografinį pasiskirstymą, galėsime formuluoti tam tikrus dėsningumus ir t. t.).

- Kiekvienoje teorinėje sistemoje duomenys turi savo funkciją ir vietą. Kitoje, ne teorinėje, sistemoje jie įgauna kitokią reikšmę (pavyzdžiui, turime tam tikrų duomenų apie ežerą: apie vandens skaidrumą, ežero vandens lygį, temperatūrą ir t. t. Jeigu tiriami rekreaciniai išteklių, ežero temperatūra yra svarbi, siekiant įvertinti, ar žmonės gali maudytis, kokie sezonai tinkamiausi maudytis ir t. t. Tačiau tyrinėjant ežerą klimato kaitos požiūriu tie patys duomenys (vandens lygis, temperatūra ir t. t.) įgaus visai kitą funkciją. Lygindami daugiamečius temperatūrų ar vandens lygio sezoninės kaitos duomenis galime nustatyti regioninius ar net globalinius klimato pokyčius.

3.2.3.1. Pirminių duomenų rinkimas

Pirminiai duomenys – tai paties tyrėjo iš įvairių šaltinių surinkti neapdoroti pirminiai duomenys tiesiogiai iš duomenų šaltinio. Šių duomenų rinkimo etapas yra vienas svarbiausių tyrimo proceso žingsnių, per kurį renkami (gaunami) originalūs duomenys. Šis etapas yra būtinas, norint surinkti aktualią ir tikslią informaciją apie tiriamą teritoriją arba reiškinį.

Pagrindiniai pirminių duomenų rinkimo metodai

- **Stebėjimas** – tai sistemingas ir kryptingas kiekybinių ir kokybinių objekto ar reiškinio savybių fiksavimas. Fiksavimas vykdomas pasitelkus įvairius instrumentus ir dokumentaciją. Stebėjimą atlieka tiek patys tyrėjai, tiek ir mokslo, valstybinės institucijos (pavyzdžiui, Aplinkos ministerija atlieka aplinkos monitoringą), kai kurios įstaigos ir organizacijos. Pastarosios, pasitelkusios šiuolaikines technologijas, gauna pakankamai tikslus ir dažnai nuoseklius duomenis.
- **Eksperimentas** (arba aktyvus stebėjimas) – tai sistemingai suplanuotas ir kontroliuojamas tyrimas, per kurį tyrėjas dirbtinai sukelia reiškinį arba pakeičia jų vyksmo sąlygas, siekdamas išsiaiškinti reiškinio esmę, jo priežastis ir ryšius su kitais reiškiniais. Svarbiausias eksperimento bruožas – galimybė jį pakartoti.
- **Modelis, modeliavimas** – tyrimo duomenys gaunami pasitelkus dirbtinai sukurtą tyrimo objektą. Modeliavimas leidžia efektyviau suprasti sudėtingus reiškinius, pakeisti tiriamo objekto dydį ar proceso trukmę (procesus galima sulėtinti arba pagreitinti, pavyzdžiui, klimato ir žmogaus poveikį ekosistemoms); suteikia galimybę pasitelkti virtualias aplinkas. Modelis supaprastina realiai vykstančio proceso mechanizmą, t. y. modelyje galima naudoti ne visas gamtoje vykstančio proceso detales; tai padeda mokslininkams, politikams ir planuotojams priimti labiau pagrįstus sprendimus, numatyti teritorijų naudojimą, infrastruktūrą, gamtos išteklių valdymą.
- **Sociologinis tyrimas** atliekamas siekiant suprasti žmonių ar jų grupių nuomones, nuostatas, poreikius, elgesio motyvus ar gyvenimo sąlygas. Šiam tyrimui duomenys dažniausiai renkami atliekant kiekybines apklausas, kokybinius interviu, tiesiogiai stebint ar net dalyvaujant socialiniuose procesuose. Socialiniuose moksluose empiriniai tyrimai yra sudėtingesni negu dauguma laboratorinių tyrimų, atliekamų, pavyzdžiui, biologijos, medicinos ir kitose srityse, nes žmonių elgesys ir individualios savybės priklauso nuo daugelio objektyvių ir subjektyvių veiksnių. Siekiant suprasti

ir paaiškinti žmonių elgesį, reikia žinoti ne tik objektyvią informaciją apie žmones supančią aplinką, bet ir suprasti subjektyvius jos vertinimo motyvus.

- **Etnografinis tyrimas** atliekamas siekiant gauti įvairiapusių kokybinius duomenis apie tiriamos teritorijos gyventojų ar socialinių grupių kultūrą, elgseną ir su jais susijusius procesus. Neretai vykdomas įsitraukus į tiriamos grupės gyvenimą.
- **Dalyvaujamas tyrimas** – tai kokybinis socialinis tyrimas, kurį atliekant pirminiai duomenys įvairia forma gaunami ir analizuojami tyrime kartu aktyviai dalyvaujant mokslininkams ir nemokslininkams (piliečių mokslas), renkant jų patirtis, nuostatas, nuomones ar žinias. Tokie tyrimai dažniausiai atliekami siekiant rasti dalyviams aktualių problemų sprendimus.

3.2.3.2. Antrinių duomenų rinkimas

Antriniai duomenys – tai kitų asmenų arba institucijų surinkta ir apdorota informacija. Antriniai duomenys dažnai renkami ir apdorojami tiek vyriausybių, tiek nevyriausybinių organizacijų, įmonių ar kitų institucijų. Tai gali būti straipsniai ar literatūros apžvalgos, statistikos portalų duomenys (pavyzdžiui, gyventojų surašymo duomenys), aplinkos apsaugos agentūrų stebėjimų rezultatai (pavyzdžiui, oro kokybės, vandens būklės duomenys), tyrimų institucijų ataskaitos; interneto šaltiniai, tinklalapiai, duomenų bazės. Šie duomenys dažnai apima dideles teritorijas ir ilgus laikotarpius, todėl individualūs tyrėjai tokio duomenų kiekio negalėtų pasiekti. Duomenys surenkami ir apdorojami pagal standartizuotas metodus, užtikrinant jų kokybę. Daugelis antrinių duomenų yra prieinami internetu arba per atitinkamas institucijas.

Antriniai duomenys geografiroje yra nepakeičiami dėl savo masto, prieinamumo ir universalumo. Jie naudojami kaip papildomas šaltinis gilesnei analizei, tačiau tyrėjai turi kritiškai vertinti jų kokybę, apribojimus ir galimybes, kad jie būtų tinkamai naudojami tiriant tiek gamtinius, tiek visuomeninius geografinius objektus ar reiškinius. Antrinių duomenų pavyzdžiai:

Statistinė medžiaga. Statistinės informacijos rekomenduojama ieškoti naujausiuose žinynuose, įvairiose enciklopedijose, Statistikos departamento leidiniuose, ministerijų ir kitų žinybų metinėse ataskaitose, gyventojų surašymo duomenų publikacijose, hidrometeorologinės tarnybos leidiniuose ir pan. Visi šie statistiniai leidiniai turi būti nurodyti literatūros sąrašė.

Darbo autorius, dažniausiai remdamasis pasirinkta informacija, gali sudaryti lenteles, braižyti diagramas. Statistiniai duomenys, suskirstyti pagal teritorinius lygmenis (globalinį, kontinentinį, valstybinį, regioninį ar savivaldybių), turėtų būti pateikiami kartoschemose ir žemėlapiuose. Pateikiant statistinius duomenis autentiškų lentelių ir iliustracijų pavidalu arba juos cituojant pagal kitus autorius, būtina nurodyti pirminę informacijos šaltinį.

Kartografinė medžiaga. Kartografinė medžiaga – tai publikuoti žemėlapiai, schemos, planavimo dokumentų brėžiniai, taip pat mokslinėse knygose, žurnaluose, atlasuose ar ataskaitose pateikti žemėlapiai bei internetinė kartografinė medžiaga.

Kartografinius vaizdus galima kopijuoti, skenuoti, galima kurti savo žemėlapius ir schemas, naudojantis *Corel*, *Adobe*, *CAD*, *MapInfo* ar *ArcGIS* ir kitomis programomis. Pagal poreikį galima keisti ir jų mastelį. Darbe naudoti kartografiniai darbai turi būti įtraukti į literatūros sąrašą. Jeigu iliustracija nėra sukurta darbo autoriaus (studento), būtina nurodyti jos autorių arba šaltinį.

3.3. Tyrimo apibendrinimas

Mokslinio tyrimo apibendrinimo etapas – tai paskutinis tyrimo proceso žingsnis, kuriame tyrėjas (studentas):

- Apibendrina ir įvertina gautus rezultatus, lygindamas juos su iškelta hipoteze, tyrimo tikslais ir ankstesnių tyrimų duomenimis.
- Suformuluoja išvadas, apibendrinančias svarbiausius tyrimo pasiekimus, ir atsako į keliamus klausimus.
- Pateikia rekomendacijas, kaip tyrimo rezultatus galima taikyti praktikoje ar tolesniuose moksliniuose tyrimuose.

3.3.1. Tyrimo rezultatai. Kaip juos pristatyti?

Savarankiško mokslinio tyrimo rezultatų pateikimas – labai svarbi tiriamojo darbo dalis, kur patvirtinamos arba paneigiamos įvade pateiktos pradinės hipotezės teiginiai, sprendžiami iškelti uždaviniai. Svarbu:

- Konkretumas ir aiškumas: reikėtų pateikti tyrimo rezultatus aiškiai ir nuosekliai, vengti per ilgų tekstų ar nereikalingos informacijos.
- Objektivumas: aprašant atradimus / pastebėjimus reikėtų išlaikyti objektivumą / nešališkumą.
- Sąsaja su darbo tikslu ir tyrimo uždaviniais.
- Vaizdinis pateikimas: pateikite lentelių, diagramų, fotografijų, loginių schemų, kad tyrimo rezultatai būtų parodyti vaizdžiai ir skaitytojui būtų lengviau juos suprasti. Tiek geografijos, tiek teritorijų planavimo tema atliekamiems darbams būtinas analizuojamų reiškinių ar situacijos pateikimas kartografiniu vaizdu. Kartoschemos, žemėlapiai yra svarbi priemonė, padedanti atlikti lyginamąją analizę, erdvinį rajonavimą, vertinimą ir prognozes, didinanti studijų darbų vertę.

Mokslinio darbo rezultatai yra efektyvūs, jeigu atitinka pagrindinius moksliskumo kriterijus. Tai:

- ***Naujumas*** (*nebūtinai referatams*)
- ***Teorinė reikšmė***
- ***Praktinė svarba***

Naujumas yra svarbi mokslinio tyrimo rezultatų savybė, rodanti mokslo pažangą ir gebėjimą atrasti naujus sprendimus. Daugelis reiškinių jau buvo nagrinėjami šimtmečius ar dešimtmečius, todėl jų teorijos ir aprašymai dažnai būna suformuluoti anksčiau.

Kita vertus, net ir rezultatų pakartojimas nėra blogas dalykas, nes mokslines išvadas visada verta patikrinti dar kartą. Svarbu, kad tyrėjas suprastų ir paaiškintų, kokią vertę duoda toks kartojimas, ir nenaudotų šių rezultatų kaip visiškai naujų atradimų – kitaip tariant, neišradintų dviračio.

Metodiniais tikslais šiame leidinyje išskiriami šie galimi mokslinio naujumo lygmenys:

1. *Sukonkretinimas* – tikslinami esami duomenys arba teiginiai, pritaikant juos konkrečioms sąlygoms.
2. *Papildymas* – žinomi teiginiai papildomi naujais elementais, giliau suprantant temą, bet nekeičiant pagrindinės esmės.
3. *Kvestionavimas* – nauji rezultatai sukelia abejonių dėl ankstesnių teiginių ar teorijų, sudarant diskusinę situaciją.
4. *Pertvarkymas* – gaunama esminė nauja informacija, kuri iš esmės keičia tyrimo objekto suvokimą.

Nuo rezultatų naujumo yra neatsiejamas **teorinis rezultatų reikšmingumas** – tik nauji rezultatai gali būti teoriškai reikšmingi, tačiau ne visi nauji rezultatai yra svarbūs mokslo pažinimui. Rezultatai laikomi reikšmingais tik tada, kai jie įsilieja į esamą teiginių, nuostatų ir išvadų sistemą. Tai padeda išvengti atsitiktinių veiksmų įtakos ir užtikrina loginius ryšius.

Gautus rezultatus galima įsivertinti, remiantis *teorinio reikšmingumo lygiais*:

- *Konkretusis* – rezultatai svarbūs sprendžiant konkrečią siaurą mokslinę problemą.
- *Šakinis* – rezultatai reikšmingi visos mokslo šakos raidai ar net naujų mokslo šakų formavimuisi.
- *Filosofinis (konceptinis)* – rezultatai, formuluojantys bendrus metodologinius dėsningumus, praplečia mokslinės sampratos ribas ir prisideda prie tikrovės filosofinio supratimo.

Praktinė svarba rodo, kuriose srityse ir kaip darbo rezultatai gali padėti spręsti praktines problemas. Tai ypač svarbu kraštovarkos, tematikos studijų darbuose, teritorijų planavimo projektuose. Studijų darbai (bakalauro, magistro) yra kvalifikaciniai – jiems praktinės svarbos kriterijus nėra būtinas, tačiau pageidautinas. Dažnai praktinė svarba yra potenciali, prognozuojama ar tik įsivaizduojama, darbas nėra tiesiogiai pritaikomas. Tačiau gebėjimas atlikti kokybišką ir aktualias praktines problemas sprendžiantį tyrimą yra neabejotinai reikšmingas darbo rinkoje, tolesniame studentų profesiniame kelyje.

Aprašydamas savo darbo praktinę reikšmę, autorius turėtų atsakyti į šiuos klausimus:

- *Kokias konkrečias praktikos problemas galėtų spręsti gauti rezultatai?*
- *Kokią praktikos sritį jie galėtų pagerinti?*
- *Kaip rezultatai ar metodiniai pasiūlymai galėtų būti pritaikyti praktiškai (kokiose srityse, teritorijose ir pan.)?*

Esminis darbo praktinės reikšmės rodiklis – galimybė parengti metodines, vadybines ar projektines rekomendacijas. Tokios rekomendacijos yra būtinos metiniuose ir baigiamuosiuose magistro projektuose. Siekiant užtikrinti praktinių darbo rezultatų pritaikomumą ir aktualumą, į darbų pristatymus ir gynimus, kaip konsultantai ir recenzentai, kviečiami institucijų, organizacijų, bendruomenių atstovai, galintys šiuos rezultatus įvertinti, perimti ar pritaikyti praktiškai.

Tyrimo rezultatų ir darbų pateikimo formatas aprašytas 4 skyriuje.

3.3.2. Diskusija. Kaip analizuoti rezultatus?

Mokslinio magistro straipsnio ar baigiamojo darbo rezultatai gali būti pristatomi specialia-me **diskusijų skyriuje**. Jame apibendrinami gauti rezultatai, išreiškiama autoriaus nuomonė, įvertinami darbo privalumai ir trūkumai. Galima pateikti teiginių ar hipotezių, skirtų tolesnei mokslinei diskusijai, ir paskatinti tęsti nagrinėtos srities tyrimus.

Diskusijų skyriuje reikėtų:

- Aptarti, ką reiškia gauti rezultatai.
- Palyginti juos su ankstesniais tyrimais, jeigu tokie buvo atlikti.
- Pažymėti, kokių naujų įžvalgų sukėlė šis tyrimas.
- Aptarti šio tyrimo ribotumus: kas galėjo paveikti rezultatus arba ko nebuvo galima galutinai iširti.

Mokslinio ar projekcinio darbo potencialus tęstinumas yra sveikintinas, o studijų darbo autoriaus sugebėjimas matyti tyrimų tęsinį – neabejotinas mokslinės kvalifikacijos įrodymas.

Baigiamuosiuose bakalauro ir magistro darbuose tyrimo rezultatų išdėstymo dalyje parengiamas baigiamasis tyrimo rezultatų santraukos skyrius. Jame pateikiama trumpa gautų metodinių, empirinių arba projektinių rezultatų suvestinė.

3.3.3. Išvados. Kaip apibendrinti rezultatus?

Ypač svarbus sudėtinis pagrindinių studijų darbų elementas – išvados. Tai įžvalgos, pagrįstos gautais tyrimo rezultatais.

Pagrindiniai išvadų formulavimo principai:

1. **Aiškumas** – išvados turi būti aiškiai suformuluotos, suprantamos ir nedviprasmiškos.
2. **Trumpumas** – išvados turi būti glaustos ir orientuotos tik į svarbiausius tyrimo rezultatus.
3. **Pagrįstumas ir objektyvumas** – išvados turi būti pagrįstos surinktais duomenimis ir jų analize.
4. **Nuoseklumas** – išvados turi nuosekliai sietis su darbo teiginiais, neprieštarauti viena kitai ir kitiems darbo skyriams.
5. **Logika ir tiesioginis ryšys su tikslu** – išvados turi būti pagrįstos atliktu tyrimu ir tiesiogiai atsakyti į darbo tikslą bei uždavinius, nurodydamos, kaip pasiekti rezultatai atitinka pradines hipotezes.

Kas gali padėti?

- *Išvada turi būti sklandus sakinytis be paaiškinimų ir išlygų.*
- *Išvadų skaičius minimalus, rekomenduojama iki 5–7, siejant su darbo uždaviniais.*
- *Antro kurso tiriamajame darbe išvadas gali pakeisti atlikto tyrimo (referato) svarbiausių rezultatų apibendrinimas.*
- *Mokslinio pranešimo (straipsnio) ir baigiamojo darbo išvados formuluojamos įvertinant gautus rezultatus pagal principą „Kokia viso to pasekmė?“, „Ką naujo sužinojome?“, „Ką reikėtų daryti toliau?“ ir pan.*
- *Kraštovarkos tematikos darbuose išvadas tikslinga formuluoti kaip būtinas darbe nagrinėtų teritorijų naudojimo, tvarkymo ar apsaugos siūlymų (sprendinių) realizavimo prielaidas bei sąlygas.*
- *Magistro mokomojo ir baigiamojo projekto išvadas ir rekomendacijas atstoja teisės aktais nustatytų formuluočių ir apimčių projekto sprendinių dalis. Tačiau gali būti daromos ir išvados, ypač jas siejant su magistranto įgytais gebėjimais ir galimybe ateityje užsiimti teritorijų planavimo veikla.*

Išvados turi atspindėti, kaip pasiektas darbo tikslas, kaip realizuoti iškelti uždaviniai. Pagrįstos ir tiksliai suformuluotos išvados parodo studento gebėjimus kūrybiškai ir kritiškai vertinti gautus tyrimo rezultatus, jo bendrąjį mokslinį išprusimą. Rekomenduojami *išvadų* pavyzdžiai pateikti 7 priede.

Rekomendacijų skyrius nėra privalomas ir baigiamuosiuose darbuose rašomas tik pristatant jo rezultatų praktinę naudą. Rekomendacijos atskleidžia praktinį gautų rezultatų pritaikymą, demonstruoja, kaip tyrimas gali būti pratęstas, pateikia siūlomus įgyvendinti sprendimus.

KOKIE YRA STUDIJŲ DARBŲ APIPAVIDALINIMO REIKALAVIMAI?

4.1. Bendrosios studentų rašto darbų apipavidalinimo rekomendacijos

Pagrindinis tikslas pateikiant atliktą darbą kitiems – būti suprastam. Kiekvienas rašto darbas yra komunikavimo priemonė. Bendrauti paprasta tada, kai moki kalbą ir žinai taisykles. Reikia tik tuo pasinaudoti. Šios per ilgą laiką patikrintos rekomendacijos skiriamos palengvinti autoriaus minčių perteikimą skaitytojui. Visi studijų darbai reprezentuoja tiek jų autorių, tiek instituciją, kuriai jis atstovauja. Todėl tvarkingas darbas rodo autoriaus pagarbą skaitytojui ir sau pačiam.

Kaip aptarta pirmame skyriuje, studijų darbų rūšys ir jų pateikimo formatai yra įvairūs, tačiau visi **studijų darbai išdėstomi 1) tekstu, 2) turi kartografinių ir (arba) grafinių kūrinių ir 3) tie, kurie ginami, pristatomi naudojant vaizdinę pranešimo medžiagą. Magistro metinis ar baigiamasis projektai papildomai pristatomi ir parodos formatu.**

Informacija apie rašto darbų rengimą pateikiama [VU CHGF interneto svetainėje](#).

Čia pateikiamos ir rekomendacijos rašto (baigiamųjų) darbų apipavidalinimui.

Šiame tinklalapyje pateikiamas rašto (baigiamojo) darbo **šablonas**, taikytinas taip pat visiems studijų rašto darbams, pakoregavus pagal dalyko apraše keliamus reikalavimus darbo struktūrai.

Siekiant išvengti korektūros klaidų, svarbu atsižvelgti ir į **čia** pateikiamus kalbos patarimus, kuriuose rasite taisyklingos dažniausiai naudojamų skyrybos ir rašybos atvejų pavyzdžių. Kilus kitų rašybos, skyrybos, kalbos ar stiliaus klausimų, atsakymų ieškokite **Valstybinės lietuvių kalbos komisijos konsultacijų banke**.

Pradedant rengti rašto darbą ir per visą jo rengimo laiką rekomenduojama iš karto tekstą rašyti į rašto (baigiamojo) darbo šabloną, išlaikant jo maketą ir atsižvelgiant į šias rekomendacijas. Prisiminus ir įsisavinus taisykles, daugiau dėmesio ir laiko bus galima skirti darbo turiniui.

Į ką siūlome kreipti dėmesį tvarkant tekstą:

- išlaikyti šablono maketą (viršelis, paraštės, tarpai tarp eilučių, šriftas, jo dydžiai, pavadinimų rašymas, skyrių ir pagrindinių darbo dalių pradžia naujame puslapyje, puslapių numeracija);

- rašyti taisyklinga kalba moksliniu stiliumi be gramatinių klaidų;
- tekste iš karto pateikti nuorodas į naudotus, perfrazuotus ar cituotus literatūros šaltinius, kurie abėcėlės tvarka turi būti pateikti literatūros sąraše (išsamiau apie citavimo ir literatūros sąrašo sutvarkymą – 4.2. poskyryje).
- lentelių ir paveikslų (diagramų, brėžinių, schemų, žemėlapių, nuotraukų ir kt.) apiforminimą, jų numeraciją, kalbą, pavadinimų vietą ir rašybą, nurodant:
 - ♦ šaltinį (nuoroda į literatūros sąrašą), jeigu visas paveikslas ar lentelė parengti kito autoriaus;
 - ♦ nurodant „pagal“ ir šaltinį“ (nuoroda į literatūros sąrašą), jeigu paveikslas darbo autoriaus modifikuotas remiantis kitu autoriumi;
 - ♦ duomenų šaltinį, įvardytą kaip „duomenys“, ir nurodant šaltinį (nuoroda į literatūros sąrašą);
 - ♦ jei paveikslo ar lentelės (įskaitant duomenis, pagal kuriuos jie parengtas) autorius yra pats darbo rengėjas, autorystė ties paveikslu ar lentele tekste nenurodoma.

4.2. Literatūros ir kitų šaltinių citavimas, bibliografiniai įrašai ir jų pateikimas

Bendražmogiška ir mokslinio darbo etika reikalauja pateikti nuorodą į kito autoriaus kūrinį, kuriuo naudotasi darbe. Tam, kad tekstas išliktų skaitomas, jame pateikiamos tik nuorodos į duomenų ar informacijos šaltinį, o išsami šaltinio metrika pateikiama literatūros sąraše. Dėl to nuorodos tekste pirmasis žodis turi atitikti pirmąjį šio šaltinio žodį literatūros sąraše, o pastarasis sudaromas pagal abėcėlę. Taip skaitytojas lengvai ras visą šaltinio aprašą, o darbo rengėjui palengvės darbo procesas, jeigu tas pats šaltinis cituojamas keletą kartų.

Kaip nurodo CHGF rašto darbų rengimo rekomendacijos, Geomokslų instituto rašto darbuose literatūros ir kitų šaltinių sąrašas pateikiamas „**American Psychological Association**“ (APA) stiliumi. Minėtose rekomendacijose pateikiama pavyzdžių, kaip turi būti cituojami skirtingi šaltiniai ir tvarkomas literatūros sąrašas. Svarbu visame tekste ir literatūros sąraše naudoti vieną stilių.

Cituojant ir tvarkant literatūros sąrašą būtina:

- 1) tekste ties paveikslais ir lentelėmis pateikti nuorodas į **visus naudotus** (minimus ar tiesiog tuos, kurių informacija, duomenimis kokia nors forma pasinaudota), **perfrazuotus** (tekstas be kabučių) ar **tiksliai cituotus** (tekstas kabutėse) literatūros šaltinius, kurie abėcėlės tvarka turi būti nurodyti literatūros sąraše;
- 2) literatūros sąraše pateikti **tik** tekste cituotus šaltinius;
- 3) nuorodas į kito autoriaus pateiktą informaciją arba duomenis pateikti ties ta vieta, kur ši informacija ar duomenys nurodomi (tai gali būti ir sakinio vidurys, pabaiga, po skliaustų dedant sakinio pabaigą žymintį tašką); nuoroda tik pastraipos gale gali kelti įtarimų, kad visa pastraipa yra kito autoriaus mintys, taip pažeidžiama etika;

- 4) nuorodose į cituotą šaltinį įrašyti autorius ir šaltinio paskelbimo arba sudarymo metus; autoriumi gali būti:
- asmuo, tuomet nurodoma tik jo pavardė,
 - institucija, tuomet nurodomas visas institucijos pavadinimas; jeigu jis ilgesnis nei trys žodžiai – pirmieji du pavadinimo žodžiai ir daugtaškis, pavyzdžiui,: (United Nations, 2010; Jungtinės Tautos, 2011; Valstybinė saugomų..., 2024). Teisės aktų citavimo atveju, kai visų literatūros sąraše nurodytų šaltinių pradžia yra vienodi žodžiai, pavyzdžiui, „Lietuvos Respublikos“, cituojant rašoma tiek žodžių, kad būtų matomas pirmas reikšminis žodis, pavyzdžiui, „Lietuvos Respublikos Saugomų..., 2025“;
 - keli asmenys ar institucijos, tada nuorodoje pateikiami pirmieji du, įrašant „ir kt.“

Nurodomas šaltinio autorius rodo, kad yra asmuo ar institucija, prisiimanti atsakomybę už pateiktą informaciją, kitu atveju šaltinio patikimumas abejotinas, todėl reikėtų vengti naudotis tokiais šaltiniais, nebent tai itin specifinis atvejis.

4.3. Kartografinių kūrinių (autorinių žemėlapių ir brėžinių) apipavidalinimas

Kartografiniai kūriniai yra privaloma geografinių darbų dalis. Juos rengti išmokstama per dalykų „Kartografijos pagrindai“, „GIS pagrindai“, „Teminė kartografija“ paskaitas. Žemėlapiai, kartoschemos pateikiami antro kurso tiriamajame darbe, trečio kurso moksliniame pranešime, baigiamuosiuose bakalauro ir magistro darbuose, metiniame ir baigiamajame magistro projekte, straipsniuose. Baigiamojo bakalauro darbo atveju – kaip savarankiškas kūrinys pristatomas pagrindinis žemėlapis arba brėžinys.

Greta pavadinimo, turinio ir bendrųjų žemėlapių elementų, kiekviename kartografiniame kūrinyje turi būti vaizduojama:

- mastelis skaitine reikšme ar linijinis;
- šiaurės krypties ženklas;
- nurodomi duomenų, kuriais remiantis žemėlapis parengtas, šaltiniai;
- metrika.

Pagrindinių studijų darbų žemėlapiai yra viena svarbiausių tyrimo rezultatų pateikimo, komunikavimo priemonių, todėl daug dėmesio turi būti skiriama jų dizainui, o ypač metriškai, kurioje fiksuojama kūrinio autorystė. Metrikoje pateikiama informacija:

- institucija, kuriai atstovauja kūrinio rengėjas: VU logotipas, žodžiai „CHGF GI Geografijos ir kraštotvarkos katedra“;
- darbo, kurio dalis yra kartografinis kūrinys, pavadinimas, jo sukūrimo metai;
- darbo autorius: žodžiai „Parengė Vardas Pavardė, VU geografijos bakalauro / magistro studijų x kurso studentas, Darbo vadovas (prof., / doc.) dr. Vardas Pavardė“;
- darbo sukūrimo laikas: metai;

- naudotų duomenų šaltiniai;
- jeigu darbas inovatyvus, nurodoma, kokia programine įranga kūrinys buvo atliktas.

Baigiamuosiuose darbuose pagrindinių žemėlapių tekstai pateikiami ir anglų kalba.

Metrika turi būti žemėlapių maketo dalis, visada matoma drauge su pačiu kūrinium, ar tai būtų vaizdinis pranešimas, ar jis būtų viešinimas tinklalapiuose, socialiniuose tinkluose, kituose leidiniuose.

Kartografinių kūrinių pavyzdžių darbo vadovui rekomendavus galima pasižiūrėti GKK archyve esančiuose gerai įvertintuose baigiamuosiuose darbuose (kreiptis į GKK administratorę).

4.4. Magistro teritorijų planavimo metinio projekto ir baigiamojo projekto grafinė dalis

Teritorijų planavimo dokumentų projektuose naudojami labai įvairūs vaizdiniai įrankiai – tai ir jau esamų žemėlapių iškarpos, studentų sukurti žemėlapiai, išreiškiantys pačių atliktus tyrimus, schemas, piešiniai, diagramos, lentelės, net fotografijos ir teisės aktų nustatyta tvarka parengti brėžiniai.

Projektų brėžiniai turėtų demonstruoti praktinį erdvinių konfliktinių situacijų sprendimą, konkrečias nagrinėjamų teritorijų erdvinio vystymo idėjas ir derėti su galiojančiais teritorijų planavimo dokumentais.

Projektų išvadinė grafinė dalis rengiama per atitinkamų dalykų seminarus, konsultuojantis su vadovaujančiais dėstytojais, darbo vadovu. Ji yra tokia pati svarbi kaip ir tekstas, nes išreiškia, lokalizuoja tekstines esamos būklės įvertinimo, koncepcijų formulavimo ir projekto sprendinių dalis. Teritorijų planavimo įstatymu nustatyta, kad privalomi yra: esamos būklės išvadų brėžinys, koncepcijų brėžiniai, pagrindinis brėžinys, gamtinio karkaso brėžinys, infrastruktūros vystymo brėžinys. Gali būti ir kitų brėžinių.

Dėl poreikio derinti teritorijų planavimo dokumentus horizontaliai (su gretimybėmis), vertikalčiai (žemesnio lygmens dokumentai turi detalizuoti aukštesnio lygmens) ir tematiškai (kompleksiniai dokumentai turi derėti su specialiais sritis išreiškiančiais projektais), jie rengiami vadovaujantis Teritorijų planavimo srities teisės aktų nustatyta tvarka pagal atitinkamas planavimo taisykles, Teritorijų planavimo normas, erdvinių duomenų specifikaciją ir kt. Šie ir kiti teisės aktai nustato brėžinių turinį, vaizduojamų reiškinių kategorijas, legendose naudojamus spalvinius tonus ir kt.

Rekomenduojamas kompleksinių mokomųjų projektų mastelis yra 1:10000. Tai nusako minimalias tyrimo tikslumo ribas. Suderinus su vadovu, gali būti rengiami ir kito mastelio planavimo dokumentai. Nurodant linijinį mastelį, GIS leidžia pateikti bet kokio mastelio grafinius vaizdus.

Teritorijų planavimo dokumentų šablonus *ArcGIS* formatu galite rasti [čia](#).

Erdvinių duomenų specifikaciją galite rasti [čia](#).

Brėžinio makete svarbu:

- bendras rengiamo mokomojo teritorijų planavimo dokumento projekto pavadinimas;
- rengimo stadija;
- brėžinio pavadinimas;
- paaiškinančių įkarpų ir schemų pavadinimai;
- mastelis (skaitmeninis arba linijinis);
- šiaurės krypties ženklas;
- nurodomi duomenų, kuriais remiantis brėžinys parengtas, šaltiniai;
- metrika.

Mokomųjų kompleksinio planavimo dokumentų brėžinių pavyzdžių darbo vadovui rekomendavus galima pasižiūrėti GKK archyve esančiuose gerai įvertintuose baigiamuosiuose darbuose (kreiptis į GKK administratorę).

4.5. Studijų darbų pristatymo ir gynimo vaizdinių pranešimų apipavidalinimas

Vaizdiniai pranešimai padeda pristatyti arba ginti atliktą studijų darbą. Gerai parengta vaizdinė medžiaga padeda ir kalbėtojui, ir klausytojui, tačiau net ir turint gerą turinį tokiai medžiagai sukurti reikės papildomo laiko. Kurti vaizdinius pranešimus studentai mokosi visą studijų laiką, o papildomų žinių ir patarimų suteikiama trečiame kurse per geografinės komunikacijos dalyko paskaitas.

Vaizdinio pranešimo titulinis lapas, struktūra turi atitikti pristatomo ar ginamo darbo struktūrą. Vaizdiniame pranešime negali būti medžiagos, kurios nėra pačiame darbe (VUSIS ar kitur oficialiai išsaugotame *PDF formato faile). Kiekvienoje ekrano užsklandoje (skaidrėje) turėtų būti oficialus Vilniaus universiteto logotipas, o jei pasirinktas dizainas leidžia, ir pagrindinė darbo metrika (informacija iš titulinio lapo).

Vaizdinio pranešimo apimtis priklauso nuo pristatymo trukmės (mokslinį pranešimą bakalaurantai pristato per 8 minutes, teritorijų planavimo projektą bei bakalauro baigiamąjį darbą studentai – per 10 minučių, o magistro baigiamąjį darbą arba projektą – per 12 minučių). Informacija ekrane yra suvokiama greičiau negu sakytinė, tačiau viena skaidrė negali būti rodoma trumpiau kaip penkias sekundes, nebent tai yra filmuota medžiaga. Vidutiniškai per 10 minučių galima parodyti ir pakomentuoti ne daugiau kaip 8 skaidres, per 12 minučių – 10, per 15 minučių – iki 12 skaidrių.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad verčiau kalbėti ne tai, kas užrašyta vaizdinėje medžiagoje (toku būdu galima perteikti daugiau informacijos), o labai gerai apgalvoti, ką svarbu pasakyti, treniruotis skaityti pranešimą, pasirašyti planuojamą sakyti kalbą.

Pranešimo tituliniame puslapyje turi būti ta pati informacija kaip ir darbo tekstinės dalies tituliniame lape.

Patogu, kai pranešimas yra struktūruojamas pagal darbo uždavinius, šalia jų pateikiant atitinkamus rezultatus ir išvadas. Didžioji pranešimo dalis turi koncentruotis į rezultatų aptarimą ir išvadas, vaizduoti pagrindinius autorinius žemėlapius, brėžinius. Titulinis lapas, naudota literatūra, padėkos yra rodomos pranešime, tačiau tai nesakoma žodžiu.

Vaizdinė medžiaga gali būti parengta *MS PowerPoint*, *ArcGIS StoryMaps*, *Prezzi* ar kitomis programomis. Svarbu, kad pristatymo metu failas su pristatymu būtų sėkmingai atidarytas, jo formatas neišsikraipytų.

Prezentacijai rekomenduojama naudoti **VU CHGF patvirtintą baigiamojo darbo šabloną lietuvių kalba**. Akademinį darbų pristatymui rinkitės neutralių spalvų ekrano foną, kuriame geriau išryškėja žemėlapiai; atkreipkite dėmesį į teksto ir vaizdų išdėstymą ir hierarchiją. Gerbkite paraštes – juk ir žodžius sudaro tam tikros raidžių kombinacijos, teksto skaitymą palengvina jo struktūravimas. Atsisakykite pilnai prirašyto lapo vaizdo – tai nekuria pridėtinės vertės (atspausdintas darbas tuo pat metu dažnai yra komisijos narių rankose).

KAIP VERTINAMI PAGRINDINIAI STUDIJŲ DARBAI?

Kiekvieno studijų rašto darbo vertinimo kriterijai yra pateikiami atitinkamo dalyko, kurio rėmuose rašto darbas rengiamas, apraše. 2–4 lentelėse pateikiami pagrindinių, baigiamųjų studijų darbų vertinimo kriterijai, kaip aukščiausi galimi.

5.1. Kokie yra bakalauro baigiamojo darbo vertinimo kriterijai?

2 lentelė. Bakalauro baigiamojo darbo vertinimo kriterijai

Kriterijus	Vertinimas (5 – puiku; 0 – silpnai)						Svertinis koef.	MAX. t. skaičius
	5	4	3	2	1	0		
Įvadas (nuo 0,075 autorinio lanko)	Įgyvendinti visi kriterijai: (1) glaustai ir aiškiai pristatyta baigiamajame darbe tiriama problema, (2) pagrįstas tyrimų aktualumas, (3) suformuluotas aiškus tikslas ir (4) konkretūs uždaviniai, (5) laikytasi apimties reikalavimų.	Yra trūkumų įgyvendinant 1 iš 5 kriterijų.	Yra trūkumų įgyvendinant 2 iš 5 kriterijų.	Yra trūkumų įgyvendinant 3 iš 5 kriterijų.	Yra trūkumų įgyvendinant 4–5 iš 5 kriterijų.	Įvadas neatitinka minimalių reikalavimų.	1	5
Literatūros apžvalga (nuo 0,25 autorinio lanko)*	Įgyvendinti visi kriterijai: (1) pateikta mokslinės literatūros baigiamojo darbo tema apžvalga; (2) pirmenybė teikta svarbiausiems ir naujausiems šaltiniams, (3) remtasi ne mažiau 20 šaltinių, (4) laikytasi apžvalgos apimties reikalavimų	Yra trūkumų įgyvendinant 1 iš 4 kriterijų.	Yra trūkumų įgyvendinant 2 iš 4 kriterijų.	Yra trūkumų įgyvendinant 3 iš 4 kriterijų.	Yra trūkumų įgyvendinant 4 iš 4 kriterijų.	Literatūros apžvalga neatitinka minimalių reikalavimų.	4	20
Tyrimo metodika (iki 0,75 autorinio lanko)*	Sukurta ir pagrįsta nauja autorinė tyrimo metodika.	Įgyvendinti visi kriterijai: (1) tiksliai ir detalai aprašyta referavimo arba tyrimo eiga, naudoti metodai ir priemonės, (2) pagrįstas jų tikslingumas, (3) aptartos kilusios problemos, (4) pateikta metodologinė schema.	Yra trūkumų įgyvendinant 1–2 iš 5 kriterijų.	Yra trūkumų įgyvendinant 3–4 iš 5 kriterijų.	Yra trūkumų įgyvendinant 5 iš 5 kriterijų.	Tyrimų metodika neatitinka minimalių reikalavimų.	3	12

Kriterijus	Vertinimas (5 – puiku; 0 – silpnai)						Svertinis koef.	MAX. t. skaičius
	5	4	3	2	1	0		
Rezultatai ir jų aptarimas (nuo 0,5 autorinio lanko)*	Įgyvendinti visi kriterijai: (1) referato informacija arba tyrimo duomenys ir rezultatai išsamiai aptarti, tinkamai analizuoti ir interpretuoti, (2) pateikta tiek žemėlapių arba kartoschemų, tiek ir diagramų, nuotraukų, schemų, lentelių pavidalu, (3) jie palyginti su literatūroje aprašytais panašiais tyrimais, (4) laikytasi apimties reikalavimų	Yra trūkumų įgyvendinant 1 iš 4 kriterijų.	Yra trūkumų įgyvendinant 2 iš 4 kriterijų.	Yra trūkumų įgyvendinant 3 iš 4 kriterijų.	Yra trūkumų įgyvendinant 4 iš 4 kriterijų.	Rezultatai ir jų aptarimas neatitinka minimalių reikalavimų.	5	25
Išvados (iki 0,075 autorinio lanko)	Įgyvendinti visi kriterijai: (1) išvados seka iš rezultatų; (2) išvados suformuluotos glaustai ir logiškai; (3) išvadose nėra citavimų; (4) išvados yra susietos su iškelto tikslu ir suformuluotais uždaviniais.	Yra trūkumų įgyvendinant 1 iš 4 kriterijų.	Yra trūkumų įgyvendinant 2 iš 4 kriterijų.	Yra trūkumų įgyvendinant 3 iš 4 kriterijų.	Yra trūkumų įgyvendinant 4 iš 4 kriterijų.	Išvados neatitinka minimalių reikalavimų arba yra visiškai klaidingos.	2	10
Literatūros sąrašas			Įgyvendinti visi kriterijai: (1) visi literatūros šaltiniai nurodyti tvarkingai, naudojantis rašto darbų rengimo taisyklėmis ir pavyzdžiais, vienodu stiliumi (Harvardo sistema), (2) visi darbe cituoti šaltiniai yra literatūros sąrašo ir (arba) literatūros sąrašo nėra necituotų šaltinių.	Yra pavienių trūkumų (iki 20 % sąrašo apimties) įgyvendinant kriterijus.	Yra daug trūkumų (nuo 20 proc. iki 40 % sąrašo apimties) įgyvendinant kriterijus.	Literatūros sąrašas pateiktas su grubiais reikalavimų pažeidimais: taisytina 40 % ir daugiau sąrašo apimties.	2	6

Kriterijus	Vertinimas (5 – puiku; 0 – silpnai)						Svertinis koef.	MAX. t. skaičius
	5	4	3	2	1	0		
Santraukos lietuvių ir anglų kalbomis (kiekviena iki 0,075 autorinio lanko)*				Igyvendinti visi reikalavimai: (1) santraukoje yra visos reikalingos dalys (pavadinimas, autorius, universitetas, fakultetas, katedra, darbo vadovas ir duomenys apie darbo vadovą), (2) glaustai aprašytas tyrimų objektas, aktualumas, metodika, išvardyti svarbiausi rezultatai ir pateiktos svarbiausios išvados, (3) apimtis – apie 200 žodžių, (4) santraukos pateiktos lietuvių ir anglų kalbomis.	Yra trūkumų įgyvendinant reikalavimus.	Santrauka parengta su dideliais trūkumais (santrauką reikia perrašyti).	2	6
Akademinis stilius, raštingumas ir terminija		Igyvendinti visi kriterijai: (1) mintys dėstomos logiškai ir nuosekliai (2) taisyklinga lietuvių kalba, be gramatikos ir korektūros klaidų; (3) vartojama mokslinė kalba ir tinkami geografiniai terminai.	Yra trūkumų įgyvendinant 1 iš 3 kriterijų.	Yra trūkumų įgyvendinant 2 iš 3 kriterijų.	Yra trūkumų pagal visus kriterijus.	Yra rimtų trūkumų pagal visus kriterijus.	2	8
Baigiamojo darbo vientisumas ir baigtumas		Darbas daro puikų įspūdį. Referatas parašytas arba tyrimas atliktas ir aprašytas nuosekliai, pasirinkti reikalingi tyrimo metodai, rezultatai interpretuoti tinkamai, pateikta pakankamai turinį papildančių autorinių žemėlapių ir (arba) kartoschemų. Visos baigiamojo dalys tarpusavyje yra susijusios.	Darbas daro labai gerą įspūdį. Referatas parašytas arba tyrimas atliktas nuosekliai, pasirinkti reikalingi tyrimo metodai, rezultatai interpretuoti teisingai, tačiau ne visos baigiamojo darbo dalys tarpusavyje yra susijusios arba tyrimas nepakankamai išsamus, arba trūksta turinį papildančių autorinių žemėlapių ir (arba) kartoschemų.	Baigiamasis darbas daro gerą įspūdį, tačiau ne visos baigiamojo dalys tarpusavyje yra susijusios arba referatas arba tyrimas nepakankamai išsamus, ir (arba) trūksta turinį papildančių autorinių žemėlapių ir (arba) kartoschemų.	Baigiamasis darbas vidutiniškas: ne visos baigiamojo dalys tarpusavyje yra susijusios ir referatas arba tyrimas nepakankamai išsamus, trūksta turinį papildančių autorinių žemėlapių ir (arba) kartoschemų.	Baigiamasis darbas yra silpnas: baigiamojo darbo dalys tarpusavyje nėra susijusios.	2	8
Iš viso								100

* Bakalauro darbo rekomenduojama teksto apimtis yra 1–3 autoriniai lankai, magistro darbo rekomenduojama teksto apimtis – 1,5–4 autoriniai lankai (vieną autorinį lanką sudaro 40 000 spaudos ženklų su tarpais) be priedų.

5.2. Magistro baigiamojo darbo vertinimo kriterijai

3 lentelė. Magistro baigiamojo darbo vertinimo kriterijai

Kriterijus	Vertinimas (5 – puiku; 0 – silpnai)						Svertinis koef.	MAX. t. skaičius
	5	4	3	2	1	0		
Įvadas (nuo 0,075 autorinio lanko)*	Glaustai ir aiškiai pristatyta baigiamajame darbe tirta problema, pagrįstas tyrimų aktualumas, suformuluotas aiškus tikslas ir konkretūs uždaviniai.	Tikslas ir išskelti uždaviniai suformuluoti nepakankamai aiškiai arba nesilaikyta apimties reikalavimų rašant baigiamojo darbo įvadą, arba nepakankamai aiškiai pagrįsta problematika ar tyrimų aktualumas.	Tikslas ir išskelti uždaviniai suformuluoti nepakankamai aiškiai ir nesilaikyta apimties reikalavimų rašant baigiamojo darbo įvadą ir (arba) nepakankamai aiškiai pagrįsta problematika ir tyrimų aktualumas.	Tikslas ir išskelti uždaviniai suformuluoti nepakankamai aiškiai arba klaidingai bei nepakankamai aiškiai arba klaidingai pagrįsta problematika ir tyrimų aktualumas.	Nėra tikslo ir (arba) uždavinių arba nepagrįstas tiriamos problemos aktualumas ir problematika.	Įvadas neatitinka minimalių reikalavimų.	1	5
Literatūros apžvalga (nuo 0,5 autorinio lanko)*	Pateikta apžvalga mokslinės literatūros baigiamojo darbo tema. Pirmenybė teikta svarbiausiems ir naujausiems šaltiniams. Panaudota ne mažiau kaip 30 mokslinių šaltinių.	Pateikta apžvalga mokslinės literatūros baigiamojo darbo tema, bet pirmenybė teikta ne naujausiems šaltiniams arba panaudota mažiau tinkamų šaltinių, negu reikalaujama.	Pateikta apžvalga mokslinės literatūros baigiamojo darbo tema, bet pirmenybė teikta ne naujausiems šaltiniams ir panaudota mažiau tinkamų šaltinių, negu reikalaujama.	Pateikta skurdi apžvalga mokslinės literatūros baigiamojo darbo tema. Laikytasi apimties reikalavimų.	Pateikta itin skurdi apžvalga mokslinės literatūros baigiamojo darbo tema. Naudotasi netinkamais šaltiniais.	Literatūros apžvalga neatitinka minimalių reikalavimų.	4	20
Tyrimo metodika (iki 0,75 autorinio lanko)*	Parengta ir pagrįsta nauja autorinė tyrimo metodika.	Tiksliai ir detalai aprašyta tyrimo eiga, naudoti metodai ir priemonės, pagrįstas jų tikslingumas, aptartos kilusios problemos, pateikta išsami metodologinė schema.	Nuosekliai aprašyta tyrimo eiga, naudoti metodai ir priemonės, pagrįstas jų tikslingumas, aptartos kilusios problemos, pateikta metodologinė schema, tačiau trūksta dalies informacijos.	Tyrimo eiga, metodai ir priemonės aprašyti nepakankamai aiškiai – aprašyti ne visi tyrimo etapai ir aspektai, nepagrįstas naudotų metodų ir priemonių tikslingumas; nėra metodologinės schemos arba viršyti apimties reikalavimai.	Tyrimo eiga, metodai ir priemonės aprašyti, tačiau dalis informacijos klaidinga, informacija pateikta nepakankamai aiškiai, aprašyti ne visi tyrimo etapai ir aspektai, nepagrįstas naudotų metodų ir priemonių tikslingumas, nėra metodologinės schemos, viršyti apimties reikalavimai.	Tyrimų metodika neatitinka minimalių reikalavimų.	3	12

Kriterijus	Vertinimas (5 – puiku; 0 – silpnai)						Svertinis koef.	MAX. t. skaičius
	5	4	3	2	1	0		
Rezultatai ir jų aptarimas (nuo 0,5 autorinio lanko)*	Tyrimo duomenys ir rezultatai išsamiai aptarti, tinkamai išanalizuoti ir interpretuoti, pateikta tiek žemėlapių arba kartoschemų, tiek ir diagramų, nuotraukų, schemų, lentelių pavidalu, palyginti su literatūroje aprašytais panašiais tyrimais. Nustatytos tendencijos ir (arba) dėsningumai, įvardyta gautų rezultatų svarba. Rezultatų aptarimo dalies apimtis pakankama.	Tyrimo duomenys ir rezultatai aptarti, išanalizuoti ir interpretuoti nepakankamai išsamiai arba pateikiant tiek žemėlapių, kartoschemų, tiek ir diagramų, nuotraukų, schemų, lentelių pavidalu yra neesminių klaidų, arba rezultatai nėra palyginti su literatūroje aprašytais panašiais tyrimais, arba nesilaikyta rezultatų aptarimo dalies apimties reikalavimų.	Bent du kriterijai (tyrimo duomenų ir rezultatų atvaizdavimas, interpretavimas, palyginimas su literatūriniais duomenimis ir apimties reikalavimai) tenkina reikalavimus tik iš dalies arba bent vieno nėra apskritai: tyrimo duomenys ir rezultatai aprašyti, interpretuoti nepakankamai išsamiai; tyrimo duomenys ir rezultatai pateikti tiek žemėlapių, kartoschemų, tiek ir diagramų, nuotraukų, schemų ir (arba) lentelių pavidalu, tačiau pasitaiko neesminių klaidų; duomenys ir rezultatai nėra palyginti su literatūroje aprašytais panašiais tyrimais; nesilaikyta rezultatų aptarimo dalies apimties reikalavimų.	Tyrimo duomenys ir rezultatai interpretuoti ir pateikti tiek žemėlapių, kartoschemų, tiek ir diagramų, nuotraukų, schemų ir (arba) lentelių pavidalu nepakankamai išsamiai ir (arba) su grubiomis klaidomis, tačiau autorius bando įžvelgti dėsningumus ir juos lyginti su literatūros duomenimis.	Tyrimo duomenys ir rezultatai pateikti žemėlapių, kartoschemų, diagramų, nuotraukų, schemų ir (arba) lentelių pavidalu nepakankamai išsamiai ir (arba) su grubiomis klaidomis. Duomenys ir rezultatai nėra analizuojami ir (arba) interpretuojami arba tai padaryta klaidingai. Nepaaiškinti dėsningumai.	Tyrimo duomenys, rezultatai ir jų aptarimas neatitinka minimalių reikalavimų.	5	25
Išvados (iki 0,075 autorinio lanko)	Glaustai, logiškai ir aiškiai išdėstytos pagrindinės baigiamojo darbo išvados, susijusios su iškeltu tikslu ir suformuluotais uždaviniais.	Išvados koreguotinos, tačiau yra logiškos ir susietos su iškeltu tikslu ir uždaviniais. Laikytasi išvadų apimties reikalavimų.	Išvados koreguotinos ir tik iš dalies yra susietos su iškeltu tikslu bei uždaviniais. Laikytasi išvadų apimties reikalavimų.	Išvados tik iš dalies yra susietos su iškeltu tikslu ir suformuluotais uždaviniais, nesilaikoma išvadų apimties reikalavimų arba dalis išvadų yra klaidingos.	Dauguma išvadų klaidingos ir nėra susietos su iškeltu tikslu ir suformuluotais uždaviniais.	Išvados neatitinka minimalių reikalavimų arba yra visiškai klaidingos.	2	10
Literatūros sąrašas			Visi literatūros šaltiniai nurodyti vienu stiliumi (rekomenduojama Harvardo sistema), atsižvelgiant į CHGF patvirtintose studentų rašto darbų rengimo rekomendacijose pateiktus literatūros šaltinių citavimo ir pateikimo reikalavimus.	Dalies šaltinių trūksta arba nesilaikoma CHGF patvirtintų studentų rašto darbų rengimo rekomendacijose pateiktų literatūros šaltinių citavimo ir pateikimo reikalavimų, tačiau visi literatūros šaltiniai nurodyti literatūros sąraše laikantis vienodų taisyklių, arba bent du šaltiniai nurodyti klaidingai.	Dalies šaltinių trūksta ir nesilaikoma literatūros šaltinių pateikimo reikalavimų. Bent keturi šaltiniai nurodyti klaidingai arba naudojami du ar daugiau skirtingi šaltinių nurodymo stiliai.	Literatūros sąrašas pateiktas su grubiais reikalavimų pažeidimais: taisytini septyni ir daugiau nurodyti šaltiniai.	2	6

Kriterijus	Vertinimas (5 – puiku; 0 – silpnai)						Svertinis koef.	MAX. t. skaičius
	5	4	3	2	1	0		
Santraukos lietuvių ir anglų kalbomis (kiekviena iki 0,075 autorinio lanko)*				Santraukoje yra visos reikalingos dalys (pavadinimas, autorius, universitetas, fakultetas, katedra, darbo vadovas ir duomenys apie darbo vadovą) ir glaustai aprašytas tyrimų objektas, aktualumas, išvardyti svarbiausi rezultatai ir pateiktos svarbiausios išvados. Apimtis – 1 puslapis.	Trūksta dalies informacijos arba nesilaikoma apimties reikalavimų.	Santraukos neatitinka minimalių reikalavimų.	2	6
Akademinis stilius, raštingumas ir terminija		Mintys dėstomos logiškai ir nuosekliai taisyklinga lietuvių kalba. Vartojama mokslinė kalba ir tinkami geografiniai terminai.	Vartojama mokslinė kalba ir tinkami geografiniai terminai, tačiau yra smulkių klaidų, kurios neturi įtakos mokslinio darbo reikšmingumui.	Palikta daug gramatinių ir skyrybos klaidų arba vartojami netaisyklingi geografiniai terminai, arba vartojamas šnekamasis (buitinis) funkcinis stilius.	Palikta daug gramatinių ir skyrybos klaidų, vartojami netaisyklingi geografiniai terminai arba vartojamas šnekamasis (buitinis) funkcinis stilius.	Kalba neatitinka minimalių reikalavimų.	2	8
Baigiamojo darbo vientisumas ir baigtumas		Darbas daro puikų įspūdį. Tyrimas atliktas ir aprašytas nuosekliai, pasirinkti reikalingi tyrimo metodai, rezultatai interpretuoti tinkamai, pateikta pakankamai turinį papildančių autorinių žemėlapių ir (arba) kartoschemų. Visos baigiamojo dalys tarpusavyje yra susijusios.	Darbas daro labai gerą įspūdį. Tyrimas atliktas nuosekliai, pasirinkti reikalingi tyrimo metodai, rezultatai interpretuoti teisingai, tačiau ne visos baigiamojo darbo dalys tarpusavyje yra susijusios arba tyrimas nepakankamai išsamus, arba trūksta turinį papildančių autorinių žemėlapių ir (arba) kartoschemų.	Baigiamasis darbas daro gerą įspūdį, tačiau ne visos baigiamojo dalys tarpusavyje yra susijusios arba tyrimas nepakankamai išsamus, ir (arba) trūksta turinį papildančių autorinių žemėlapių ir (arba) kartoschemų.	Baigiamasis darbas vidutiniškas: ne visos baigiamojo dalys tarpusavyje yra susijusios, tyrimas nepakankamai išsamus, trūksta turinį papildančių autorinių žemėlapių ir (arba) kartoschemų.	Baigiamasis darbas yra silpnas: baigiamojo darbo dalys tarpusavyje nėra susijusios.	2	8
							Iš viso	100

* Bakalauro darbo rekomenduojama teksto apimtis 1–3 autoriniai lankai, magistro darbo arba projekto rekomenduojama teksto apimtis 1,5–4 autoriniai lankai (vieną autorinį lanką sudaro 40 000 spaudos ženklų su tarpais) be priedų.

5.3. Magistro baigiamojo projekto vertinimo kriterijai

4 lentelė. Magistro baigiamojo projekto vertinimo kriterijai

Kriterijus	Vertinimas (5 – puiku; 0 – silpnai)						Svertinis koef.	MAX. t. skaičius
	5	4	3	2	1	0		
Planavimo sąlygų tikslumas ir apimtis (nuo 0,075 autorinio lanko)*	Glaustai, aiškiai, vadovaujantis teisės aktų reikalavimais pristatytos planavimo sąlygos, aktualios planuojamai teritorijai ir susijusios su aiškiai suformuluotu planavimo tikslu ir konkrečiais uždaviniais, teritorijos unikalumu, vertybėmis.	Planavimo sąlygos suformuluotos nepakankamai aiškiai, iš dalies laikomasi teisės aktų reikalavimų arba nesilaikoma apimties reikalavimų, nepakankamai aiškiai pagrindžiami problematika ir aktualumas.	Planavimo sąlygos suformuotos nepakankamai aiškiai, nevisiškai laikomasi teisės aktų reikalavimų, apimties reikalavimų, nepakankamai aiškiai pagrindžiami problematika ir aktualumas.	Planavimo sąlygos suformuotos nepakankamai aiškiai arba klaidingai, nesilaikant teisės aktų reikalavimų, nesiejant arba labai silpnai siejant jas su planavimo tikslu ir konkrečiais uždaviniais.	Nepagrįstos planavimo sąlygos arba jų aktualumas.	Planavimo sąlygos neatitinka minimalių reikalavimų.	2	10
Esamos būklės analizė (nuo 0,5 autorinio lanko)*	Pateikiama esamos būklės analizė. Pirmenybė teikiama svarbiausiems ir naujausiems šaltiniams. Pristatomi individualiai arba grupėje atlikti teritorijos tyrimai, susiję su planavimo uždaviniais, atliekami tyrimai vietovėje ir kameraliai. Išskiriamos probleminės planuojamos teritorijos situacijos ir arealai, nustatomos teritorijos vystymo tendencijos ir prognozės, įvertinami funkciniai ryšiai su gretimomis teritorijomis. Remiamasi ne mažiau kaip 10 šaltinių.	Pateikiama esamos būklės analizės apžvalga, bet pirmenybė teikiama ne naujausiems šaltiniams ir panaudojama mažiau tinkamų šaltinių, negu reikalaujama. Pristatomi tik kameraliniai vietovės tyrimai, susiję su planavimo uždaviniais. Išskiriamos planuojamos teritorijos probleminės situacijos ir arealai, nustatomos teritorijos vystymo tendencijos, nepakankamai įvertinami funkciniai ryšiai su gretimomis teritorijomis. Remiamasi ne mažiau kaip 10 šaltinių.	Pateikiama esamos būklės analizės apžvalga, bet pirmenybė teikiama ne naujausiems šaltiniams ir panaudojama mažiau tinkamų šaltinių, negu reikalaujama. Pateikiama teritorijos tyrimų analizė silpnai siejama su planavimo uždaviniais. Pristatomi vietovės tyrimai, iš dalies susiję su planavimo uždaviniais. Išskiriama dalis planuojamos teritorijos probleminių situacijų ir arealų.	Pateikiama skurdi esamos būklės analizės apžvalga. Laikomasi apimties reikalavimų. Išskiriamos kai kurios planuojamos teritorijos probleminės situacijos ir arealai.	Pateikiama itin skurdi apžvalga esamos būklės analizės tema. Naudojami netinkami šaltiniai.	Esamos būklės analizė neatitinka minimalių reikalavimų.	4	20

Kriterijus	Vertinimas (5 – puiku; 0 – silpnai)						Svertinis koef.	MAX. t. skaičius
	5	4	3	2	1	0		
Koncepcijos originalumas, pagrįstumas, išbaigtumas (iki 0,75 autorinio lanko)*		Koncepcija originali, pagrįsta, išbaigta, įdomiai vizualiai pateikta. Apibūdinami teritorijos planavimo pasiūlymai (kryptys), teikiama pagrįsta teritorijos vystymo siūlomų dviejų alternatyvų lyginamoji analizė. Argumentuojama, nurodant ryšį su teritorijos būkle, problemomis ir teisės aktų reikalavimais. Aptariamos kilusios problemos ir pan.	Koncepcija iš dalies originali, pagrįsta, išbaigta. Joje paviršutiniškai apibūdinami teritorijos planavimo pasiūlymai (kryptys), jie argumentuojami, nurodant ryšį su teritorijos būkle, problemomis ir teisės aktų reikalavimais. Formuluojamos, tačiau neargumentuotai lyginamos dvi alternatyvos.	Koncepcija neoriginali, labai silpnai pagrįsta ir neišbaigta. Joje nėra arba nepakankamai suformuluoti, arba silpnai argumentuoti, pagrįsti teritorijos planavimo pasiūlymai (kryptys), nėra pateiktos alternatyvos.	Koncepcija neoriginali, nepagrįsta, neišbaigta. Joje nepagrindžiamas jos tikslingumas, neaptiriamos kilusios problemos ir pan.	Koncepcija neatitinka minimalių reikalavimų.	4	12
Sprendiniai ir jų aptarimas (nuo 0,5 autorinio lanko)*	Sprendiniai tinkamai suformuluoti, išsamiai aptariami, interpretuojami, remiasi esamos būklės analize ir konkretizuoja koncepciją; atitinka teisės aktų reikalavimus. Jie pateikiami tekstu, žemėlapių, kartoschemų, diagramų, nuotraukų, schemų, lentelių pavidalu. Nustatomi tendencijos ir (arba) dėsniniai ypatumai, įvardijama gautų sprendinių svarba, sąsajos su aukštesnio lygmens TP dokumentais ir gretimbėmis, atitikimas masteliui ir planavimo lygmeniui. Apimtis pakankama.	Sprendiniai aptariami, analizuojami ir interpretuojami nepakankamai išsamiai, yra trūkumų tekstinėje arba grafinėje dalyse, nepakankamas ryšys su esamos būklės ir koncepcijos dalimis arba parengta nevisiškai įvertinus teisės aktų reikalavimus. Yra neesminių klaidų arba nesilaikoma sprendinių aptarimo dalies apimties reikalavimų.	Bent du kriterijai (sprendinių atvaizdavimas, interpretavimas ar apimties reikalavimai) tenkina reikalavimus tik iš dalies arba bent vieno nėra apskritai. Sprendiniai aprašyti, interpretuoti nepakankamai išsamiai; tyrimo duomenys ir rezultatai pateikiami tiek žemėlapių, kartoschemų, tiek ir diagramų, nuotraukų, schemų ir (arba) lentelių pavidalu, tačiau pasitaiko neesminių klaidų; yra neatitikimų teisės aktų reikalavimams, nesilaikoma apimties reikalavimų.	Sprendiniai interpretuojami ir pateikiami tekstu ir grafiškai (tiek žemėlapių, kartoschemų, tiek ir diagramų, nuotraukų, schemų ir (arba) lentelių pavidalu) nepakankamai išsamiai ir (arba) su grubiomis klaidomis, yra neatitikimų teisės aktų reikalavimams, tačiau dėta pastangų formuluojant sprendinius.	Sprendiniai pateikiami tekstu ir grafiškai (žemėlapių, kartoschemų, diagramų, nuotraukų, schemų ir (arba) lentelių pavidalu), tačiau neišsamiai ir (arba) su grubiomis klaidomis. Sprendiniai klaidingi ir (arba) netinkamai interpretuojami.	Sprendiniai neatitinka minimalių reikalavimų.	4	20

Kriterijus	Vertinimas (5 – puiku; 0 – silpnai)						Svertinis koef.	MAX. t. skaičius
	5	4	3	2	1	0		
Projekto struktūra, nuoseklumas (iki 0,075 autorinio lanko)	Projekto struktūra (dalys) atitinka teisės aktų reikalavimus, yra glausta, logiška. Teritorijų naudojimo problemos, vizija, privalomieji ir papildomieji reikalavimai išdėstomi tekstu ir grafiškai, vadovaujantis teisės aktų reikalavimais, jų formuluotės aiškios ir tikslios, brėžiniai korektiškai vaizdo ir turinio atžvilgiu. Laikomasi nuoseklumo.	Projekto struktūra aiški, logiška, glausta. Teritorijų naudojimo problemos ar vizija, ar privalomieji reikalavimai nustatomi iš dalies vadovaujantis teisės aktų reikalavimais. Laikomasi smulkių klaidų.	Projekto struktūra iš dalies logiška, aiški, nepakankamai glausta. Teritorijų naudojimo problemos ar vizija, ar privalomieji reikalavimai išplėtoti netinkama apimtimi, visos ar atskiros dalys nevisiškai atitinka teisės aktų reikalavimus. Pasitaiko nuoseklumo klaidų.	Projekto struktūra tik iš dalies yra išdėstoma glaustai, logiškai ir aiškiai. Trūksta atskirų teisės aktais reikalaujamų struktūrinių dalių, arba jos silpnai išplėtotos, arba jos rengiamos nesilaikant teisės aktų reikalavimų. Darbas iš dalies nuoseklus.	Projekto struktūra bandoma dėstyti glaustai, logiškai, bet trūksta didelės dalies atskirų teisės aktais reikalaujamų struktūrinių dalių, jos neišplėtotos, arba grubiai neatitinka teisės aktų reikalavimų. Darbas nenuoseklus.	Projekto struktūra neatitinka minimalių reikalavimų.	3	15
Literatūros sąrašas			Visi literatūros šaltiniai nurodyti vienu stiliumi (rekomenduojama Harvardo sistema), atsižvelgiant į CHGF patvirtintose studentų rašto darbų rengimo rekomendacijose pateiktus literatūros šaltinių citavimo ir pateikimo reikalavimus.	Dalies šaltinių trūksta arba nesilaikoma CHGF patvirtintų studentų rašto darbų rengimo rekomendacijose pateiktų literatūros šaltinių citavimo ir pateikimo reikalavimų, tačiau visi literatūros šaltiniai nurodyti literatūros sąrašė laikantis vienodų taisyklių, arba bent du šaltiniai nurodyti klaidingai.	Dalies šaltinių trūksta ir nesilaikoma literatūros šaltinių pateikimo reikalavimų. Bent keturi šaltiniai nurodyti klaidingai arba naudojami du ar daugiau skirtingi šaltinių nurodymo stiliai.	Literatūros sąrašas neatitinka minimalių reikalavimų.	3	9

Kriterijus	Vertinimas (5 – puiku; 0 – silpnai)						Svertinis koef.	MAX. t. skaičius
	5	4	3	2	1	0		
Santraukos lietuvių ir anglų kalbomis (kiekviena iki 0,075 autorinio lanko)*				Santraukoje yra visos reikalingos dalys (pavadinimas, autorius, universitetas, fakultetas, katedra, darbo vadovas ir duomenys apie darbo vadovą) ir glaustai aprašomas tyrimų objektas, aktualumas, išvardijami svarbiausi rezultatai ir pateikiamos svarbiausios išvados. Apimtis – 1 puslapis.	Trūksta dalies informacijos arba nesilaikoma apimties reikalavimų.	Santraukos neatitinka minimalių reikalavimų.	3	6
Akademinis stilius, raštingumas ir terminija		Mintys dėstomos logiškai ir nuosekliai taisyklinga lietuvių kalba. Vartojama mokslinė kalba ir tinkami geografiniai terminai.	Vartojama mokslinė kalba ir tinkami geografiniai terminai, tačiau yra smulkių klaidų, kurios neturi įtakos mokslinio darbo reikšmingumui.	Palikta daug gramatinių ir skyrybos klaidų arba vartojami netaisyklingi geografiniai terminai, arba vartojamas šnekamasis (buitinis) funkcinis stilius.	Palikta daug gramatinių ir skyrybos klaidų ir vartojami netaisyklingi geografiniai terminai arba vartojamas šnekamasis (buitinis) funkcinis stilius.	Kalba neatitinka minimalių reikalavimų.	2	8
Iš viso								100

* Magistro baigiamojo teritorijų planavimo darbo rekomenduojama teksto apimtis 1–2 autoriniai lankai, magistro darbo arba projekto rekomenduojama teksto apimtis 1,5–3 autoriniai lankai (vieną autorinį lanką sudaro 40 000 spaudos ženklų su tarpais) be priedų.

5.4. Darbų viešinimas ir saugojimas

Rašto darbų kaupimą VUSIS reglamentuoja VU studijuojančiųjų rašto darbų rengimo, gynimo ir kaupimo nuostatai (*nauja redakcija nuo 2024-09-01; Vilniaus universiteto senato 2024 m. gegužės 21 d. nutarimas Nr. SPN-44*).

Elektroniniai dokumentai saugomi VUSIS nuolat, o baigiamieji darbai, iš VUSIS įkelti į eLABa, yra saugomi eLABa nuostatuose nustatyta tvarka ir terminais.

Visi apginti baigiamieji darbai turi būti skelbiami viešai eLABa talpykloje, išskyrus atvejus, kai Komisija nusprendžia baigiamojo darbo eLABa talpykloje neskelbti. Komisija, atsižvelgdama į studijuojančiojo prašymą, sprendžia klausimą dėl darbo neskelbimo eLABa talpykloje. Sprendimas neskelbti baigiamojo darbo eLABa talpykloje gali būti priimtas, jei:

- baigiamajame darbe naudojama konfidenciali informacija, kaip ji apibrėžta Lietuvos Respublikos teisės aktų numatyta tvarka;
- baigiamąjį darbą įkėlus ir (ar) viešai paskelbus būtų pažeistos autoriaus, eLABa tvarkytojo ar kitų autorių teisių subjektų teisės;
- baigiamąjį darbą įkėlus ir (ar) viešai paskelbus būtų pažeistos asmens duomenų subjektų teisės į privataus gyvenimo neliečiamumą;
- studijuojantysis rašto darbo savarankiškumo patvirtinimo garantijoje prašo nustatyti embargo laikotarpį.

Baigiamųjų darbų informacija, patalpinta eLABa talpykloje, gali būti koreguojama Vilniaus universiteto dokumentų įkėlimo į Lietuvos akademinės elektroninės bibliotekos informacinės sistemos talpyklą tvarkos apraše, patvirtintame Vilniaus universiteto rektoriaus 2021 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. R-435 „Dėl Vilniaus universiteto dokumentų įkėlimo į Lietuvos akademinės elektroninės bibliotekos informacinės sistemos talpyklą tvarkos aprašo patvirtinimo“, nustatytais atvejais ir tvarka.

Dėl darbo ar jo dalių (žemėlapių, schemų, brėžinių) viešinimo sprendžia studentas, pasirašydamas sutikimą. Darbas arba jo dalys gali būti viešinami skaitmenine forma GKK interneto svetainėje, socialiniuose tinkluose. Grafinės baigiamojo darbo dalys, atspausdintos numatytu formatu, eksponuojamos Geomokslų instituto koridoriuje studijų viešinimo tikslais. Tam pritarimą studentai gali išreikšti pateikdami darbą GKK.

Geografijos ir
kraštotvarkos
katedra

Ši mokomoji metodinė knyga parengta siekiant nuosekliai atsakyti į klausimus, kurių gali kilti Vilniaus universiteto Chemijos ir geomokslų fakulteto Geomokslų instituto Geografijos ir kraštotvarkos katedros bakalauro ir magistrantūros studijų programų studentams, rengiantiems studijų rašto darbus. Leidinys gali būti naudingas ir kitų specialybių studentams arba mokytojams, kurie ruošia mokinius studijoms. Knygoje aprašomos rašto darbų rūšys, jų struktūra, rengimo procesas, apipavidalinimo reikalavimai ir vertinimo kriterijai.

Viršelio dailininkė Jurga Tėvelienė
Maketuotoja Vida Vaidakavičienė

Vilniaus universiteto leidykla, Saulėtekio al. 9, LT-10222 Vilnius
info@leidykla.vu.lt, www.leidykla.vu.lt, knygos internete knygynas.vu.lt
Mokslo periodikos žurnalai zurnalai.vu.lt